Woodcraft

časopis Ligy lesní moudrosti

1/2009

jaro

STALO SE STR. 2
co se událo v LLM

STANE SE STR. 5
co se plánuje v LLM

ISLAND STR. 6
Petr Hendl – Wanigiska

JARNÍ KVĚTINOVÁ VÝPRAVA NA KARLŠTEJNSKO STR. 11
Jana Porschová – Štíťa
a Pavel Vávra – Tuky

KDYŽ ZTRATILI JSME RYTMUS SVĚTA STR. 13
Josef Sokol – Škarman

CO SE DĚJE V TRÁVĚ ANEB PŘEHLÍŽENÉ MECHOROSTY STR. 16
Tomáš Koubek – Okeya

ZE STARÝCH VATER STR. 21
Kamila Lunerová

JANEK STR. 23
Kateřina Benešová – Wičanhpi
a Janek Jiříček

KOTLÍKOVO VEPŘOVÉ KOLENO STR. 25
Václav Svoboda – Kotlík

PÍSNIČKA – TOUHA STR. 26
Jan Bejček – Divous

KAMENNÝ OHEŇ STR. 27
Albert Minář – Hrom

LEZENÍ NA UMĚLÝCH STĚNÁCH STR. 30
Jan Bejček – Divous
a Jaroslav Šťastný – Aki

VSTÁVEJ, SEMÍNKO STR. 33
Věra Hadravová

VZPOMÍNKOVÉ KAMÍNKY STR. 36
Kačka Bejčková – Divousová

CO HRAJE KMEN KRUH STR. 37
Tomáš Macek – Netopýr

KOMIKS – IKTOMI STR. 39
Jan Merhaut – Mokrouš

str. 4

str. 9

str. 16

str. 30

Woodcraft
časopis Ligy lesní moudrosti

Časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti – The Woodcraft League.

Redakční rada

Šéfredaktorka
Kateřina Benešová – Wičanhpi

Obrazový redaktor
Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a DTP
Martin Svoboda

Jan Bejček – Divous
Pavel Spálený – Yučikala

Korektor
Vlastík Růžička

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce
Liga lesní moudrosti – Bizoní vítr,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

casopis@woodcraft.cz
http://www.woodcraft.cz

Knihařské zpracování a tisk
Logik, s.r.o.

Distribuce
Balmax, s.r.o.

Převoz časopisů
Jaroslav Staněk

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora.

Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 30 Kč
plus poštovné.
Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník **20**, číslo 1.
Navazuje na časopis *Bizoní vítr.*
Náklad 700 ks

ISSN 1210-5252.

Foto na titulní straně
Vášnivý botanik v zajetí vzácné orchideje, Kateřina Kroftová – Kačka.

Hau kóla.
S rozkvetlým jarem Vám přinášíme i trošku rozkvetlejší časopis. Má nový název, nový kabátek, vyšperkovaný design a obsah hodně podle Vaší objednávky. U příležitosti změny názvu časopisu nám náš milý lovec chyb Vlastík dohledal, jak v novodobé historii náš časopis vycházel. Něco tu nehraje. První ročník časopisu Bizoní vítr vyšel v roce 1990. V roce 1999 se ale „zopakoval“ ročník devátý a od toho roku je číslování ročníků o jednotku menší, než by mělo být. Časopis Woodcraft na Bizoní vítr přímo navazuje. A protože si vážíme dobrých kořenů naší historie, dopracovali jsme se tak k úžasnému zjištění! V novodobé historii Ligy lesní moudrosti začínáme DVACÁTÝ!!!! ročník vydávání ligového časopisu. Doufejme, že Vás bude těšit i v dalších desetiletích.

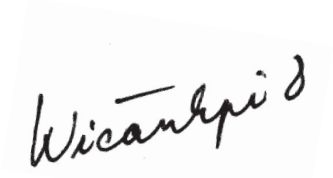

Katka Benešová – Wičanhpi
šéfredaktorka

Z redakce vás zdraví Divous, Martin, Wičanhpi a Okeya.

Omluva

Omlouváme se za neuvedení jména autora fotografie na titulní straně Bizoního větru 2/08. Je jím Petr Hendl – Wanigiska.

Horňáci na Rychtě

V polovině listopadu loňského roku proběhlo ve starobylé budově Rychty v Krásensku (u Vyškova) již tradiční podzimní setkání tajemného ligového spolku zvaného Horňáci alias Velká rodina. Letošní program byl vypečenější než v předchozích letech, třebaže se nepekly perníčky. Samotnému pobytu v tomto středisku ekologické výchovy dominoval společenský taneční večer v duchu padesátých let – ano, to byla doba, kdy svazáci u nás zpívali častušky a světem hýbal rokenrol. A tak když soudruh dýdžej Apač zavelel „Na parket!“, bylo se celý večer na co dívat i co poslouchat. A když se děti zmožené tancem a bohatým občerstvením odebraly na kutě, zbyla chvíle na Ájino povídání o Alžírsku.

Ale Horňáci nejsou žádní zápecníci a bez ohledu na počasí je to táhne neodolatelně ven. A protože Moravský kras je od Rychty coby kusem vápence dohodil, vyrazili jsme tam hned na dvě výpravy. Prvá byla archeologická – v barevných pískcích rudického lomu se hledaly kostry (sice překližkové, ale o to věrnější) dinosaurů. Druhá byla speleologická – nejprve jsme v doprovodu jeskyňáře všichni navštívili známou jeskyni Býčí skála. Dospěláci se pak vydali kamsi do hlubin – po návratu byli kompletně obaleni mazlavým jílem, ale všichni vypadali nadmíru spokojeně. Děti se zatím věnovaly neméně náročnému prolézání jeskyněk v okolí – dlužno podotknout, že to na rozdíl od některých maminek zvládaly bravurně.

foto: Alice Lehká – Ája

Jiří Lehký – Hočhóka

Valná hromada Malé lóže

V předvečer valné hromady Ligy lesní moudrosti, 21. listopadu 2009, bylo zahájeno rokování „valnou hromadou Malé lóže“. Cílem bylo diskutovat s mladšími zástupci kmenů jejich podněty pro směrování organizace. Dozvědět se, jestli samospráva dětí za vedení dospělých opravdu ve kmenech funguje, nebo zda se jedná jen o formalitu. V diskuzi, která trvala skoro dvě hodiny, se členové náčelnictva dozvěděli zajímavé informace od přítomných zástupců šesti kmenů. Přínosné bylo, že sami účastníci se ptali a nabízeli, jak by mohli Lize pomoci. Padl zde i návrh pořádat valnou hromadu Malé lóže kvůli lepší organizaci dopravy příště paralelně s velkou valnou hromadou.

A valná hormada Malé lóže očima její účastnice?

„Valná hromada Malé lóže byla lidově řečeno „fakt supr“. Já jsem dorazila asi půl hodiny po zahájení, protože nás před Havlíčkovým Brodem chytla vánice, takže jsem přišla o začáteční představování, ale k mému štěstí mi neušel ani kousek debaty. Ta byla pro mě hodně poučná a dozvěděla jsem se dost nových, zajímavých informací o vedení kmene a o LLM celkově. S ostatními jsme řešili tok informací k mladším členům kmene, plánované Čotokvy a nadcházející Velké hry.

Valná hromada Malé lóže trvala asi tak do půl desáté. Pak jsme se přesunuli do DDM, kde jsme měli nocovat. Představa, že budeme večer sedět na ubytovně, se ale moc nezamlouvala, a tak jsme skoro všichni vyrazili do pizzerie na náměstí Jihlavy. Co se tam dělo se dá popsat jedině jedním slovem: legrace. Kdo nezažil nepochopí.

Druhý den proběhla oficiální valná hromada. Mě osobně přišlo to, co se tam prezentovalo, hodně zajímavé, takže jsem si ani nevšimla, jak rychle to uteklo a už jsme balili a jeli domů.

Na závěr bych ještě chtěla vyjádřit svůj dík Čikovi, který s nápadem valné hromady Malé lóže přišel. Takže děkuju, Čiko, bylo to moc fajn.“

Aleš Sedláček – Tokaheya,
Nicol Jará – Zi, Tate Osmaka

Horňáci na Rychtě

V polovině listopadu loňského roku proběhlo ve starobylé budově Rychty v Krásensku (u Vyškova) již tradiční podzimní setkání tajemného ligového spolku zvaného Horňáci alias Velká rodina. Letošní program byl vypečenější než v předchozích letech, třebaže se nepekly perníčky. Samotnému pobytu v tomto středisku ekologické výchovy dominoval společenský taneční večer v duchu padesátých let – ano, to byla doba, kdy svazáci u nás zpívali častušky a světem hýbal rokenrol. A tak když soudruh dýdžej Apač zavelel „Na parket!“, bylo se celý večer na co dívat i co poslouchat. A když se děti zmožené tancem a bohatým občerstvením odebraly na kutě, zbyla chvíle na Ájino povídání o Alžírsku.

Ale Horňáci nejsou žádní zápecníci a bez ohledu na počasí je to táhne neodolatelně ven. A protože Moravský kras je od Rychty coby kusem vápence dohodil, vyrazili jsme tam hned na dvě výpravy. Prvá byla archeologická – v barevných pískcích rudického lomu se hledaly kostry (sice překližkové, ale o to věrnější) dinosaurů. Druhá byla speleologická – nejprve jsme v doprovodu jeskyňáře všichni navštívili známou jeskyni Býčí skála. Dospěláci se pak vydali kamsi do hlubin – po návratu byli kompletně obaleni mazlavým jílem, ale všichni vypadali nadmíru spokojeně. Děti se zatím věnovaly neméně náročnému prolézání jeskyněk v okolí – dlužno podotknout, že to na rozdíl od některých maminek zvládaly bravurně.

foto: Alice Lehká – Ája

Jiří Lehký – Hočhóka

Valná hromada Malé lóže

V předvečer valné hromady Ligy lesní moudrosti, 21. listopadu 2009, bylo zahájeno rokování „valnou hromadou Malé lóže“. Cílem bylo diskutovat s mladšími zástupci kmenů jejich podněty pro směrování organizace. Dozvědět se, jestli samospráva dětí za vedení dospělých opravdu ve kmenech funguje, nebo zda se jedná jen o formalitu. V diskuzi, která trvala skoro dvě hodiny, se členové náčelnictva dozvěděli zajímavé informace od přítomných zástupců šesti kmenů. Přínosné bylo, že sami účastníci se ptali a nabízeli, jak by mohli Lize pomoci. Padl zde i návrh pořádat valnou hromadu Malé lóže kvůli lepší organizaci dopravy příště paralelně s velkou valnou hromadou.

A valná hormada Malé lóže očima její účastnice?

„Valná hromada Malé lóže byla lidově řečeno „fakt supr“. Já jsem dorazila asi půl hodiny po zahájení, protože nás před Havlíčkovým Brodem chytla vánice, takže jsem přišla o začáteční představování, ale k mému štěstí mi neušel ani kousek debaty. Ta byla pro mě hodně poučná a dozvěděla jsem se dost nových, zajímavých informací o vedení kmene a o LLM celkově. S ostatními jsme řešili tok informací k mladším členům kmene, plánované Čotokvy a nadcházející Velké hry.

Valná hromada Malé lóže trvala asi tak do půl desáté. Pak jsme se přesunuli do DDM, kde jsme měli nocovat. Představa, že budeme večer sedět na ubytovně, se ale moc nezamlouvala, a tak jsme skoro všichni vyrazili do pizzerie na náměstí Jihlavy. Co se tam dělo se dá popsat jedině jedním slovem: legrace. Kdo nezažil nepochopí.

Druhý den proběhla oficiální valná hromada. Mě osobně přišlo to, co se tam prezentovalo, hodně zajímavé, takže jsem si ani nevšimla, jak rychle to uteklo a už jsme balili a jeli domů.

Na závěr bych ještě chtěla vyjádřit svůj dík Čikovi, který s nápadem valné hromady Malé lóže přišel. Takže děkuju, Čiko, bylo to moc fajn.“

Aleš Sedláček – Tokaheya,
Nicol Jará – Zi, Tate Osmaka

Valná hromada Ligy lesní moudrosti

Nocleh jsme strávili v příjemném domě dětí, vzdáleném od místa jednání co by kamenem dohodil. Valná hromada započala kolem deváté v pěkném sále úřadu kraje Vysočina. Nutno poděkovat Martinovi Paclíkovi – Coodymu z Rady dětí a mládeže kraje Vysočina, který nám pomohl sál za výhodných podmínek zajistit. Jednání se odehrávalo podle schváleného programu, a i přesto, že se diskuse nad vnitřním řádem protáhla, podařilo se zakončit bez psychických a fyzických následků pro přítomné.

Valná hromada vyslechla zprávu náčelnice Trnky – Kateřiny Faůové, hospodářky Marky Řezáčové, ohnivce Ablákely – Josefa Porsche, Divouse – Jana Bejčka,, Waštélaky – Jiřího Plška, Tokaheyi – Aleše Sedláčka a zprávu Revizní komise. Čiko – Jan Klement, náčelník Malé lóže, seznámil přitomné s projektem „Velkých her“, které mají zvýšit počet účastníků na každé z her a hlavně přivést na jedno místo nové i staré známé. Čeyanala – Jana Kluiberová, činovnice pro zahraniční kontakty, sdělila, že v návaznosti na Táboření dobré vůle – 5. mezinárodní setkání woodcrafterů v srpnu 2008 – se Liga snaží co nejvíce rozšířit spolupráci s britským Order of Woodcraft Chivalry i ve tříletém mezidobí od jednoho mezinárodního setkání do dalšího. Jde hlavně o možnost reciproční účasti na akcích obou organizací a vzájemné poskytování informací a jejich šíření mezi řadové členy.

Valná hromada dále schválila návrh náčelnictva na změny ve znění Stanov LLM a přepracované znění Vnitřního řádu. Stanovy byly doplněny zejména o definice fungování rodů LLM, došlo ke korekci věku jednotlivých delgátů valné hromady a k drobným jazykovým úpravám. Původní VŘ byl zásadně přepracován a rozšířen o chybějící kapitolu „Základní organizační jednotky“. Valná hromada dále schválila účetní uzávěrku a příspěvky na rok 2009.

V diskusi zaznělo několik důležitých podnětů. Yučikala – Pavel Spálený prezentoval svoje náměty na úpravu ligových webových stránek. Do budoucna by mělo dojít ke zpřehlednění webu a ke zjednodušení postupů při přihlašování nových členů prostřednictvím webu. Otázkou nadále zůstává, jaké informace o sobě mají kmeny potřebu sdělit prostřednictvím ligových stránek.

LLM by měla coby dětská organizace mít 70 % členů ve věku do 26 let. Počet dětí a mladých lidí nicméně v LLM stále klesá. Pokud letos do Ligy nevstoupí žádní noví malí woodcrafteři, dostaneme se v tomto roce pod onen sedmdesátiprocentní limit. Tuto skutečnost je nutné vzít na vědomí při úvahách o dalším směřování LLM.

Stoupa – Pavel Merčák z kmene Tatankaska Břeclav informoval o stavu objektu v Břeclavi, který LLM získala bezúplatným převodem od Fondu dětí a mládeže. Objekt byl do června 2007 uzavřen kvůli soudnímu sporu o vystěhování s bývalým uživatelem. Od té doby probíhají drobné práce na jeho opravě, na kterou je nicméně nutno dále shánět finanční zdroje. Podle původního plánu měla budova sloužit jako prostor pro volnočasovou činnost mládeže.

Do LLM se přihlásil nový kmen – kmen Ohiyesa z Libiny na Šumpersku. Náčelnicí je Lenka Grygarová, kmen má dva dospělé a osm dětí.

Příští valná hromada se koná 17. října 2009 v Tuchlovicích.

Členům náčelnictva a Klokše – Evě Beránkové z kanceláře velké díky. Věřím, že plodnost a kulturu jednání ocenili všichni přítomní.

Aleš Sedláček – Tokaheya a Iva Hönigová – Awačin ve spolupráci se členy náčelnictva LLM

Valašské vlnění

Zájem o letošní vlněný seminář mne trochu zaskočil – třicetimístné přihlašovalo na webu téměř nestačilo. Valašskomeziříčský Domeček je naštěstí pořádný barák, a tak se tu v sobotu 10. ledna hravě vešlo všech asi 50 účastníků od pěti do „přespadesáti“ let.

Po úvodním povídání se početná skupina děcek přesunula do menší klubovny a zkusila si plstění – výrobu kuliček a různých obalů filcováním nespředené vlny. Starší účastníci se pak věnovali hlavně výrobě nezničitelných valašských papučí a rukavic. Pro zpestření si vyzkoušeli také předení a skaní na kolovrátku. S tím poradil odborník nejpovolanější, pan Václav Zbranek, který kolovrátky dokonce vyrábí. Vyzkoušet si bylo možné i kramplování (česání) vlny.

Aby toho nebylo málo, zajistil Toby pro děti i akční program – „zatáhli“ jsme je do Muzea valašských strašidel. Húkalky, světlonoši, Kudibal, ba ani čert a basrman však nesnížili jejich živost, a tak jsme se s nimi přesunuli do tělocvičny, kde si mohly vyzkoušet svou zručnost a odvahu na boulderovací i lezecké stěně, zaskákat na trampolíně a tak.

Velký dík za pomoc s organizací této akce patří hlavně Jitce ze SVČ Domeček, Tobymu a Benovi za tělocvičnu a program v ní, Áje za pomoc s filcováním i ubytováním vzdálených účastníků.

Jiří Lehký – Hočhóka

Mapování šelem

Legendární akce se, po dvou hubených letech, tentokrát uskutečnila!! Sešli jsme se třetí únorový pátek v plné síle asi 20 stopařů na chatě generála Hlaďa v Dolní Bečvě. Generál Hlaďo, válečný hrdina touto stavbou želbohu příliš uctěn nebyl, zato každý rychle po příjezdu na „obávanou Hlaďovku“ na vlastní kůži pochopil, v jakých podmínkách bylo tomuto muži dáno žít.

V pátek večer jsme absolvovali stopařský rychlokurs připravený Mirem Kutalem z olomouckého Hnutí DUHA, rozdělili se do tříčlených skupin a teoreticky nastudovali Hočhókou vytipované ambiciózní trasy. Sobotní kuropění nás už zastihlo na cestě k úbočím Radhoště, Kněhyně a Smrku. Sněžnice se ukázaly jako nad jiné užitečná pomůcka, protože sněhu bylo opravdu hodně a z toho horních 50 centimetrů prašan. Nedali jsme se odradit počasím a ani odpolední mlha neubrala ostrost našim zrakům pátrajícím v závějích po vlčích stopách, rysích bobcích, ba i chlupech. Prašan bohužel celkem spolehlivě zasypával cokoli, takže z nadějných důlků i koryt jako prase vyrytých v závěji se pokaždé vyklubalo prase, srnčí, zajíc, nebo v lepším případě liška. Morální sílu nám však dodávalo pomyšlení na další skupiny, které tam někde, nedaleko, v mlze, konají právě tak. Naše snahy o prokázání výskytu vlka a rysa se žel tentokrát minuly účinkem, byť v Beskydách jich pěkných pár kousků žít má a k tomu i jeden medvěd.

Neděle nás odměnila počasím a Hočhóka k tomu přidal trasy stopařských snů – přímo dolů ze svahů Radhoště. Scházeli jsme, téměř sbíhali oblastmi beze sněžnic stěží dostupnými. Navrch, skoro na posledním úseku trati, Wičanhpi s Jankem našli bobek, z jehož utroušení bylo možno podezírat rysa.

Akce byla pravou woodcrafterskou výzvou – díky sněžnicím, neznačeným trasám volným terénem, počasí, šelmám a jiné zvěři a koneckonců i podmínkám bydlení. Celkově – jakostní a doporučeníhodné.

Iva Hönigová – Awačin

Ples LLM

O víkendu 28. února – 1. března jste mohli rozhýbat své kosti, trošku se zamyslet, užít si nějakou legraci či si jen tak pokecat s přáteli. Konal se totiž tradiční ples LLM, nad kterým pro nás uronil nejednu krůpěj potu a prožil několik stresových chvil kmen Osmaka Opo.

Od sobotního rána běžel nabitý program: pokud jste se například chtěli trošku sportovně vyžít, byl tu připraven druhý mezikmenový turnaj v shiny, který se netradičně odehrával na asfaltu a trojnohu nahradila branka. Poté jste se mohli vrhnout na soubor her nazvaný Aktsok (patřící mezi velké hry) a změřit své taktické a postřehové dovednosti s ostatními. Dále zde byla možnost vyslechnout přednášku na téma indiáni a tanec. V případě absolutního vyčerpání sil přišla vhod putovní čajovna, v níž byl k dostání nejen čaj, ale například i výborný gulášek. V předvečer plesu nám byl promítnut film z vlastní produkce kmene Osmaka Opo, který stál rozhodně za náš čas. Každý musel ocenit kvalitu, za kterou stála i velká rizika aktérů, téměř smrtelná.

A to už se očekávaný okamžik naplnil. Průvod společensky oděných woodcrafterů začal zaplňovat místní sál. Po krátkém zahájení, připomínajícím vývoj tance do dnešní doby, jsme se začali pohybovat v rytmu hudby a užívat si tohoto večera. Následovalo už jen několik málo společných chvil jako předání symbolického občanského průkazu k patnáctým narozeninám kmene Osmaka Opo či předání nového auta šťastlivci Wasupimu, po kterém pár účastníků (včetně mě) získalo prima vohoz. Ples pomalu skončil a my jsme příjemně vyčerpaní začali ulehat. Pro vytrvalce, kterým se nechtělo spát, nebo nedokončili svá témata rozhovorů, byla ještě otevřená již zmíněná čajovna.

Nedělní ráno patřilo už jen loučení. Zájemci měli ještě možnost prohlídky krásného zámku v Mnichově Hradišti, čímž byl pořadatelský program vyčerpán.

Už zbývalo jen otočit se směrem k domovům a nechat za sebou nádherně strávený víkend a těšit se na další ligový ples kvalitní alespoň tak, jako tento v Mukařově.

Jaroslav Jonák – Wakišaka

Foto: Tomáš Koubek – Okeya

Čotokva Malé lóže

Zveme všechny náčelníky rodů, adepty na tuto funkci a i další členy ve věku asi mezi 14 až 18 lety, kteří mají zájem se nejen něco nového naučit, ale hlavně strávit hezký týden v horách v dobré partě a navázat nová přátelství, na Čotokvu pro Malou lóži.

Setkáme se 22. až 30. srpna 2009. První půlku týdne budeme putovat po horách na moravsko–slovenském pomezí. A druhou polovinu strávíme v horském srubu.

Čotokva je zaměřená na pobyt v přírodě, „primitivní táboření“, práci s rodem, vedení schůzek a akcí rodu, základní woodcrafterské znalosti a dovednosti, hry a soutěže v teorii i praxi. Je určena přednostně náčelníkům rodů Malé i Velké lóže či adeptům na tuto funkci ve věku asi 14 až 18 let. Pokud nebude příliš plno, můžeme vzít i ostatní zkušené členy v tomto věku, případně i trochu starší (mladší ne; 14 let je minimum!), nebo nečleny LLM. V každém případě však účastníci musí ovládat alespoň naprosté základy táboření a kmenových dovedností. Znalosti v rozsahu minimálně zasvěcovací stezky předpokládáme a nehodláme je znovu přednášet. Účastníky budou přihlašovat náčelníci jejich kmenů e-mailem Čiksikovi. Přihlášené potom sami zkontaktujeme.

Akci povede Čiko s pomocí Máji a Čiksiky. Pár dalších pomocníků (nad 18 let) a lektorů uvítáme!

Jiří Macek – Čiksika, Jan Klement – Čiko, Mája Nedvědová

Island

Listopad 1997: „Píšu seminárku o Islandu. Nemohl bys mi ji vytisknout na počítači?" O dva dny později: „Tady máš tu seminárku. Je to hrozně zajímavá země. Mohli bychom se tam podívat!" „Je to tam pro nás moc drahé. To tak na svatební cestu…" Červen 2007: Svatba. O dva dny později: Odlet na Island.

Přechod mezi ledovci.

Island je evropská země. Vůbec byste to do něj ale neřekli, neboť leží blíž Grónsku než Evropě. Osamocený ostrov téměř na polárním kruhu, uprostřed oceánu. Jen díky Golfskému proudu je obyvatelný, tento mořský přívodník tepla ohřívá okolí ostrova o několik stupňů. I tak je to země jen pro drsné obyvatele. Jsou to potomci Vikingů a staronorských vystěhovalců, kteří se na Island vydali v 9. století a spokojeně zde žili přibližně do 13. století, kdy na ostrov dolehla řada katastrof, mezi něž patří citelné ochlazení klimatu, výbuchy sopek, hladomor a norská a dánská nadvláda. Koncem 18. století uvažoval dánský král o prohlášení Islandu za neobyvatelný a vysídlení všech jeho obyvatel do Dánska.

Narozdíl od Ingólfur Arnasona, který připlul v roce 872 se svými lidmi z Norska na člunech, my jsme se na Island dopravili letadlem. Nicméně přistáli jsme na

Þingvellir – místo zasedání prvního parlamentu na světě.

přibližně stejném místě, poblíž Reykjavíku. Přivítaly nás, pro Island příznačné, mraky a déšť. Hlavní město o 150 000 obyvatelích působí spíše jako zmenšenina maloměsta. Projdete ho za dvě hodiny, většina domů je tak dvoupatrových. Uprostřed města se rozkládá rybník, který je domovem vodního ptactva. Na jedné z hlavních tříd je i sídlo vlády – jednopatrový domek se zahrádkou. V něm je 8 místností pro 9 členů kabinetu. Žádný plot, žádné hlídající stráže – to je Island. Bez kriminality, bez ozbrojené policie, bez armády.

Opodál stojí dvoupatrová budova parlamentu – Alþingu („þ“ se čte přibližně jako „th“). Island má nejstarší parlament na světě, zasedá již od roku 930. Dříve to nebylo v Reykjavíku, nýbrž přibližně 30 kilometrů za ním, na planině Þingvellir. Tam se každý rok na dva týdny sjížděli zástupci „gódirové“ z celého Islandu, řešily se obchodní spory, recitovaly zákony, obchodovalo se, dohadovaly sňatky, vyměňovaly informace. Þingvellir není místo zajímavé jen svojí historií, ale také umístěním přesně na styku zemských desek (americké a euroasijské), které se od sebe každý rok vzdalují přibližně o 1–2 centimetry. Centrální část Þingvelliru je tvořena jakýmsi kaňonem, okolo jsou různé pukliny a vylitá láva. Celé místo má bezpochyby své kouzlo a zřejmě není náhoda, že Alþing zasedal právě zde.

Nedaleko Þingvelliru se nachází i jezero Laugarvatn. I toto místo je ovlivněno setkáním zemských desek – díky narušené zemské kůře zde na povrch vyvěrají horké prameny a výrony páry. Nad jednou takovou dírou u břehu jezera někdo postavil dřevěnou boudu s dřevěným roštem místo podlahy a sauna byla na světě. Na Islandu nic není příliš okázalé, a tak jsme ji těžko hledali, vypadala spíše jako kůlna. Sebevědomě jsem vešel dovnitř a málem okamžitě vyběhl ven. Horká pára „vonící“ po síře prostupovala skrze podlahu, někde v hloubce pod sebou jsem slyšel bublání a všude po zdech a stropě kondenzovaly kapky vody. Otevřené okno zdaleka nestíhalo odvádět teplo ven a na lavice se prakticky nedalo sednout.

Třetí den jsme opustili Reykjavík a vydali se do hor. Autobus na vysokém podvozku, mohutná kola, řidič oblečený v goretexu. První část cesty vedla po asfaltové cestě RingRoad, která spojuje celý Island po obvodu ostrova. Kromě této silnice, měst a hustěji osídlených oblastí se jezdí jen po zpevněných cestách. Později

Pseudokrátery u jezera Mývatn.

Reykjavík – miniatura hlavního města.

jsme však odbočili na štěrkovou a později kamenitou cestu. Projížděli jsme několik brodů, nezřídka byl autobus metr ve vodě. Takových cest je na Islandu většina a jsou označeny jako cesty pro terénní vozy. Existují i cesty přes vnitrozemí, ty jsou ale otevřeny jen přibližně dva měsíce přes léto a doporučuje se na ně jezdit jen s terénními vozy (náhon na všechna čtyři kola, zvýšený podvozek, GPS, doporučuje se jízda alespoň dvou aut pohromadě). Naše polní cesty jsou oproti nim luxusní dálnice. Náš autobus nicméně pár desítek kilometrů takovéhle cesty zvládl a vysadil nás v Þórsmörku. Odtud jsme podnikli několik menších výletů do zdejších hor. Nejsou nijak oslnivě velké, vlastně jen pár set metrů, ale tvoří spolu s širokými koryty ledovcových řek nádhernou, byť pustou krajinu. Je poetická a jakoby rozervaná. Prudké strže a kaňony, kameny a skály téměř bez porostu, různobarevné písky. Bylo-li pod mrakem, vypadala krajina ponuře, ale přesto se nám líbila a lákala nás. A pak, když se mraky roztrhly, a my viděli dál do nekonečných hor, hrajících překvapivým množstvím barev a tvarů, třpytící se ledovec a propletená ramena říčních toků v hlubokých údolích, Island si nás definitivně získal.

Část hor pro nás však zůstala uzavřená – museli jsme se vzdát cesty do Landmannalaugaru. Už v Reykjavíku nám milá slečna v informacích řekla, že trek je ještě zavřený, protože je ještě brzy (5. června!). Velmi mile nás překvapilo, že Islanďané byli vždy velmi ochotní, usmívali se, když s námi mluvili a snažili se nám pomoci. Pokud byli zrovna v hovoru, okamžitě ho přerušili a věnovali se nám. Slečna z informací nám dala i telefon na Bjarniho. Na Islandu se používají prakticky jenom křestní jména, například telefonní seznam je řazen podle křestních jmen. To proto, že příjmení se tvoří ze jména otce a přípony „-son“ (syn) či „-dóttir“ (dcera). Takže například to mohl být Bjarni Olafsson – „Bjarni, syn Olafův“. Manželé ani nemají stejné příjmení. Bjarniho jsme vyhledali v Þórsmörku. Okamžitě zanechal večeře a šel nás ubytovat. Ukazoval mi v knize přechod mezi ledovci Eyjafjallajökull a Mýrdalsjökull, kterým jsme chtěli přejít hory k jižnímu pobřeží.

Na cestu jsme se vydali druhý den ráno. Měli jsme strach z mlhy a špatného počasí, řada tyčí byla ještě pod sněhem a orientace jen podle mapy a buzoly by byla problematická. Nicméně štěstí nám přálo, překonali jsme převýšení přes 1000 metrů, vyšplhali na kluzké sněhové plotny a přešli jsme sněhové pole (jištěné sněhovými řetězy, ovšem zatím pod sněhem). Byli jsme jedni z prvních, kdo touto cestou letos šli. V sedle mezi ledovci jsme byli odměněni nádhernými výhledy. Na většině plochy byla stále vysoká vrstva sněhu, ten přecházel v ledovec a ledovec jakoby přecházel v oblohu – někdy bylo těžké vidět přesnou hranici mezi zemí a nebem. V optické půli cesty jsme byli až v 16 hodin. Na Islandu to ale v létě není žádný problém, protože slunce zapadá jen na krátkou dobu a to se ještě ani pořádně nesetmí. Běžně jsme si ve stanu kolem půlnoci četli bez baterky. Cesta ze sedla už byla s kopce a až na nějaké to hledání spadlých tyčí byla příjemná. V polovině sestupu jsme sešli k řece Skóga, na které je jeden vodopád za druhým. Na útesech hnízdí ptáci a hlasitě křičí. Řeka Skóga je zakončena nádherným mohutným vodopádem Skógafoss. Není možné se k němu přiblížit, už 50 metrů od něj je člověk promočený jako za

silného deště. Vodopádů je na Islandu mnoho, ale ta krása se neokouká.

Ve Skógaru je také malý skanzen, ukazující domečky, ve kterých se na Islandu žilo ještě ve 20. století. Na Islandu prakticky nejsou lesy již od 13. století a jako stavební materiál se tedy používala hlavně hlína, částečně kámen a dřevo vyplavené z moře. Typický domek byl velmi malý, tmavý, částečně zasazený v zemi, začouzený. Obývala ho celá rodina i s hospodářskými zvířaty. Z tohoto pravěku Island přeskočil rovnou k betonovým stavbám kolem 2. světové války. Staré časy a pozvolný a opožděný průnik vynálezů a techniky dokumentuje právě muzeum ve Skógaru. Většímu rozvoji a pokroku bránily těžké přírodní podmínky a neustálý boj o obživu a přežití. Dánská nadvláda využívala Island jako levný zdroj ryb a ovčí vlny – výkup za levný peníz odměnila předraženým importovaným zbožím. Loď připlula k Islandu dvakrát do roka a někdy ani to ne.

Opustili jsme Skógar a jeli autobusem po RingRoad do městečka Vík. „Letovisko jihu“ bylo spíše vesnicí než městem. Leží na pobřeží, kde jsou jak pláže tvořené černým pískem, tak strmé útesy, na kterých sídlí obrovské kolonie racků, buřňáků a papuchálků (některé knihy uvádějí jako český název „papuchalky“, jiné „papuchálci“).

Na jižním a jihovýchodním pobřeží jsou místy několikakilometrová pole písku, štěrku a kamení. Jsou to pozůstatky neuvěřitelně ničivé síly zdejší přírody. Nad pobřežím se tyčí obrovský ledovec Vatnajökull (největší evropský ledovec), pod kterým je, jako ostatně na Islandu všude, tenká zemská kůra a sopky. Čas od času tak dojde k erupcím pod ledovcem, které nataví led. Vytvořená voda vytváří podledovcové řeky, které sebou unášejí kry a kameny. Řeka se může ucpat a vytvořit tak obrovskou přehradu. Několik dní, ale i měsíců poté, co sopečné erupce ustanou, se hráz prolomí a voda se v silném mohutném proudu vyřítí zpod ledovce a smete domy, pastviny, mosty a vše, co

Staré domky (ale ne zas až tak moc).

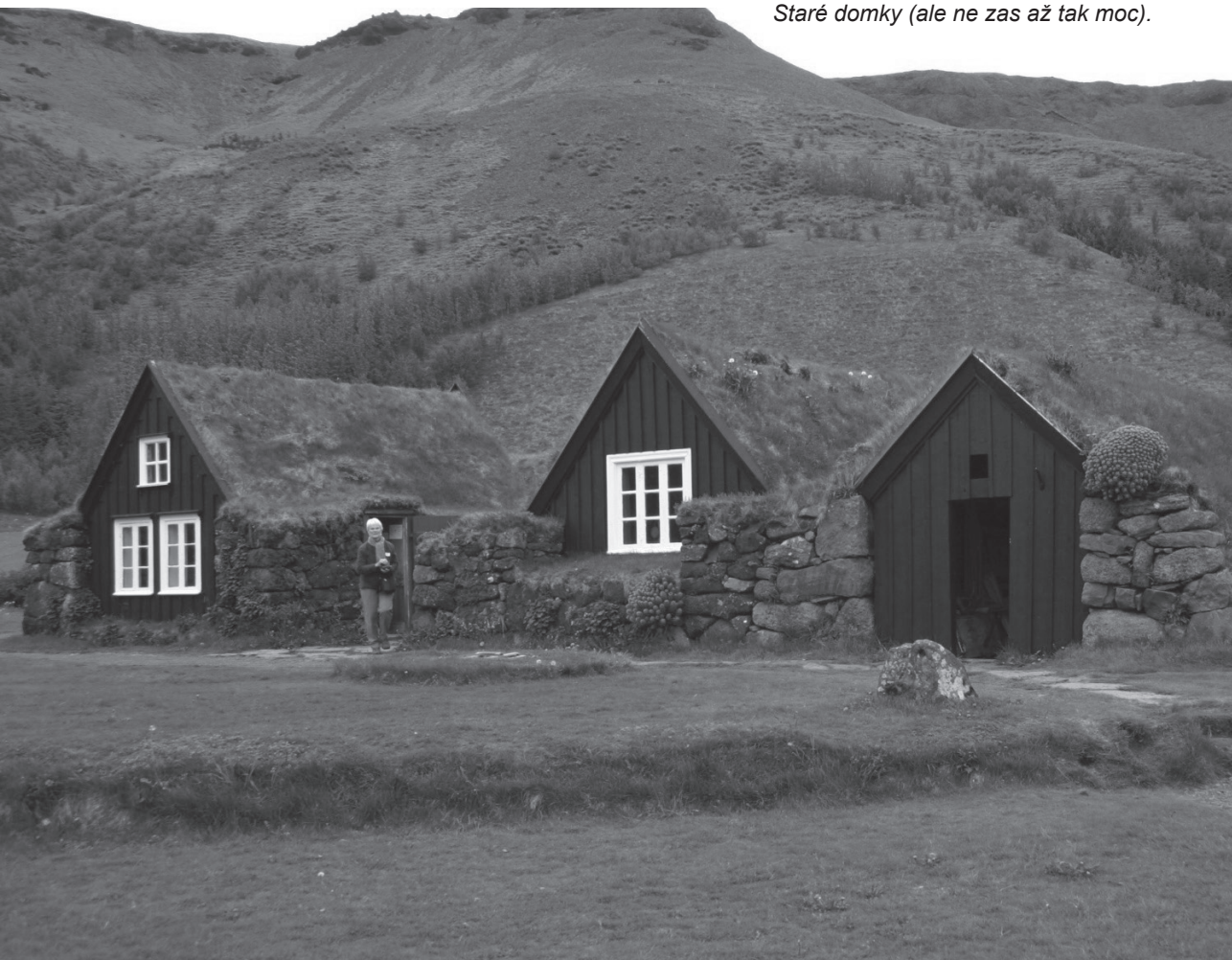

Þórsmörk.

jí stojí v cestě. Naposledy se tak stalo v roce 1996 a toto nebezpečí může přijít vždy znovu.

Zpravidla však ledovec ukazuje svou milou tvář a umožňuje expedice po něm nebo výlety ke splazům a do jejich okolí. Jedna z nejoblíbenějších atrakcí je laguna Jökulsárlón. Je to malé ledovcové jezírko u pobřeží moře. Na jedné jeho straně se odlamují kusy ledu z čela ledovce, pozvolna tají v jezírku, a když se dostatečně zmenší, odplavou do moře. Pro turisty je zde nachystané obojživelné vozítko, na které se nastoupí na souši, ono odjede ke břehu, tam sjede do vody a začne plavat mezi krami. Průzračná modrá voda, průsvitně modré kusy ledu, modrá obloha a ledovec tvoří dokonalou scenérii. Mohlo by to být krásnější? Ano, když ještě uvidíte tuleně, jak plavou ve vodě a vyvalují se na krách!

Jedním z nejoblíbenějších míst na Islandu je jezero Mývatn na severu. Kromě samotného modrého jezera se v okolí nabízí činná sopka Krafla, malebné pseudokrátery, velké množství ptáků co do druhů i počtu, rychlá a průzračně modrá lososová říčka Laxá, nečinný kráter Hverfjall, ztvrdlá a částečně zvětralá láva, nebo bublající sirné a bahenní výrony v Námafjallu, ze kterých se liné pára a smrad. Antiotužilost jsme museli prokázat u nenápadné jeskyně Grjótagjá, ve které vyvěrá horká voda – museli jsme se chvilku osmělovat a přivykat si, než jsme se dokázali do vody ponořit celí. Většina Islandu používá teplou vodu z termálních pramenů a také jimi vyhřívá domy. K relaxaci slouží nedaleké termální lázně Járðbaðshólar („ð“ se čte přibližně jako „d“). Taky přemýšlíte, jak je to možné, že islandské názvy jsou takové „snadné“ na výslovnost a zapamatování? Islandština je unikátní v tom, že se nezměnila od dob prvního osídlení, kdy vznikla na základě staronorštiny. Lidé tedy dodnes mohou číst ságy prvních cestovatelů a obyvatelů v originále a také tak činí. Dodnes si chrání jazyk a vymýšlí islandská slova místo mezinárodních, včetně slov jako telefon, auto, televize. (Zpravidla jako opis pomocí existujících slov, např. „tölva“ vzniklo ze slov „věštec“ a „číslo“ – my tomu říkáme počítač.)

Sever Islandu je osídlen méně, a to jak Islanďany, tak i turisty. Díky tomu je možné ráno zajít k benzínové pumpě, dát si zdarma kávu a prolistovat dnešní noviny. Místní se tu potkávají a vyměňují informace. Jsou statní a usměvaví, hodně se baví o počasí. Všude vládne pohoda, protože se vlastně mají dobře, ne?

Island nás oslovil už před tím, než jsme se na něj vydali. Přečetli jsme si několik knih o Islandu a jednu z Islandu. Napsal ji Thórbergur Thórdarson a jmenuje se „Kameny mluví“. Vypráví o svém dětství na statku na jihu ostrova, které prožil ještě jako mnoho Islanďanů staletí před ním – mezi horami a mořem, uprostřed rodiny a ovcí, při svíčce.

Více o naší cestě i o knížkách o Islandu, další fotografie, stejně jako i pár rad pro cestovatele najdete na našich stránkách http://hendl.cz/photo/island.

Petr Hendl – Wanigiska

Islandské znaky
þ thorn, například Alþing
Þ THORN (velké písmeno), například Þingvellir
ð eth, například Járðbaðshólar

Jarní květinová výprava na Karlštejnsko

Vyprav se tedy příští neděli za květinami. Botanická expedice nemusí mít vzdálený cíl. Zamiř na nejbližší místo v okolí, kde roste hodně různých květin. Neplodná stráň, kamenitý úhor v polích, mez nad vsí, úvoz, louky u řeky – to bývají skutečné botanické zahrady. Vyber si jednu z nich a vracej se tam i v dalších týdnech. Uvidíš, že ti to místo přiroste k srdci a začneš ho brzy považovat za svou soukromou botanickou zahradu.

Miloš Zapletal – Výpravy za dobrodružstvím

Vášnivý botanik v zajetí vzácné orchideje (vstavač nachový).

Takovou naší milou botanickou zahradou se brzy stalo Karlštejnsko (přesněji území mezi Srbskem a Karlštejnem). Začali jsme sem pravidelně jezdit už na škole se skvělým průvodcem a botanikem docentem Petrem Dostálem, potom už sami a dnes sem Tuky vozí zase své studenty.

Každé jaro nás tu vítaly polštáře sasanek, orsejů a jaterníků a my se těšili, že se nám i tentokrát podaří objevit vzácnou lilii zlatohlávek, třemdavu bílou nebo sasanku lesní. Těch šest kilometrů nám vždycky vystačilo na celý den – bylo totiž potřeba všechno nakreslit, vyfotit, očuchat a ochutnat.

A tak, až ve vzduchu ucítíte jaro, které vás bude lákat někam ven, nebo až si budete chtít splnit některý z botanických činů, můžete vyrazit třeba právě sem…

Popis cesty a okolí

Ze Srbska se můžete vydat po žluté značce ke Kubrychtově boudě, kde se napojíte na červenou Cestu Vojty Náprstka. Ta vás povede až do Karlštejna. Ze značených cest však budete pravděpodobně často scházet – kvůli různým zajímavým místům, která neleží přímo na značce (přitom právě můžete objevit spoustu nových květin – třeba těch suchomilných). Nenechte si proto ujít například krásné Bubovické vodopády, zatopené lomy Malou a Velkou Ameriku a Mexiko, památný 350 let starý Dub sedmi bratří, neopomenutelný Karlštejn (kde si můžete dopředu domluvit prohlídku kaple svatého Kříže – což je podle Ablákely excelentní zážitek, ale pozor – kapli je možné navštívit jen od června do října!) nebo zkamenělinami prošpikovanou Budňanskou skálu. (Všechna tato místa jsou vyznačena v mapě.)

Mapy

Pro tuto výpravu vám dobře poslouží mapa z edice Klubu českých turistů č. 36: Okolí Prahy – západ (1:50 000).

Kdy se na výpravu vydat

Asi nejlepším obdobím pro pozorování jarních květin je polovina dubna až polovina května. (V tomto období byste měli zastihnout nejvíce rostlin v květu.)

Atlasy a klíče

Naším oblíbeným atlasem byl vždy prostě „Dejl“ (Deyl, M., Hísek, K.: Naše květiny I, II. Praha, Albatros 1973.). Tento skvělý atlas nedávno vyšel znovu – už jako jedna knížka. V knihovně ale jistě naleznete i další kvalitní atlasy a klíče k určování rostlin.

Krásnou výpravu vám přejí
Tuky – Pavel Vávra
a Štíťa – Jana Porschová

Více fotografií na zadní straně obálky.

Lom Malá Amerika.

Když ztratili jsme rytmus světa, ztratili jsme svět

Slunce, měsíc a pole. Střídání dne a noci, měsíčních fází, ročních období, čas setí, růstu, sklizně a úhoru. Rytmus života našich předků.

Velikonoce na Ploučnici.

Foto: kmen Osmáka Opo

Tvrdá a vyčerpávající každodenní práce je odměněna uvolněním a zábavou ve chvílích svátečních. Celý rok je protkán významnými dny, k nimž se pojí zvyky, z nichž mnohé mají své kořeny ještě v době předkřesťanské. Tyto tradiční zvyky, obyčeje a zábavy jsou pokladem, který naši předkové uchovávali a užívali. Poznali jeho pohádkovou vlastnost: čím víc se z něj ubírá, tím víc ho přibývá. Kde se o něj nedbá, tam se postupně ztrácí, až zmizí navždycky. Minulé generace si život bez něho nedovedly představit, proto ho střežily a rozmnožovaly.

Tradiční zvyky lze rozlišit na rodinné a výroční. Do rodinného cyklu řadíme svatbu, křtiny a pohřeb. Dědictvím věků je též pevný pořádek v jídle a prostá, rychlá úprava bez znehodnocování

Pletení košíků.

Foto: Bedřich Homola – Bobr

potravin. Snídalo se až po obstarání dobytka, kdy byl žaludek již připraven k příjmu potravy. Byly to většinou polévky jako oukrop, couračka, kalamajka, kaše nebo chléb s tvarůžky. Od r. 1925 byla polévka vytlačena kávou. Hlavní potravinou k přípravě oběda v bramborářské oblasti bylo zelí a brambory, v obilnářské oblasti převládala jídla z mouky, jinak se vařily jáhly, pohanka, fazole, čočka, kroupy. Vařily se různé omáčky, pekly se vdolky, lívance, toče, některá jídla mají až tajuplné názvy jako varmuže, netyja, uhlířina, kucmoch, pražma, pučálka, švec, kočičí svatba, kuba, bác atd. Večeře sestávala opět z polévky nebo z mléka (sladkého, kyselého), případně kaše nebo z toho, co zbylo od oběda.

Výroční zvyky udržovali už staří Keltové. Keltský rok začínal svátkem Samhain, připadajícím na úplněk kolem 1. listopadu, následoval Yule (zimní slunovrat, období úhoru), Imbolc, slavený kolem 1. února, Ostara (jarní rovnodennost, období setby), Beltaine kolem 1. května, Coamhain (letním slunovrat, období růstu), Lughnasadh připadající na úplněk kolem 1. srpna, Herfest (podzimní rovnodennost, období sklizně). Slovanskou tradici převzalo křesťanství. Výroční zvyky se odvíjejí v souladu s církevním kalendářem od Nového roku přes Tři krále, masopust, ostatky neboli fašank, Velikonoce, Boží tělo, hody, obchůzky Mikuláše až po zvyky vánoční. Zvyky v průběhu kalendářního roku se nesou v rozdílném duchu. Masopust neboli fašank je rozverný a nevázaný, provoněný koblihami, slaninou a pálenkou, nutnou pro zahřátí při celodenním obchůzce v mrazivém vzduchu. Boží tělo je slavností klidnou, důstojnou, plnou zbožného zpěvu povznášejícího mysl, obřadních krojů a něžných květin. Mikuláš je předzvěstí toužebně očekávaných Vánoc a dětem přináší radost a překvapení.

Jaro

Kdo z nás by se netěšil na jaro! Sníh v nížinách opustil stráně a na povrch se derou první jarní byliny. Ptačí zpěv zní den ode dne bohatěji. A co my lidé? Skoncujeme se zimou vynesením Smrtky ze vsi a přinesením „líta“. (Námět můžeme čerpat např. z Babičky

Boženy Němcové, kapitola XII.). Tento obřad připadá na 5. neděli postní před Velikonocemi. O následující neděli (Květné) se můžeme vypravit do kostela a nechat si pokropit svěcenou vodou (posvětit) svazeček kočiček (narašených jívových větviček), které doma uložíme ke svatému obrázku na zdi, máme-li jaký.

Velikonoční pomlázku jistě všichni znáte. Ale kolik z nás si umí uplést svou vlastní? Způsob pletení si oživíme na poslední předvelikonoční schůzce. Z osmi nebo devíti prutů, s ozdobnou rukojetí nebo bez, ale hlavně co nejdelší. A pokud se na to sami necítíme, poprosíme některého dědečka, určitě nás neodmítne a tajemství splétání vrbových proutků nás naučí. A nezapomeňte, že k pomlázce patří koleda. Můžeme ale také zkusit „chození za klepáče“ neboli zvoníky, zvyk dosud udržovaný např. na Chodsku. Na Zelený čtvrtek odletí zvony do Říma a jejich službu nahrazuje až do jejich návratu (na Bílou sobotu ráno) parta kluků s řehtačkami obcházející celou ves, aby připomněli lidem ranní, polední a večerní čas na modlitbu.

Na den sv. Jiří se, milí Slované, vypravíme k rybníku a stejně jako naši dávní předkové, vykonáme obřad Prvního jarního koupání. Dáme při tom volný prostor své fantazii a pokusíme se navodit atmosféru dávnověku.

Svatojakubská noc (z 30. dubna na 1. května) je odedávna ve znamení ohňů pálících čarodějnice. Určitě se přidáme, neboť i my máme chuť skoncovat se zlem jednou provždy.

Naši prapra…dědové si velmi vážili pramenů řek a potoků. „Byli tehdáž pohané, obětujíce jezerům i studénkám a hájům“ (Nestor). „Též i pověrečné zvyky jež vesničané, ještě napolo pohané, zachovávali v úterý nebo ve středu o letnicích tím, že přinášeli dary, u studánek zabíjeli oběti a zlým duchům obětovali...“ (Kosmas). Nám však nejvzácnější poklady této země, křišťálové studánky a hluboké lesy, hynou před očima. Co s tím? Vzkřísit o Letnicích (padesát dnů po Velikonocích) obřad Otvírání studánek (Na Slovensku prý říkají Letnicím Rusadlnie sviatky). Kdo by si nevěděl rady, najde inspiraci na internetu. Znáte tu báseň přece všichni:

Vždyť každá studánka v lese
na hladině nebe nese,
kdyby jí nebylo,
o zem by se rozbilo! …
(M. Bureš, B. Martinů)

Posledním jarním svátkem je Svatojánská noc. Neboť „na svatého Jána otvírá se k létu brána.“ Svatojánská noc patří k nejkratším v roce a říká se o ní, že je nejmocnější. Vydáme se proto do lesa a při troše štěstí spatříme kapradinu, která právě o půlnoci vykvete červeným květem. Do bílého šátku a kapradinového listí zabalíme tři přání. Přání, která se nemají splnit nám samotným, ale někomu z našich blízkých. Vyzkoušejte, jsou-li to přání dobra a lásky, funguje to.

Neztraťme rytmus světa!

Josef Sokol – Škarman

Použitá literatura: Soukalová Marie – Náš poklad, 1998

Jaro v Beskydech.

Foto: Tomáš Koubek – Okeya

Co se děje v trávě aneb přehlížené mechorosty

Možná jste už někdy očima zabloudili na OP z mechů, ale přišlo vám to nad vaše síly – když jste se rozhlédli v přírodě kolem, přišly vám všechny mechy naprosto stejné. To není nic divného, i mně to tak kdysi přišlo, ale věřte mi, že když se člověk začne dívat pozorně, brzy dokáže mechy od sebe snadno rozpoznat.

Každý druh těchhle malinkých rostlinek má nějaký znak, podle kterého se nakonec dobře pozná. Takže jak na to? Nejdřív potřebujeme vědět, jak takový mech vypadá. Obyčejný mech sestává z lodyžek (a) a lístků (b). Zdrobnělin se používá proto, že mají jednodušší stavbu, než lodyhy a listy vyšších rostlin. Někdy mívají i kořínky (c), sloužící k uchycení nebo k zadržení vody, ne však k jeho nasávání do rostlin. Voda prostupuje do mechu odevšud, a tak když ho utrhnete a později někde položíte do vlhka, skoro mu to nebude vadit. Pokud se zrovna rozmnožuje pomocí výtrusů, má i štět (d) a na něm tobolku (e) s víčkem (f) a čepičkou (g). Většina mechů má ráda vlhko, které ostatně nutně potřebují k rozmnožování. Občas můžete v lese na vlhkých místech vidět povlak z hustě propletených zelených vláken – to je prvoklíček – základ budoucího mechového polštáře. Ten právě vyklíčil z výtrusu. Mladším tohle určitě zatím stačí, ale ti starší by si na čin měli ještě zjistit něco o rodozměně a rozmnožování mechů a čím se vlastně liší mechy od ostatních rostlin. A teď už k samotným zástupcům.

Játrovky

Jsou to jednodušší příbuzní mechů. Mají tělo buď lupenité (1,2) nebo listnaté (3,4). Lupenité játrovky jsou podobné jazyku, který se větví, a na okrajích je zprohýbaný. Dříve lidem připomínaly také játra a tak se věřilo, že pomáhají na jaterní choroby. Listnaté játrovky jsou dost podobné některým mechům – třeba měříkům, ale v lístku nikdy nemají žebro. Mohou mít též lístky břišní – menší (jako u rohozce). Pro úplnost – lupenitým játrovkám podobné jsou příbuzné vzácné hlevíky (s šípovitou výtrusnicí), ty ale běžně neuvidíte

Mechorosty

- Mechy (Bryophyta)
  - Pravé mechy
    - Vrchoplodé
    - Bokoplodé
  - Rašeliníky
- Játrovky (Marchantiophyta)
  - J. lupenité
  - J. listnaté
- Hlevíky (Anthocerophyta)

1. Porostnice mnohotvárná (*Marchantia polymorpha*). Naše nejčastější lupenitá játrovka roste na vlhkých stinných dvorcích nebo v lese na vlhkých cestách

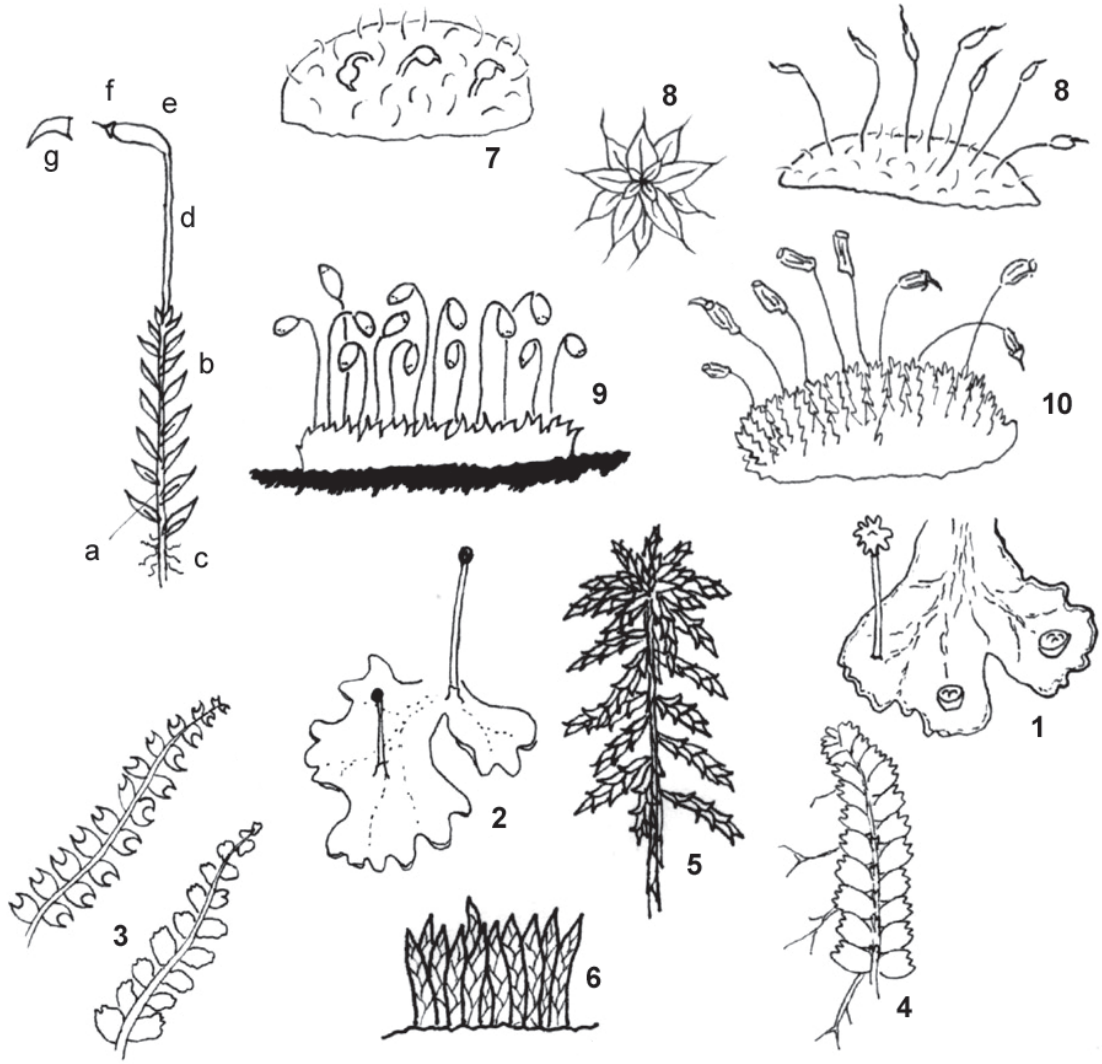

a spáleništích. Má deštníčkovité výtrusnice a zelené kalíšky s rozmnožovacími tělísky.

2. Pobřežnice obecná (*Pellia epiphylla*). Vypadá hodně podobně jako porostnice, ale nemá kalíšky s tělísky. Má zato dlouhý bílý štět s černohnědou kulovitou výtrusnicí, která vypadá trochu jako větší špendlíková hlavička. Roste v lese na vlhkých cestách a na stinných kamenech a na hlíně u potoka.

3. Křehutka (*Chiloscyphus, dříve obhřebenka*). Listnatá játrovka s vykrajovanými lístky. Různé druhy rostou buď na ztrouchnivělém dřevě (s malými laloky křehutka různolistá Ch. profundus) nebo v trávě (se dvěma výraznými zuby křehutka dvouzubá *Ch. coadunatus*). Je drobná a světlounká. Mezi játrovkami však rozhodně není nejmenší.

4. Rohozec trojlaločný (*Bazzania trilobata*). Tato játrovka se vyznačuje několika (obvykle třemi) zoubky na lístku, dlouhými kořínky a břišními lístky. Konec lodyžky – 'hlavička' – bývá zahnutý. Tvoří husté porosty, podle vzhledu spíš mechové. Roste ve vlhkých roklích, například v pískovcových oblastech je hojný.

Mechy

Mechy se dělí na rašeliníky a pravé mechy (vzácné štěrbovky ponecháme stranou). Pravé mechy se pak dělí na více skupin, ale pro nás bude jednodušší pamatovat si jen obecné rozdělení na mechy vrchoplodé a bokoplodé. U prvních štět vyrůstá z konce vzpřímené lodyžky (jako například u ploníků), zatímco u těch druhých vyrůstá z boku lodyžky, jako třeba u baňatky.

Rašeliníky rostou na velmi vlhkých místech, kde mohou vytvářet vrstvy s rašelinou (i několik metrů silné) – těm říkáme rašeliniště nebo vrchoviště. Rašeliníky se vyznačují tím, že dokáží zadržet velké množství vody pomocí dutých buněk v listech. Je poměrně těžké je určovat, a tak bude stačit, když poznáte, že jde o rašeliník.

5. Rašeliník kostrbatý (*Sphagnum squarrosum*). Má lístky odehnuté od větviček a charakteristický vzhled rašeliníku se dvěma druhy lístků – dlouhé na lodyžce a kratší na větvičkách. Vrchní větvičky jsou kratší, takže vytvářejí na konci lodyžky šešulku. Tenhle můžete vidět i v normálním lese v nějakém vlhčím příkopě.

Městské mechy

Rozdělení dál už neodpovídá systému, ale spíše místům, kde mechy žijí. Tak pro vás bude jednodušší zjistit, který mech by to mohl být. Městskými mechy myslím ty, které nerostou v trávě, ale na asfaltu, ve škvírách a na zídkách. Mnohé městské druhy (6,7,8) rostly nejspíš původně na vápencových výchozech a druhotně se přizpůsobily životu na betonovém podkladu.

6. Prutník stříbrný (*Bryum argenteum*). Malý mech se stříbrnými lodyžkami rostoucí ve spárách a u chodníků. Vypadá jako kobereček z krátkých stříbrných ocásků. Plodný bývá před zimou, tobolky jsou někdy červené. Je častý a má mnoho příbuzných, s kterými se naštěstí nesplete.

7. Děrkavka podušková (*Grimmia pulvinata*). Tvoří malé šedé polštářky na betonu, má dlouhé chlupy na koncích lístků a krátký štět – kulatá tobolka je dolů (kloní hlavičku). Oproti kroucenci nikdy netvoří větší porosty, vždycky jen takové chlupaté ježečky.

8. Kroucenec. Rod má dva časté druhy. Oba mají delší chloupky a za vlhka vypadají svrchu jako hvězdičky. K. zední (*Tortula muralis*). je menší a roste všude na betonu; je velmi podobný děrkavce, ale má dlouhý štět. Kroucenec nebo také rourkatec obecný (*Syntrichia ruralis*) je větší, má červené žebro a žije na střechách a na hlíně.

9. Zkrutek vláhojevný (*Funaria hygrometrica*). Roste skoro pouze na spáleništích a starých ohništích. Samotný mech je malý a živě zelený, ale má spoustu dlouhých štětů s velkými oválnými tobolkami (nejdřív zelené – pak oranžové až hnědé). Navlhčený štět se kroutí – je to skvělé divadlo, jen ho olíznete, hned se točí.

10. Rohozub nachový (*Ceratodon purpureus*) Nejčastější městský mech, který ale najdete často i na skalách a vůbec v přírodě. Tvoří rozsáhlé zelené polštáře, někdy i dost tlusté, od spodu hnědnoucí. Má nafialovělý štět a charakteristickou hluboce vroubkovanou tobolku. Jeho lístky se za sucha trochu kroutí – svrchu vypadá trochu jako zelené hvězdičky s dlouhými paprsky.

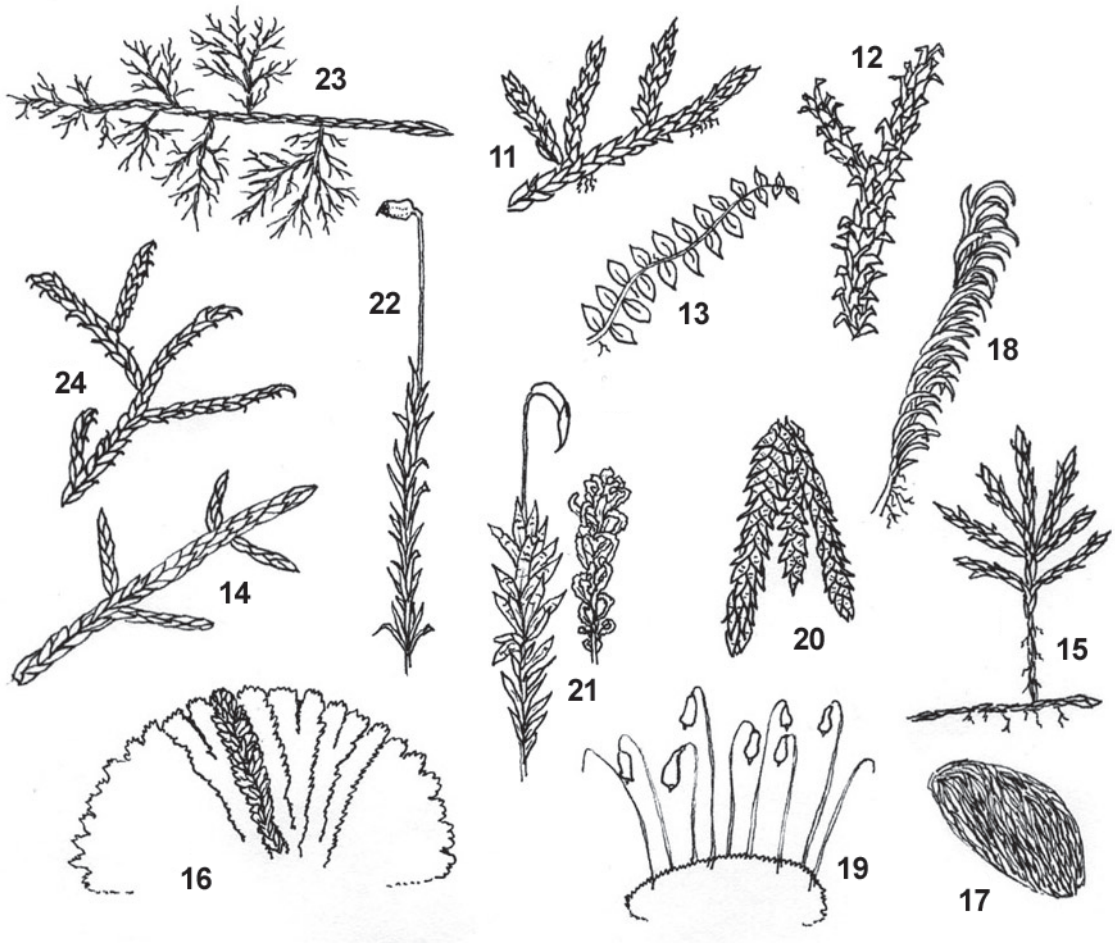

Luční mechy

Na louce je pro mechy docela příhodné prostředí, pokud není moc zarostlá. Většinou zde nenajdeme velké druhové bohatství, pouze se opakuje několik častých druhů. Jsou to například:

11. Baňatka obecná (*Brachythecium rutabulum*). Je to úplně obyčejný mech s oválnými zašpičatělými lístky rostlými kolem dokola lodyžky, které jsou jakoby rozčepýřené – nepřiléhají většinou těsně k sobě. Má zelenou, nepravidelně rostlou lodyžku a najdete ji nejčastěji na loukách a v pěstovaných trávnících.

12. Kostrbatec zelený (*Rhytidiadelphus squarrosus*). Tenhle mech se narozdíl od předešlého pozná úplně lehko. Oproti všem ostatním mechům má lístky jakoby zalomené – nejdříve rostou podle lodyžky nahoru a asi v půlce odstávají dolů nebo do strany. Tvoří husté porosty a v trávě je někdy hojnější než tráva samotná.

13. Měřík příbuzný (*Plagiomnium affine*). Měříky se vyznačují velkými průsvitnými lístky a tento druh není výjimkou. Jeho lístky jsou kulaté, na okraji mají drobné zoubky (jsou vidět pod lupou) a na konci špičku. Lístky jsou rozložené do plochy. Roste nejen na loukách, ale často i ve světlých lesích.

14. Travník Schreberův (*Pleurozium schreberi*). Jak napovídá název, travník roste v trávě – většinou však nejde o osluněné louky, ale o lesní paloučky. Je poměrně podobný baňatce, i když méně rozčepýřený, ale má červenou lodyžku a větve celkem pravidelně rozložené okolo hlavní lodyžky.

Lesní mechy

V lese roste mnoho druhů mechů, a to zvláště kvůli tomu, že les zadržuje vlhkost, kterou mechy potřebují k růstu a rozmnožování. Mechy na oplátku vodu v lese dál zadržují ve svých polštářích, a tak si se stromy vzájemně pomáhají a zajišťují vyrovnaný odtok vody z krajiny. Je tedy vidět, že i ty malé mechy mají své důležité místo v přírodě.

15. Drabík stromkovitý (*Climacium dendroides*). Tenhle mech dávám na začátek, protože se lehko pozná – jak říká název – vypadá jako stromek. Dole má tmavší část bez větví a nahoře hodně světlejších větviček.

16. Bělomech sivý (*Leucobryum glaucum*). Další mechík určitě znáte, je to ten krásný polštářkový mech, co se najde v každém smrkovém lese. Když je vlhký, má barvu do zelena, a když uschne, je skoro bílý. Dřív se používal na vysoušení ran a na jiné užitečné věci. Zajímavostí je, že u nás netvoří tobolky a množí se jenom dělením lodyžek.

17. Dvojhroteček různotvárný (*Dicranella heteromalla*). Tenhle mech je jeden z nejmenších v lese. Má malé a úzké lístky, které jsou přilehlé k sobě a tvoří nízké hebounké polštáře, obzvláště na hlíně a u pat stromů.

18. Dvojhrotec chvostnatý (*Dicranum scoparium*). Je to blízký příbuzný předešlého mechu a roste na suchých lesních místech. Dobře se pozná podle toho, že na lodyžce jsou všechny úzké lístky srpovitě zahnuté v jednom směru.

19. Paprutka nící (*Pohlia nutans*). Tenhle mech už je na poznání trochu těžší, zvlášť když neplodí. Když ale plodí, má velkou spoustu oranžových štětů s oranžovými tobolkami, které mají všechny zahnuté (nící) hlavičky dolů. A podle toho se nedá splést s ničím jiným.

20. Lesklec čeřitý (*Plagiothecium denudatum*). Je to typický lesní mech, který roste na hlíně nebo rozloženém dřevě a má lístky jakoby spláclé k lodyžce v jednom směru. Navíc u tohoto druhu jsou lístky příčně vlnkované (zčeřené).

21. Bezvláska vlnkatá (*Atrichum undulatum*). Tenhle mech se pozná docela snadno. Za prvé, vždycky ho najdete na lesních cestách a místech, kde je obnažená surová hlína. Za druhé, když kousek mechu vyrýpnete a necháte trochu uschnout v ruce, krásně se vám zkroutí a zkudrnatí, jak je vidět na obrázku.

22. Ploník ztenčený (*Polytrichum formosum*). Ploník je jeden z nejtypičtějších lesních mechů vůbec. Je vrchoplodý (štět roste ze špičky) a má tmavě zelené šídlovité lístky, které se za sucha „připaží“ k lodyžce. Tvoří velké polštáře v kyselých lesích a jeho tobolka je za sucha krásně hranatá.

23. Rokytník skvělý (*Hylocomium splendens*). Krásný mech suchých lesů, kde dělá velikánské porosty a dobře se pozná podle toho, že každý rok udělá jedno výrazné „patro“ lístků a lodyžek. Lodyžka je navíc lesklá a mnohokrát zpeřená, jak je vidět na obrázku.

24. Rokyt cypřišovitý (*Hypnum cupressiforme*). Ten nejčastější mech jsem si nechal na úplný konec povídání. Roste v trávě, v lese na hlíně, na kmenech stromů a na kamení. Problém je, že na každém z těchto míst vypadá trochu jinak. Je ale několik znaků, podle kterých se vždycky pozná. Za prvé, z vrchní strany vypadá většinou trochu jako vánočka (nebo copánek řekněme) a za druhé, na konci lodyžky má lístky drápkovitě zahnuté. Někdy to nemusí být dobře vidět, ale když se budete dobře koukat, vždycky ho poznáte.

Tak vidíte, že se od sebe pomocí jednoduchých znaků dá odlišit víc než 25 mechorostů a to jsem vzal jen ty nejjednodušší. To vám bohatě stačí na čin i velký čin. Pokud vás celá věc ještě dál zajímá, leccos se dá přečíst a najít v knížce Lišejníky, mechorosty, kapraďorosty z edice Průvodce přírodou. Na většinu dalších mechů už ale budete potřebovat alespoň silně zvětšující (15× a více) botanickou lupu. Klíč na určování mechorostů vyšel u nás bohužel naposledy v roce 1960, takže už v něm leccos neplatí, ale pro nadšence s mikroskopem je stále použitelný (Pilous Z. & Duda J.: Klíč k určování mechorostů ČSR). Nějaký český klíč vzniká také na http://botanika.bf.jcu.cz/bryoweb/klic/index.php, ale zatím je neúplný. Přeji hodně úspěchů při objevování skrytého světa mechorostů.

Tomáš Koubek – Okeya

Ze starých Vater

Snad každý, kdo někdy nahlédl do některého článku o prvopočátcích LLM a zachytil informaci, že v roce 1922 vznikla Zálesácká liga československá, narazil na větu: „Byl vydáván časopis Vatra, v té době jeden z nejlepších časopisů pro mládež."

Inu, nedalo mi to a se zatajeným dechem jsem otevřela zažloutlé stránky starých to výtisků, abych nasála něco z tehdejší nálady generace mladých lidí, kteří vstřebávali čerstvé zážitky z pustošivé války i první krůčky mladičké samostatné republiky.

Otěže woodcraftu tehdy zcela neochvějně třímal v rukou její zakladatel, E. T. Seton, a u nás k němu s bezmezným obdivem hleděl tehdejší náčelník ZLČS Miloš Seifert, který ve woodcraftu viděl (snad jediný?) možný způsob, jak vychovat novou generaci, které budou války cizí, generaci, která si bude uvědomovat nezastupitelnost přírody kolem nás včetně její křehkosti…

Časopis Vatra vycházel jednou za měsíc, někdy i dvakrát, a najdete v něm informace o dění v kmenech, o proběhlých táborech, o činnosti náčelnictva, různé poetické povídky i básně, povídání o přírodě i návody na vyrábění věcí… a v neposlední řadě i mravoučné úvahy náčelníka Miloše Seiferta, osobnosti snoubící v sobě přírodovědce, pedagoga, člověka skromného i náročného zároveň, náročného až na hranici utopistického očekávání, že woodcrafter = člověk, který svojí pílí, vědomostmi a dobrotou může změnit svět…

Ač jsem měla v plánu vybrat do ligového časopisu na počátku 21. století pár zajímavých nápadů pro činnost či článečků o tehdejším dění v lize, neodpoustila jsem si do prvního čísla nového časopisu přetisknout prohlášení redakce časopisu, tedy zejména Miloše Seiferta, z prvního čísla tehdejšího nového časopisu a dopis samotného ETS, kterým reaguje na založení Zálesácké ligy československé.

Nadšení a přesvědčení tehdejších woodcrafterů, že woodcraft může pomoci léčit tehdejší neutěšený svět, bychom jim dnes mohli závidět...

Kamila Lunerová

Deset let našeho junáctví

Oslavili jsme dne 3.–5. června t.r. v Plzni desetiletí Psohlavců sněmem, závody a výstavkou. Můžeme býti plně spokojeni s výsledky své práce…

Jsme šťastni že cestou zálesáckou jdeme už deset let. Za starého Rakouska jsme se skrývali v lesích, abychom nemusili zraditi své přesvědčení české a lidské. Bylo to krásné býti kacířem. Zatím rostlo v srdci našem poznání, které nám zjevilo naše nové evangelium: Setonova „Kniha Lesa". „Děti Živěny" v Berouně od svého počátku hledali pro svůj život motivy staroslovanské a od r. 1913 vědomě sáhli k primitivním prvkům, které jim Seton ukázal. Tak zde vytvořil se zárodek zálesáctví českého, který nikdy nepodlehl vlivům kompromisního skautingu anglického. Roku 1915 spojili jsme na sjezdu ve Zbirohu český západ, Plzeň,

Příbram a Beroun s Prahou a založili „Psohlavce“. Psí hlava stala se naším totemem, jsouc symbolem věrnosti a poctivosti. Pracovali jsme pak zase za útisku válečného, každá jednota tiše a nehlučně, nikdo skoro o nás nevěděl. O prázdninách v lesních táborech a putováním po českých horách nabírali jsme dechu. A přece troufali jsme si změřiti své síly r. 1917, když válka běsnila nejhůře, ale kdy z Ruska už růžověly červánky, na velkém demonstračním táboře svém v Praze – Žižkově, prvé přehlídce svých šiků. A obstáli jsme znamenitě. Osvobození přišlo. Psohlavci stali se Dětmi Svobody a vše bylo tak mnohoslibné. Začalo se horečně pracovati. Měli jsme svůj časopis „Děti Svobody“. Rostli jsme do šíře. Bohužel, český národ byl příliš chorý, než aby osvobozený jeho život byl hned zdravý. Začalo štěpení skautingu českého a propukávaly demagogické vášně. Šli jsme mimo to svou cestou, nevšímajíce si toho. Nepředložeností jednoho z našich lidí přišli jsme o mnoho kmenů. Ale jádro naše zůstalo stále totéž, a to nás těšilo. Bylo vidět, že zde je přesvědčení, jež nic nezlomí. A tak, když vstoupili jsme do „Svazu“ v jeho stavu zrodu r. 1919, stalo se to, abychom dokázali svou dobrou vůli. Ale brzo bylo nám odejíti, poněvadž nám přesvědčení bylo dražší, než výhody hmotné. Nemohli jsme zradit svůj program a stotožňovati skauting s výchovou pro brannost. Od té doby jsme samotni a pracujeme vnitřně. Postaveny byly základy junácké výchovy příručkou „Přírodou a životem k čistému lidství“, která na sněmě v Berouně 1. listopadu 1921 byla uznána zákonníkem Obce. Nastala persekuce, o jaké se nikomu nikdy nezdálo. Nepřátelé jásali. A my zatím v té chvíli jsme se vztýčili a proti úskokům a polovičatosti svolali svůj revoluční sněm 12. února t.r., kterým jsme založili „Zálesáckou Ligu Čsl.“. A v tomto znamení zapalujeme dnes svou „Vatru“.

Pravda vítězí!

Miloš Seifert

Panu Milošovi Seifertovi, náčelníku zálesáckých kmenů v Československu.

Drahý příteli,

když jsem byl na Západě, došel mne Váš krásný a nadšený dopis s pozdravem od Zálesáckých kmenů Vaší vlasti. Jsem velmi šťasten, představím-li si Váš zájem…

— —

Zdá se mi, že není všeobecně známo, že Zálesácká Liga se datuje již od r. 1902 a že jenerál Baden-Powell byl v jejím poradním sboru několik let před tím, než mne opustil a založil Chlapce Skauty (Boy Scouts). Vykonal nádherné dílo a já pomáhám Chlapcům Skautům, kde mohu.

Myslím však, že se dopustil při nejmenším jednoho velkého omylu, kterého vy se musíte vystříhati.

Uvidíte z literatury, kterou posílám, že jsme přesvědčeni, že člověk se musí vyvíjeti ve čtyřech směrech – tělem, myslí, duchem, službou. Baden-Powell vyloučil oblast ducha a ve skutečné praksi omezil duševní činnost takřka na nulu. Zavedl též vojenské termíny, výcvik a organizaci, a sám jistě nevěděl proč a sotva kdo jiný. Můj instinkt mne vždy učil vystříhati se těchto věcí a nyní vím, že instinkt můj byl správný.

Jeden následek vyloučení věcí duchovních jest tento: že všichni hoši opouštějí Chlapce Skauty, když dospějí šestnáctého roku, poněvadž se jim nedostává činnosti, jež by odpovídala dalšímu jejich vývoji. My máme v Zálesáctví mnoho kmenů, které jsou složeny celé z dospělých mužů a dospělých žen. Ve velkém Americkém Museu v New-Yorku jest kmen složený jenom z vědeckých profesorů. V Newarku jest kmen celý složený z učitelů, v Bridgeportu jest kmen, jenž se ke mně připojil, když bylo jeho členům osmnáct let, nikdy mne neopustil, a dnes se skládá z dospělých lidí, z nichž někteří mají rodinu a jeden či dva z nich jsou dědečky; poznali, že věci duchovní jsou trvalé, trvají aspoň tak dlouho jako život.

— —

Je mi potěšením, že k Vánocům mám příležitost poslati všem do Československa, kdož milují Zálesáctví a Skauting, své srdečné pozdravy a přání zdaru.

Jsem Váš upřímný

Ernest Thompson Seton

Poznámka – dobový překlad původních textů.

Janek

Není členem Ligy, přesto je pro její chod v současné době velice důležitý. Od Vánoc pracuje jako správce naší ubytovny na Filipově Huti. Zajímavý člověk s neotřelými nápady a názory. Janek. (Jiříček.)

Kdo jsi a co jsi dělal před tím, než ses ocitl na Filipce?
Jsem Janek. Jejda, jak jsem rád, že mám tohle jméno. Člověk nemusí vymýšlet složité odpovědi a je hned jasno.

No a co jsem dělal? Všechno možné. Můj děda z Moravy sepsal rodokmen a v něm jsem objevil nějakého prapraprapra… strýce, který byl snad 14 let na vojně a potom neměl práci, jelikož byl švec a boty se tehdá nosily jen v zimě. Tak dělal hrobaře, hlídače obecního býka apod. Říkal jsem si, že to je něco. A tak už jsem, co se týče práce, také vyzkoušel kdeco. Například grafický designér na volné noze, kameraman a střihač pro Evu a Vaška, barman v hotelu v Reykjavíku, sítotiskař tamtéž...

A co se netýče práce za účelem obživy, dělal jsem už také ledacos a těším se, že mě ještě ledacos čeká.

Jak jsi došel ke správcování?
Pohyboval jsem se v posledních letech převážně v městském prostředí a začal jsem cítit, že potřebuju někam blíž přírodě a klidu. Chvíli jsem se tomu bránil, byl jsem zrovna v Plzni, našel si práci kameramana a střihače, kvůli tomu jsem si i pořídil svůj první vlastní počítač... ale najednou tam tak sedím a říkám si, tohle je přece přesně to, co jsem nechtěl. Zase sedět v nějakém velkém městě u počítače. A teď se do toho znovu vrhám a odsouvám změnu. Můj taťka mi kdysi řekl „Tyhle dny ti už nikdo nikdy nevrátí.“ Tak jsem se rozhodl, že to změním, že už nebudu čekat. Vzpomněl jsem si, že jsem v létě zaslechl, jak Liga shání někoho na Filipku. Napsal jsem a k mému překvapení bylo místo ještě volné. Pak už to šlo vcelku rychle.

Co jsi očekával a co tě lákalo?
Když jsem se sem v listopadu přijel na jednu noc podívat, bylo tu ticho a nikde živáčka. To mě lákalo. Já, lesy, měsíc...

Také to, že budu pracovat pro nějakou smysluplnou organizaci, že to není práce od osmi do pěti, že budu v kontaktu s fajn lidmi a že budu mít čas na výlety a jiné věci.

A jaké to doopravdy je?
Mám za sebou teprve tři měsíce a řekl bych, že pro mě zrovna ty nejkritičtější. Musel jsem se zaučit do role správce, zabydlet se, najít si svůj prostor. Do toho zima, která na mě nepůsobí úplně nejlépe, a navíc jsem si, nešikovně, nepořídil, nebo nezařídil, běžky, tak jsem docela omezen v pohybu. Navrch ten největší nával z celého roku. V podstatě je dneska snad po dvou a půl měsících první den, kdy jsem tu sám a ne s partou alespoň čtrnácti lidí. Takže tohle byl pro mě docela nápor a těším se, jak si teď vydechnu.

Obecně by se dalo říct, že mě překvapilo, že sem jezdí i jiné typy lidí, než jsem u chaty LLM čekal, nemálo z nich nemá ani tušení, co to LLM je. Nicméně to se díky tomu, že je to chalupa otevřená i veřejnosti dalo čekat.

Každá skupina zásadně ovlivní náladu v chalupě, na týden s těmi lidmi bydlím. Musím říct, že někteří se už zapsali na příští rok a dvakrát mě ta představa, že tu s nimi budu zase týden žít, neláká. Na druhou stranu, zrovna dneska odjel dětský domov, a s nimi jsem si to užil. Naučil jsem je pár nových her, stavěli jsme živé sochy, smáli jsme se. Takhle jsem si to vlastně nějak představoval.

Jinak Filipka není klasická horská vesnice, je to turistická vesnice. To je také něco, co jsem si hned neuvědomoval.

Nicméně když člověk brzo ráno vstane, zatopí a vyjde před chalupu odházet sníh, nebo jen tak juknout na teploměr a podívat se kolem a slyší to ticho, nebo v posledních dnech zas vydatný zpěv ptáků, je to báječné. A když jsem dneska ráno koukal na tu mlhu, co se válela v lesích, v tom nade mnou začal pomalu přelétávat havran a občas zakrákal, v tu chvíli to byla chvíle s velkým Ch.

Jak to vidíš do budoucna?
Těším se na jaro a na léto, až budu Šumavu objevovat pěšky, v teple slunečních paprsků. Rok tu vydržím a budu se snažit to tu o kus posunout. Dál uvidím. V tuhle chvíli mám pocit, že zas půjdu o dům dál. Na jaře to asi rozhodnu, aby bylo kdyžtak dost času shánět nástupce.

Je pravda, že ses mezinárodně proslavil?
Vím, kam ta otázka směřuje. Celé se to odehrálo před rokem, v období před Olympijskými hrami v Pekingu, kdy se v Tibetu zvedla vlna demonstrací, násilně potlačovaných. Byli hlášení mrtví lidé. Na demonstraci před Čínskou ambasádu (která se konala hned po demonstraci proti válce v Iráku na které byly spousty lidí) přišlo ani ne deset lidí, půlka z nich byli mí přátelé. Přes noc jsem tedy napsal prohlášení a druhý den po poledni jsem se vydal k ambasádě a polil její schody symbolicky červenou barvou. Právě od toho uplynul rok. A brzo bude mít celá věc dohru u soudu v Reykjavíku. Jsem obviněn z veřejného zneuctění národa či státu, nebo minimálně ze znečištění prostor velvyslanectví. Připravuji obhajobu, trochu jsem nervózní a trochu zvědav. Zkušenost.

Nejsi členem Ligy. Jsi členem nějaké jiné organizace?
Momentálně jsem asi totálně „neorganizován“. Někde vevnitř se ve mně usadila jakási nedůvěra v organizace. Asi je to spojené s pocitem ztráty části osobní svobody. Organizace, to už mi evokuje uniformu.

K Lize mám respekt, jako k jakémukoliv jinému sdružení, které dává lidem pozitivní náplň. Myslím, že by pro mne mělo smysl do Ligy vstoupit v případě, že bych začal vést kmen. Ale jinak jsem raději jenom člověk.

Nicméně jeden ústupek jsem udělal a jsem členem velmi volného hnutí Kadíme za mír.

Co na závěr vzkážeš čtenářům Woodcraftu?
Kmenům chystajícím se na Filipku, že jim budu rád nápomocen s přípravou programu. Na druhou stranu by zas bylo skvělé, kdyby tu občas proběhla nějaká aktivita od Ligy zapojující veřejnost. Ukázky nějakých dovedností, přednáška, trocha té kultury by taky neškodila... Ať z tohoto místa jen nebereme, ale také něco vracíme zpět. Ta zákonitost, že energie, jakou vydáváš, se ti vrací, podle mě funguje. Šiřte zprávu o Filipce dál mezi dobré lidi. Mějte pěkné dny a dobré sny. Těším se na vás. Howgh.

Kateřina Benešová – Wičanhpi a Janek Jiříček

Tuto část, po čárkované čáře, můžete odstřihnout a začíst si skládat malou knížečku plnou dobrých receptů a písniček.
Uvařte si něco dobrého a přitom si krásně zaspívejte.

v otevřeném pekáči asi 30 min. Posledních 8 minut maso a vrchní kůži necháme zlahodnit politím černým pivem (světlé nepoužíváme, protože maso zhořkne) a zvýšením teploty na maximum. Závěrečné opečení častěji hlídáme a maso přelíváme výpekem, případně doplňujeme vývar, aby maso bylo lehce podlité. Na závěr s masem necháme rozpéct jablíčko ve slupce, které servírujeme s masem.

Jako přílohu doporučuji chléb, hořčici, smetanový křen a chlazené světlé pivo.

V přírodě: Kolena jsem vařil v Osmakáčském šeltru na Silvestra a zapékal pod kotlíkem v Jestřábím týpí. Proces byl zrychlen do jednoho dne. Vývar byl použit na čočkovou novoroční polévku.

Bezpečnost práce: Pokud vaříme v papiňáku, zamezíme ucpání otvoru pro unikání přebytečné páry tím, že koření dáváme do gázy. Já osobně používám vajíčko na čaj.

Tak, doufám, že jsem vás pěkně namlsal...

Václav Svoboda – Kotlík

KOTLÍKOVO VEPŘOVÉ KOLENO

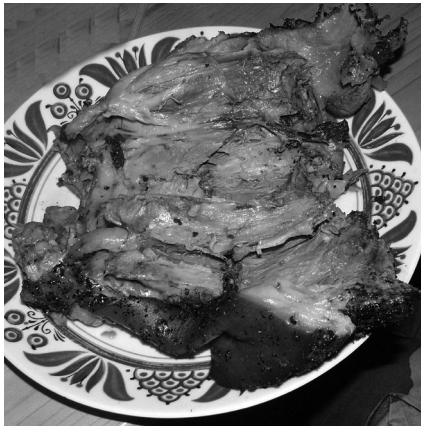

Suroviny: 2 ks vepřových kolen nejlépe zadních (je na něm více masa a jedno se nevyplatí pro energetickou náročnost vařit), česnek, ocet, sůl, grilovací koření, bobkový list, nové koření, pepř, cibule, mrkev, 2 dcl černého piva

Postup: Maso omyjeme, šroubovicově nařízneme kůži, potřeme utřeným česnekem se solí a necháme 1–2 dny uležet v chladničce. Poté vaříme 1 hodinu v papiňáku nebo přes 2 hodiny v hrci s bobkovým listem, novým kořením, pepřem, celou cibulí a mrkví v jemně osolené vodě s 1 lžící octa. Pokud chceme vývar dále použít, ocet nedáváme. Jeho použití má výhodu v naleptání tvrdších šlach a chrupavek při vaření. Maso je měkčí. Že je maso uvařené, zjistíme tím, že se kost dá volně otočit v mase. Uvařené maso necháme přes noc odstát ve vývaru, do kterého zamícháme utřený česnek. Kosti můžeme vyndat nebo z estetických důvodů ponechat k finálnímu servírování.

Další den vyhřejeme troubu na 200 °C. Kolena vložíme do pekáče, podlijeme vývarem, posypeme grilovacím kořením a pečeme

Touha

Daniel Landa

F
Je to jak nic, to totiž neváží víc.
C
Je to něco jak dech, jak přání na křídlech.
Dmi **A**
Je to nemožnej cíl, kterej jsi vymyslil.
F
Je to jak sen, co ráno rozpustil den.
C
Nic není dost velkej cíl, aby ses nepokusil.
Dmi **A**
Volej k nebi přání, a všechno bude k mání.

Ref:
F **C**
Touha je zázrak, kámo, zázrak
Dmi **A**
Touha je zázrak, kámo, zázrak

Je to jak žár, pořádně velikej dar.
Je to jak letící drak, naprosto přesnej prak.
Je to hukot moře, je to pramen v hoře.

Touha je žít, zůstat a neodejít.
Touha je padnout a vstát a rány nevnímat.
Je to tlukot srdce, je to poklad v ruce.
Je to jak třpyt, jako sluneční svit,
úžasná měsíční zář, je to jak boží tvář.

Je to skrytá síla, je to zlatá žíla.
A **F**
Touha je zázrak, takže přej si co chceš.
C
Probouzej sílu, s ní už nikdy neklopýtneš.
Dmi
Touha jsou čáry, v hloubi duše je máš.
A
Touha je zázrak, kámo, zázrak,

vždyť už to znáš!

Touha je krám, kde mají všechno a hned.
Fakt je tam k mání i ten pitomej svět.
Touha je brána, ke všemu o čem jsi snil.
Touha je cesta i cíl.

Touha je zázrak, kámo, zázrak! (3x)

Kamenný oheň

Nebudu psát o moderním sousoší, ale o pravěkém umění rozdělání ohně křesáním dvěma kameny. Tuto techniku znali snad již naši předkové v mladším paleolitu (40–10 tisíc let př.n.l.).

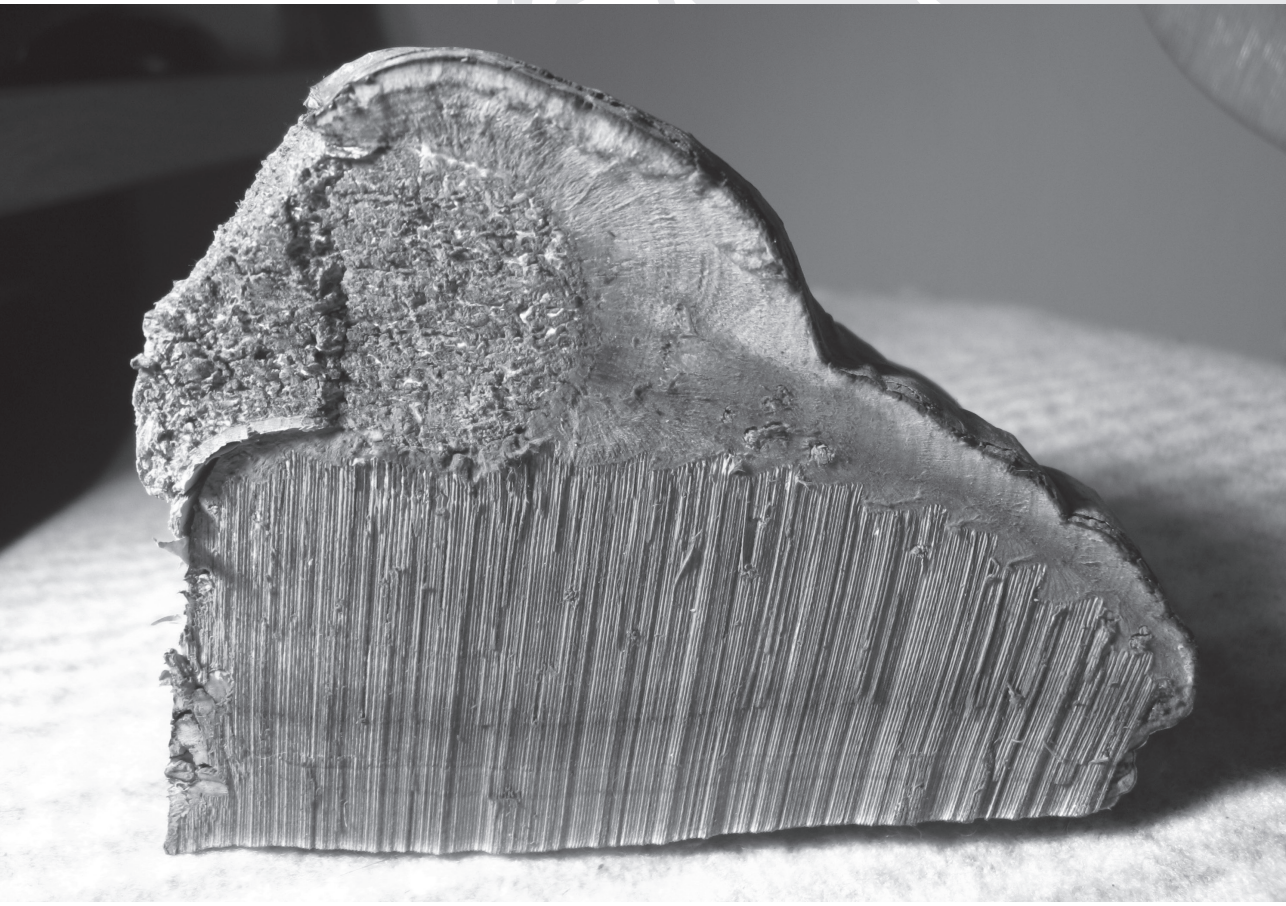

Nejstarší nález, dokazující křesání kameny z jeskyně Vogelherd v jižním Německu, je datován na 33 tisíc let př.n.l.[4] Také muž z doby bronzové, nalezený v ledovci Ötztalských Alp, zvaný Ötzi, byl vybaven náčiním dokládajícím křesání ohně. Vedou se spory o tom, který způsob zažehnutí ohně je starší, zda křesáním, nebo třením dřev. Myslím si však, že ač jsou nálezy kamenných artefaktů starší než dřevěné soupravy, je obtížné tvrdit, že je nejstarší.

Do dnešních dnů se snad tento způsob zažehnutí ohně používá mezi domorodci ve třech oblastech světa – v Patagonii, v Severní Americe (eskymáci) a v oblasti jižní Austrálie a Melanésie[1].

Jak lze roznítit oheň tak jednoduchým náčiním, jako je kamení? Nejde to jakýmikoli kameny. Je známo, že vzájemným křesáním křemeny nebo pazourkem dochází k vývoji jisker, které jsou snad příliš chladné[1] na to, aby dokázaly roznítit troud. Vhodné kameny k založení ohně jsou pazourek a markazit nebo pyrit. Markazit (je snad vhodnější) a pyrit mají shodné chemické složení FeS_2 a liší se od sebe pouze krystalickou strukturou. Pyrit dostal své jméno podle řeckého slova pyros – oheň a dále budu mluvit pouze o něm i když se dají použít oba minerály. Další nezbytnou součástí k rozdělání ohně je troud zhotovený z dřevokazné houby zvané troudnatec kopytovitý (latinsky *Fomes fomentarius*).

Tyto informace jsem nosil v hlavě déle než pět let, přesto se mi nedařilo tímto způsobem oheň rozdělat. Z okruhu svých přátel mohu jmenovat Brka a Kennyho, kterým se to podařilo přede mnou, prakticky jsem se to ale musel naučit sám. Dosti mi pomohly dvě knihy francouzských autorů[1, 2], s jejichž překladem mi pomohly Klára Neumannová

a Aťka Mašíková. Chci jim touto cestou velmi poděkovat. Zde předkládám způsob, jak na to mojí cestou.

Vhodné kamení můžete sehnat v různých obchodech, které se zabývají prodejem minerálů pro sběratele a na mineralogických burzách. Já osobně jsem za pazourkem vážil cestu na pobřeží Baltského moře a hezký kus pyritu jsem dostal darem od kamarádky Hoty. Pokud máte nějaké zkušenosti s křesáním ocílkou a pazourkem, zapomeňte na elegantně lehkou křesací soupravu. Dle mého názoru je lepší pořídit si oba kameny tak velké (asi velikosti dětské pěsti) aby se daly pevně sevřít v dlani.

Pazourek by měl mít nějakou nepříliš ostrou hranu, kterou snadno vyrobíte tím, že jej rozbijete kladivem a nebo úderem o jiný vhodný kámen. Pyrit by měl být jemně zrnitý a je to i výhoda při jeho pořizování. Takové minerály sběratelé nepovažují za cenné a dají se pořídit za lidovou cenu. Jemně zrnitý pyrit je také výhodnější proto, že při křesání dochází občas k vylomení krystalů z hroudy a tak mnohem méně ubývá. Součástí křesací soupravy je také troud z houby zvané troudnatec kopytovitý. Pokud ji neznáte a nechce se vám listovat odbornou literaturou, hledejte houby rostoucí na stromech, které mají tvar koňského kopyta. Podle toho dostala houba také svůj název. Plstnatá vrstva, kterou potřebujete, se nachází mezi vrchní krustou a trubičkovitými vrstvami ve spodní části houby (obr. 1). Tuto vrstvu vyřezejte opatrně nožem z čerstvé houby (později to jde podstatně obtížněji) a pak ji střídavým namáčením a vyklepáváním upravte do tvaru tenké placky, která má vlastnosti podobné vydělané kůži.

Máte-li soupravu kompletní, začneme s pokusy zapálit oheň jak to dělali lidé doby kamenné. Na základě údajů z různé literatury[1, 2, 3] nebo z videosekvencí na www.youtube.com[5], vím, že lze křesat nejméně třemi způsoby. Mně osobně se z praktických důvodů nejvíce líbil způsob, popsaný ve francouzské literatuře[1, 2]. Kus placky z troudnatce velikosti asi 5×5 cm oškrábejte na povrchu špičkou nože nebo ostrým úštěpem pazourku. Vznikne hezky chlupatý povrch, do kterého se budou snáze zachytávat jiskry. Hroudu pyritu a troud sevřete současně v levé ruce tak, že většina troudu vyčnívá pod pyritem. Křesejte stále na stejném místě hroudy pyritu, používaná plocha se tak uhladí a bude vhodnější pro účel vývoje jisker (obr. 2). Pravou rukou, která svírá vhodný kus pazourku, pak shora dolů křesejte šikmými údery tak dlouho, až se jedna jiskra zachytí v jemných chloupcích troudu a rozšíří do okolí. Nebude to patrně okamžitě a také to nebude tak snadné jako při křesání ocílkou. Když ale vytrváte ve svém úsilí, tak se vám to nakonec povede. Možná, že nakonec zjistíte, že takto rozdělat oheň ani není obtížné. Chce to jen mít vhodný materiál a trochu trpělivosti.

Při křesání je vhodné se uchýlit do prostor, které jsou někde ve stínu (přístřešek, ústí jeskyně), nebo křesat za soumraku, abyste mohli lépe pozorovat vznikající jiskry a korigovat vzájemnou polohu pyritu a troudu. Jiskry jsou mnohem slabší než při křesání ocílkou a za světla obtížně pozorovatelné. Troud držený pod pyritem je občas zasažen křesajícím pazourkem, čímž dochází k částečnému očištění jeho povrchu od prachových částeček z obou vzájemně otloukaných kamenů. Nedochází tak k pokrytí troudu tímto prachem, který je nehořlavý a mohl by zabránit zachycení jiskry. Domnívám se, že při jiných způsobech křesání, kdy troud leží na podložce, nad kterou probíhá křesání, může právě tato skutečnost znesnadňovat zachycení jiskry.

Když se na troudu podaří zachytit jiskru a žhavá skvrna se postupně rozšiřuje, je další postup již shodný s ostatními způsoby rozdělání ohně. Žhavý uhlík vložte třeba do chomáče suché trávy a rozfoukejte do plamene. Domnívám se, že podrobnější popis by byl již nošením dříví do lesa. Přeji vám dobrý pocit ze znovuobjevení dávno zapomenuté dovednosti a také z toho, že nejste zajatci dnešních moderních instantních technologií.

Albert Minář – Hrom

Použité prameny:
1. Jacques Collina-Girard: Le feu avant les allumettes
2. Bertrand Roussel, Paul Boutié: La grande aventure du feu
3. Andy Müller: Feuer, von der Steinzeit bis zum Brennglas
4. Jürgen Weiner: Friction vs. percussion – Bulletin of primitive technology 26/ 2003
5. www.youtube.com – několik videosekvencí – do vyhledávače zadat např.: fire marcasite

Lezení na umělých stěnách

Není tomu tak dávno, kdy lezci čekali na první jarní sluneční paprsky, až trochu osuší skály a ztuhlé prsty zase budou mít cit. Sem tam se objevila zpráva či fotografie v zahraničních časopisech, kde byli nafocení svalnatí chlapíci na umělých stěnách v tělocvičně. Záhy vznikly první stěny u nás. Dnes rostou jako houby po dešti a hala, která nemá lezeckou stěnu, není in.

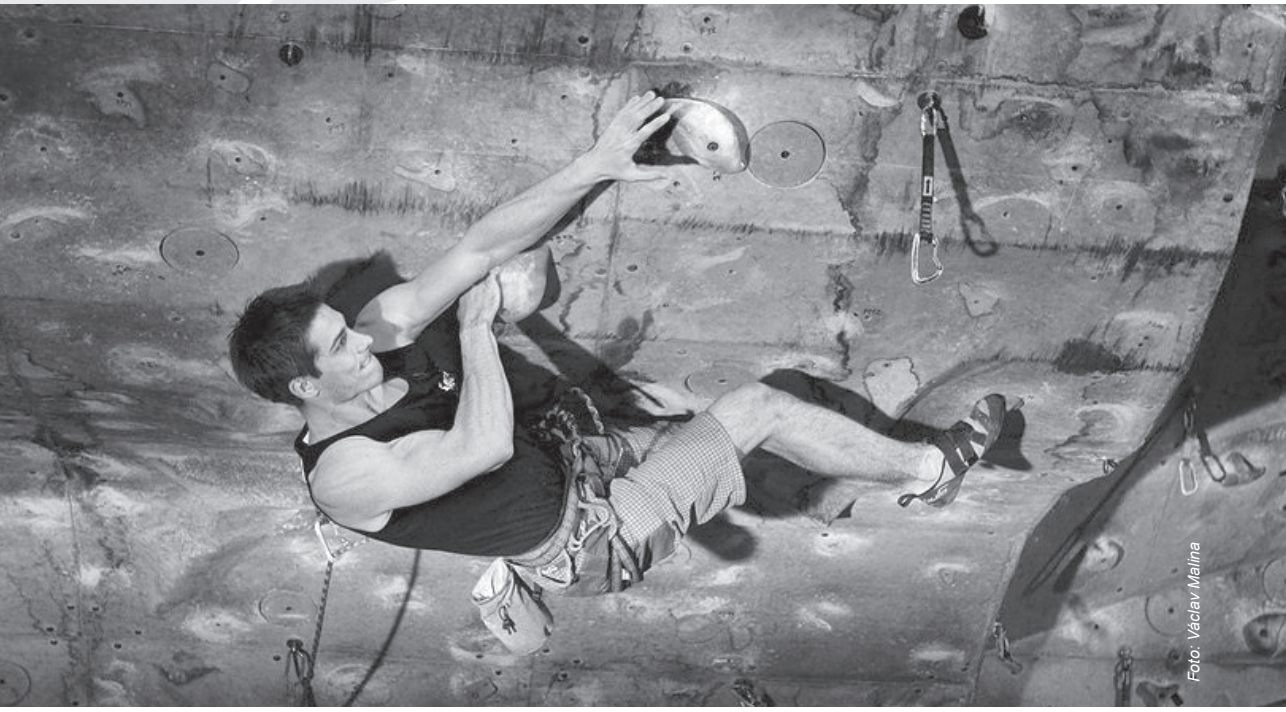

Foto: Václav Malina

Setkáváme se s nízkými stěnami pro boulderování, kde vám hrozí pád z výšky maximálně tří metrů do duchen, nebo s velkými stěnami, na které potřebujete mimo jiné také parťáka na jištění. Pro ty, kteří milují lezení na skalách, je to dobrá příležitost k tréninku, a pro spoustu lidí, kteří venku nepolezou, je to relax a sport.

Tak než bude venku krásně, pojďte to zkusit na umělé stěně i vy. Na boulderovku potřebujete jen lezačky (speciální obuv), případně pytlík s magnéziem. Lezačky vám ve všech centrech zapůjčí za mírnou úplatu. Pokud máte rádi vrcholy, musíte zamířit na vyšší stěnu. K tomu potřebujete spolulezce – jističe, nejlépe nějakého zkušenějšího borce, lezačky, sedací úvazek (sedák) a také dynamické lano. Vše se dá půjčit na stěnách. Mimo parťáka. Také se můžete přihlásit do kurzu lezení.

Foto: Václav Malina

Závody v lezení na obtížnost Ruzyně.

Lezení je komplexní pohyb a není to jen o síle. Je to o přemýšlení, volbě pohybu, postupu. Pokusím se shrnout zkušenosti, které vám pomohou, a popsat chyby, které je dobré vůbec nedělat.

1. Přeneste váhu na nohy

Začátečníci se často snaží vše urvat rukama a nohy za sebou jen táhnou. Síly rychle ochabují. Snažte se co nejvíc váhy přenést na nohy. Dívejte se, kam stoupáte.

2. Nevystrkujte zadek

V přikrčené pozici rychle ubývají síly. Břicho tlačte ke stěně, ale ramena přesně naopak. Nezůstávejte dlouho v pokrčených pažích.

3. Promýšlejte postup

Ještě před nástupem si cestu prohlédněte a promyslete dopředu postup. Ušetříte si tak tápání a zkoušení chytů, a tím i síly.

Pokud vyrazíte na stěnu, je třeba dbát několika hlavních zásad, aby zůstalo jen u adrenalinových prožitků a nedošlo na zkoušku z první pomoci.

1. Základem je se dobře navázat. Jediným doporučeným uzlem je osmičkový protisměrný uzel UIAA viz obr. Před cestou si zkontroluji uzel i sedák.
2. Jestliže lezu s horním jištěním, nechám vždy zapnuté poslední dvě expresky.
3. Nikdy necvakám dvě lana do jedné karabiny, hrozí přepálení lana.
4. Vždy cvakám všechna postupová jištění.
5. Nekoukám po holkách (chlapech) a jistím!
6. Při jištění stojím u zdi, ale ne pod prvolezcem, aby mi „nepřistál“ na zádech.

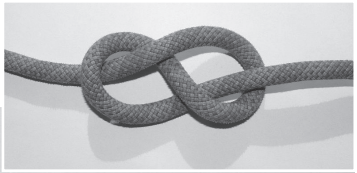

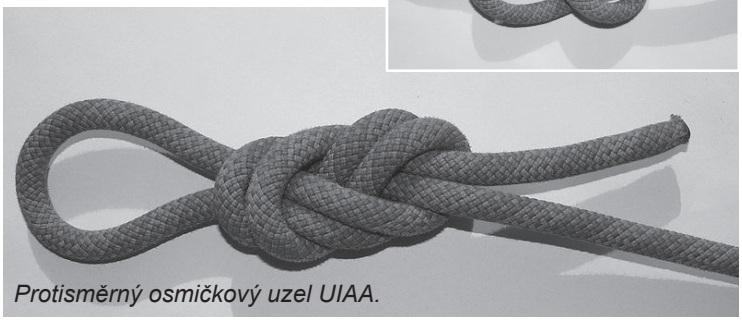

Protisměrný osmičkový uzel UIAA.

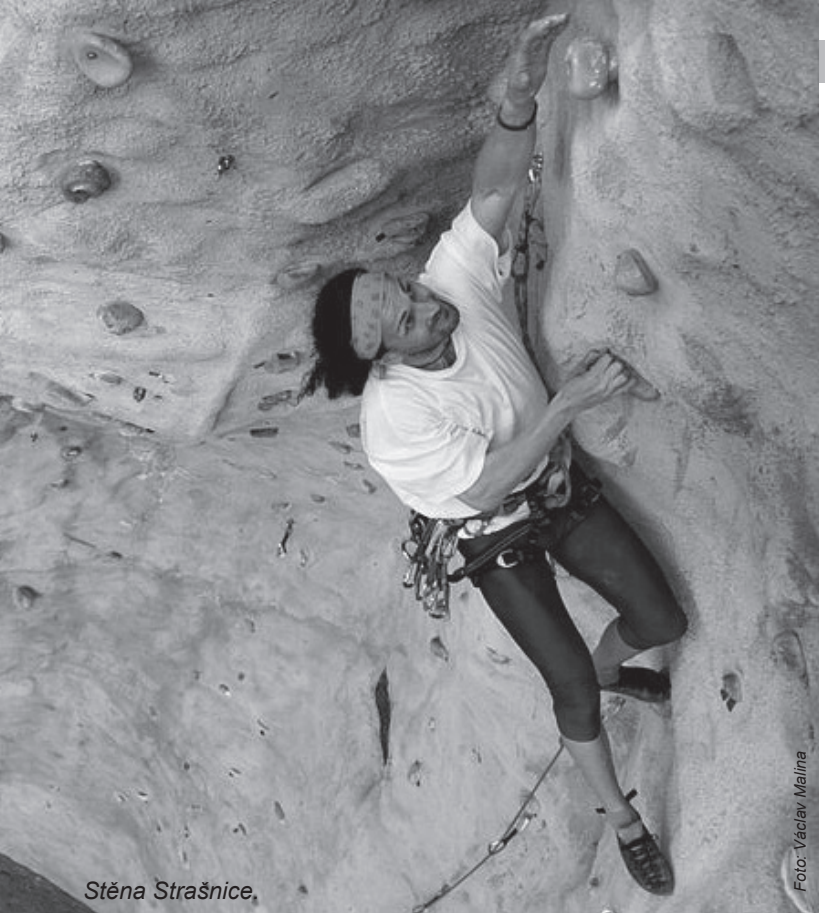
Foto: Václav Malina

Stěna Strašnice.

Na závěr jsem se zeptal svého spolulezce: „ Aki, co bys řekl k lezení na umělé stěně?“

„Ve skutečnosti je tohle lezení jen takový nějaký druh gymnastiky. Dá se tu nacvičit cvakání lana do expresky, zachycení pádu s prokluzem, pozornost při jištění, technika pohybu po stěně, zlepšení fyzičky. Ale chybí tu nácvik citu ke skále (všechny chyty jsou dobře přišroubovány). Takže nebrat vše zbytečnou silou, pokud možno zatěžovat chyty jen na „střih“ a ne vytržení. Rozhodně tu chybí praxe zakládání jištění. Blízkost jištění dává pocit bezpečí a připravuje tak lezce o rozvoj „morálu“, neodmyslitelnou podmínku pro lezení na skále. Ale je to fajn a stojí za to to vyzkoušet.“

Přehled lezeckých stěn např. na www.lezec.cz.

S modrou oblohou Divous a Aki

Stěna Mamut Holešovice.

Foto: Václav Malina

Vstávej, semínko!

Konečně tu máme jaro. Říkáme, že se probouzí příroda. A opravdu všechno roste a ožívá. Přemýšleli jste někdy nad tím, co se odehrává v takovém čerstvě probuzeném semínku? Jak to všechno funguje? Co malá rostlinka opravdu potřebuje? Ale co se stane, když jí něco z toho chybí?
Pojďme to společně prozkoumat. Bohužel, neumím nikoho zmenšit, abychom se mohli ponořit do světa, kam obyčejně dohlédne jen mikroskop. Máme ale štěstí. Někdy totiž úplně stačí věci, které máme doma, a můžeme vyzkoušet, jak to všechno funguje. V našem případě si vystačíme se semínky řeřichy, využijeme i fazole (když je předem necháte na noc namočené, budou potom lépe klíčit), hodit se budou nádoby na pěstování a někdy vata, někdy zem. No a v neposlední řadě se neobejdeme bez chuti poznávat, jak věci kolem nás fungují.

„Jedí“ i rostliny?

Nejprve si vyzkoušíme, jaká půda je pro pěstování fazolí nejlepší. Připravíme si 4 menší květináče, 8 fazolí a 4 různé půdy: písčitou, jílovitou, hlinitopísčitou („obyčejná“) a humusovou (se spoustou zetlelých listů, slupek, větviček apod.). Do každého květináče dáme jeden typ země a dvě semínka. Květináče označíme, abychom i na konci pozorování věděli, ve kterém je která půda. No a teď už je jen postavíme na světlé teplé místo a pravidelně zaléváme. Po dobu přibližně měsíce rostlinky sledujeme a zapisujeme, co jsme viděli. Rostly fazolky v některém květináči daleko rychleji než v jiném? Rostly vůbec všechny fazolky? Myslíte, že některá půda je pro pěstování vhodnější? A čím to je?

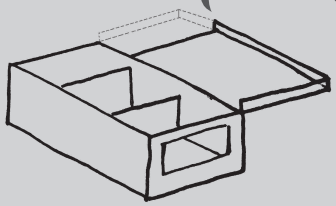

Potřebuje semínko sluníčko?

Určitě se shodneme, že nejen vhodná půda je pro růst semínek nutností. Květináče jsme při předchozím bádání dávali mimo jiného na světlé místo. Je ale světlo pro klíčení semen opravdu potřeba? A co pro samotný růst? Nejsnazší bude vyzkoušet to. Takže tentokrát budeme potřebovat krabici od bot s víkem ve spodní části vylepenou igelitem, dva kartony, semínka řeřichy, vatu a nůžky. Podle obrázku připravíme tři řeřichová políčka. Do krabice nejprve na jedné menší stěně vyřízneme okénko. Potom vlepíme přepážky z kartonu tak, aby nám vznikly tři přibližně stejně velké části. Dno celé krabice vyložíme navlhčenou vatou a na ni rozesejeme semínka řeřichy. Nakonec z víka odstřihneme necelou třetinu a přiklopenou krabici dáme na světlé a teplé místo. Podle potřeby semínka zaléváme a pozorujeme, jak klíčí a v zápětí rostou. Řeřicha roste ještě rychleji než fazole, takže závěry můžeme dělat už po několika dnech.
Klíčila vám semínka v některé části rychleji? A jak to vypadalo, když už to nebyla semínka, ale malé rostlinky?

Dýchají semena a mladé rostliny?

Jistojistě jste slyšeli, že právě zelené rostliny vyrábějí kyslík, který potřebujeme k dýchání. Potřebují ale dýchat i rostliny? Vyrostou bez vzduchu? Bude jim stačit ten, který si vyrobí? Budou semínka klíčit? A pokud ano, jak porostou malé rostlinky?

Připravme si 2 stejně velké uzavíratelné sklenice, jedno víčko na sklenici, půdu, 4 fazole, asi 10 semínek řeřichy, 2 kelímky a vatu. Do každé sklenice dáme stejně zeminy a 2 fazole. Obě sklenice dáme na světlé a teplé místo. Otevřenou sklenici budeme zalévat. Uzavřenou zalijeme pořádně před zavíčkováním., poté víčko důkladně zašroubujeme. Tím budou mít fazole jen omezené množství vzduchu. Pokud si nejsme jistí vzduchotěsností, můžeme kraj víčka utěsnit modelínou.

Do kelímků nalijeme asi do dvou třetin vodu. Do jednoho hodíme půlku semínek řeřichy a ohlídáme, aby se ponořila (tak zajistíme, že nebudou mít přístup ke vzduchu). Do druhého položíme na hladinu kus vaty a na ní dáme druhou polovinu semínek. Tak budou mít dost vody, ale i vzduchu. Fazole budeme pozorovat 2-3 týdny, řeřiše bude stačit přibližně 8–12 dní.

Tak co jste zjistili? Jak klíčila semínka s omezenou zásobou vzduchu ve srovnání s „kolegy“ z otevřené sklenice? A co ponořená semínka?

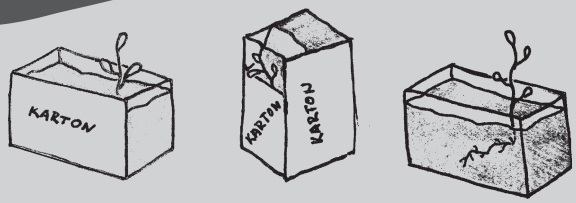

Pozná kořen kudy růst?

A je před námi další záhada rostlinného světa. Všimli jste si, že kořeny rostlin rostou většinou směrem dolů? Možná už někteří z vás slyšeli o malých zrníčkách, které jsou ve špičce kořene a pomáhají určit, kde je dole. Ale opravdu to tak funguje? Co se stane, když se najednou rostlinka otočí a dole je najednou někde úplně jinde? Prokoukne to kořen? Nebo dál poklidně poroste tím původním směrem? Pojďme vyzkoušet, jak šikovné kořínky mají naše sazeničky fazolí. Kromě dvou malých rostlinek budeme potřebovat nejlépe malé akvárium (nebo nějakou jinou hranatou a průhlednou nádobu), zahradní zem, dva kartony a izolepu. Do akvária z větší části naplněného zemí zasadíme k jedné větší stěně kousek od sebe sazeničky. Stěnu, u které máme rostlinky, přelepíme kartonem (stejně jako na obrázku). Kořenům by se totiž nemuselo líbit světlo. Fazole umístíme na světlé a teplé místo a podle potřeby budeme pravidelně zalévat. Rostlinku necháme tak 4–5 dní růst, poté akvárium postavíme na bok. Ještě před překlopením ale spodní část otevřené stěny akvária překryjeme druhým kartonem. Jinak by se nám zem vysypala ven. Opět necháme 5 dní růst a akvárium vrátíme do původní polohy. Otáčení můžeme několikrát zopakovat.

Teď můžeme karton odlepit. Jak vám kořeny rostly? Vypadá to podobně jako na mém obrázku? Potvrdilo se vám tedy, že kořen pozná, kde je dole?

„Pijí“ také rostliny?

V minulém pokusu jsme si vyzkoušeli, jak kořeny rostou za normálních podmínek. Je jasné, že pokud roste rostlina třeba na skále, mohou její kořeny prolézat jen puklinami, takže tam to tak jednoduché, jak jsme si ukázali, nebude. Ale může směr růstu kořene ovlivnit třeba to, odkud můžou brát vodu? Na tohle zkoušení budeme potřebovat velkou ale celkem mělkou nádobu, kelímek od jogurtu ve spodní části plný malých dírek, zem a sazeničky fazolí. Do nádoby se zemí nejprve umístíme kelímek tak, aby děravá část byla pod úrovní země. Potom kolem vysadíme fazolky. Nejlépe tak, aby jejich vzdálenost od kelímku byla různě velká. Nádobu dáme na světlé a teplé místo. Ale NEZALÉVÁME. Potřebujeme, aby vodu mohly získat kořeny jen od kelímku. Takže zalévat budeme jen do kelímku. Tak necháme rostlinky přibližně 3 týdny růst. Poté rostlinky opatrně vyhrabeme, abychom zjistili, kterým směrem rostou kořeny.

Přitahoval kořínky kelímek s vodou? Rostly rostlinky blíž ke kelímku rychleji, pomaleji nebo stejně rychle ve srovnání s ostatními?

Jak voda proudí stonkem a kam jde dál?

A když se voda kořenem dostane do rostliny, jak po ní cestuje dál? Připravme si celerovou nať, skleničku a potravinářskou barvu. Do sklenice napustíme vodu asi tak do dvou třetin, přidáme potravinářskou barvu, aby byl roztok pořádně obarvený. Teď do skleničky postavíme celer a necháme asi hodinu v klidu. Potom poprosíme nějakého dospěláka, aby nám celer podélně a potom i příčně překrojil.

Vytáhl si celer obarvenou vodu? Jsou všechny části obarvené stejně? Nebo se nám obarvily jen některé části (rostliny mají totiž danou část těla, kterou postupuje voda s rozpuštěnými látkami nahoru)?

Napadá vás jak takové barvení využít? Dají se tak třeba obarvit květy. Zkusme to na karafiátu. Potřebujeme bílý karafiát, dvě skleničky a modrou a červenou potravinářskou barvu. Nejdříve je potřeba stonek karafiátu podélně rozříznout (ne celý, koukněte se na obrázek 3). Každou půlku stonku namočíme do skleničky s jinou barvou. Do jedné jsme si totiž rozdělali červenou, do druhé modrou potravinářskou barvu. Několik hodin necháme stát.

Probarvil se vám květ? Takové květiny jen tak v květinářství nepotkáte, co říkáte?

Víc toho už tentokrát, bohužel, nestihneme. I tak si myslím, že pokud jste se rozhodli některé pokusy vyzkoušet, máte teď nejen spoustu rostlinek, ze kterých při troše dobré péče můžete mít radost a užitek ještě dlouho dobu, ale hlavně už tušíte, co semínko potřebuje, aby se probudilo a vyrostla z něj silná a zdravá rostlina.

Budu moc ráda, když se s námi podělíte o výsledky svých zkoumání. Otázek, na které můžete najít odpověď, jsem, myslím, položila dost. A bylo by víc než zajímavé porovnat zápisy, fotky a nákresy jednotlivých badatelů. A tak tedy tímto vyhlašuji soutěž. Pošlete své zápisky, obrázky nebo třeba fotky z výše uvedených pokusů na adresu verahadravova@gmail.com a na konci roku potom vybereme nejšikovnější badatele. Účastnit se můžete jako jednotlivci, ale klidně i jako rodiny, kmeny, rody nebo jakékoli jiné skupinky (jen to ve svých odpovědích, prosím, jasně označte).

Věra Hadravová

Vzpomínkové kamínky

Také už se těšíte na léto – na táboření, na vodu, nebo na chatu?

Vím, jak si ukrátit dlouhé čekání. Až budete na táboře, nebo někde jinde, odkud si budete chtít odnést hezké vzpomínky, vezměte si na památku také nějaký hezký kamínek. A když budete mít potom doma dlouhou chvíli, namalujte si na něj to místo, kde jste byli, nebo věc, která vám bude prožité hezké chvíle připomínat.

Ideální je malovat temperami, ale použít můžete i obyčejné vodovky – jen musí být dostatečně husté. Namalovaný a uschlý kamínek potom raději přelakujte, aby déle vydržel pěkný. Na druhou stranu si napište, odkud vaše vzpomínka je a také, kdy jste tam byli.

Vždy, když si kamínek vezmete do ruky, určitě si připomenete ta místa a všechno, co jste tam prožili. Můžete si založit vlastní sbírku vzpomínkových kamínků. Na poličce nad vaším stolkem se budou nádherně vyjímat! Příjemnou zábavu u malování Vám přeje

Kačka Divousová

Co hraje kmen Kruh

Riziko

je hra, kterou hrajeme „u Stalina“ neboli u kyvadla na Letné. Hra vyžaduje alespoň pět hráčů, lakrosky a tenisák. Dva hráči podstupují riziko zásahu míčkem. Sbírají body z přeběhnutí po podezdívce (2) od jednoho rohu (3) mezi nižší stěnou a rizalitem k opačnému rohu (4). Ve chvíli, kdy se nižší stěny dotkne rukou, přičte se riskérovi bod. Zbylí hráči se snaží tenisákem zasáhnout riskéry. Smí házet z plochy pod schody (5), míček se musí odrazit od střední, vystouplé části zdi – rizalitu (1). Platí jen zásah pod ramena. Házet může ten, kdo chytí odražený míček. Nesmí ale házet dvakrát po sobě. Zasáhne-li střelec riskéra, vymění si s ním roli. Chycení míčku riskérem se nepočítá jako zásah. Hra skončí ve chvíli, kdy některý z hráčů dosáhne předem dohodnutého počtu bodů a tím zvítězí.

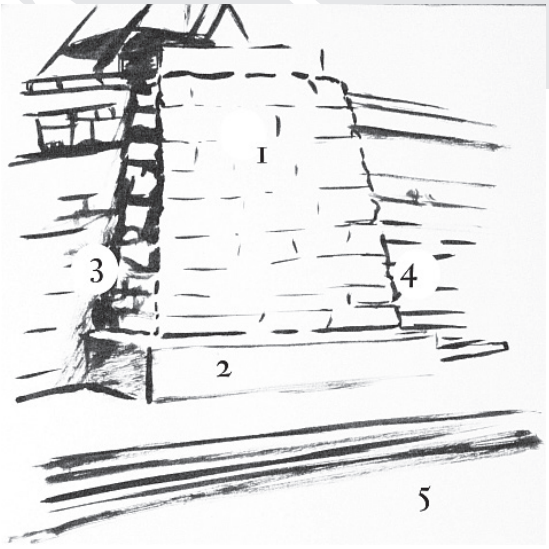

Otroubek

je další hra, která se hrává u podstavce někdejšího Stalinova pomníku. Potřebujeme tenisák a lakrosky. Hráči si určí potupnou přezdívku, kterou si vyslouží nejhorší z hráčů (třeba „prďola“) a losem pořadí. První si stoupne pod schody a z lakrosky hodí tenisák o přední část stěny. Musí hodit nad podezdívku, případně nad 1. řadu žulových kvádrů. Hrajete-li u jiné stěny, musíte si určit spodní hranici odrazové plochy. Další hráč musí do lakrosky odražený míček chytit buď hned nebo po jednom dopadu na zem. Chytí-li tenisák, opět jej háže o stěnu dalšímu v pořadí. Nechytí-li, je „písmeno“ – v našem případě „p“. Při další chybě je „pr“ a stane-li se někdo „prďolou“, hra tím končí.

Sardinky

hráváme většinou na Primaveře, naší horské chalupě. Není tam elektřina, proto se člověku hodí orientace v temné chalupě, sfoukne-li závan větru svíčku či petrolejku.

Při sardinkách si orientaci ve tmě výborně procvičíte! Před začátkem hry se sejdeme v jedné místnosti, určíme, ve kterých částech chalupy se smí schovávat (vynecháme místnosti s nářadím, lyžařskými hůlkami s hroty trčícími právě ve výšce očí...) a vyvolíme první sardinku. Ta má pět minut na schování se ve zcela temné chalupě. Potom ji vyrazíme, potichu jako ryby, hledat. Kdo ji najde, přitiskne se k ní, ani nedutá. Postupně se hejno sardinek zvětšuje o další hledače. Hra skončí buď shromážděním všech sardinek, nebo po dohodnutém čase. Kdo první našel sardinku, vyhrál, ti co ji našli po něm, také vyhráli a ti ostatní si alespoň užili legraci.

Viktorka

je kvízová hra pro takřka libovolný počet hráčů, ideální na dlouhé zimní večery. První z večerů zabere organizátorům příprava soutěžních otázek. Asi nejtěžší otázku si přitom musí položit sami pořadatelé: „Jaký je smysl této hry?“ Zní-li odpověď „propojit vědomosti hráčů a rozšířit je o nové“, vzniknou asi zajímavé otázky, hra bude smysluplná, ale jeden večer na přípravu bude možná málo. Bude-li odpovědí „bavit se“, bude hra příjemné ukrácení času, ale druhý den si na ni nikdo nevzpomene. A z odpovědi „soutěžit v encyklopedických znalostech“ vznikne stejná nuda jako „dnes večer – na Nově“.

Organizátoři vymyslí několik tématických skupin otázek, hádanek a výjimečně pro zpestření i úkolů.

Již jsme u druhého večera: hráči se rozdělí do 3 nebo 4 vyrovnaných týmů. Týmy se usadí kolem závaží, k němuž je přivázán za každý tým jeden provázek. V polovině délky provázků je cílová čára (vyznačit tužkou). Týmy zvolí své mluvčí. První tým si vybere téma otázky. Do minuty na ni musí ústy mluvčího odpovědět. Odpoví-li správně, je o dílek (určený třeba stranou krabičky od sirek) posunuto závaží k cílové čáře týmu. To znamená, že je zkrácen provázek odpovědšího týmu. Odpoví-li ale chybně, šanci dostávají další týmy, tentokrát bez času na přemýšlení. Pokud následující tým nechce odpovídat, otázka zůstává dále ve hře a další skupina si volí novou otázku.

Zvítězí skupina, která přitáhne závaží do cíle.

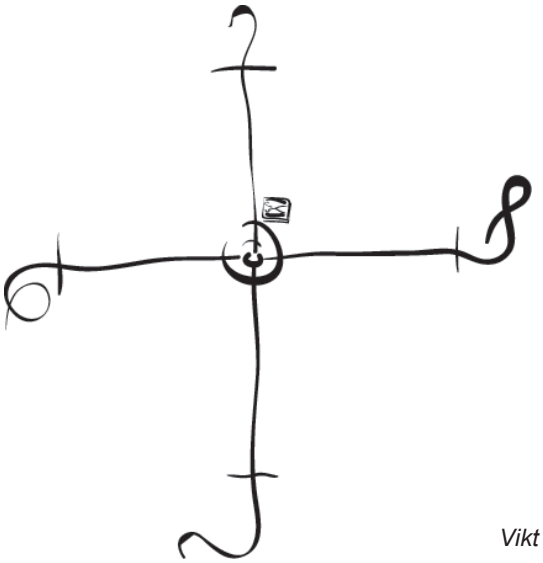

Vikt

Trojnožka

přijde vhod na výpravě. Stačí najít tři metr dlouhé klacky, zapřít je o sebe jako trojnožku a hra může začít. Hráči utvoří kruh kolem trojnožky. Drží se za ruce a obíhají trojnožku. Rychlost točení se stupňuje a původní kruh se proměňuje jako améba, jak se hráči snaží dotlačit se navzájem ke trojnožce. Ten, kdo shodí trojnožku, vypadává. Též ti, kdo rozpojí kruh. Po každém pádu se trojnožka postaví a hra pokračuje. Hráči ubývají, až dva borci dospějí do finálového kola, z něhož vzejde vítěz.

„Na povolání“

je varianta hry zvané „blázinec“, popsané v Zapletalových knihách. Představte si, že hraje Pat, Dan a Ren. Ren hádá jako první. Odejde za dveře, na výpravě za smrček, a Pat s Danem si zatím zvolí svou profesi. Zavolají Rena a ten jim klade různé otázky. Zeptá se Pata: „Co jsi měl dnes k obědu?“ „Dal jsem si bůček v té jídelně, co má poutač napsaný tím širokým groteskem“, odpoví Pat. Ren se pak táže Dana, co teď čte za knihu. „Nějakou detektivku, ale je vysazená petitem, asi si dočista zkazím oči.“ Ren již něco tuší a po pár vtipných otázkách uhodne, že jeho druzi jsou typografy. A tak se střídají a vymýšlejí nejrůznější profese, kromě dláždiče, jehož odpovědi by jakožto woodcrafteři nevyslovili.

S pomocí soukmenovců sepsal
Tomáš Macek – Netopýr

JAK IKTÓMI TANČIL S VODOPÁDEM

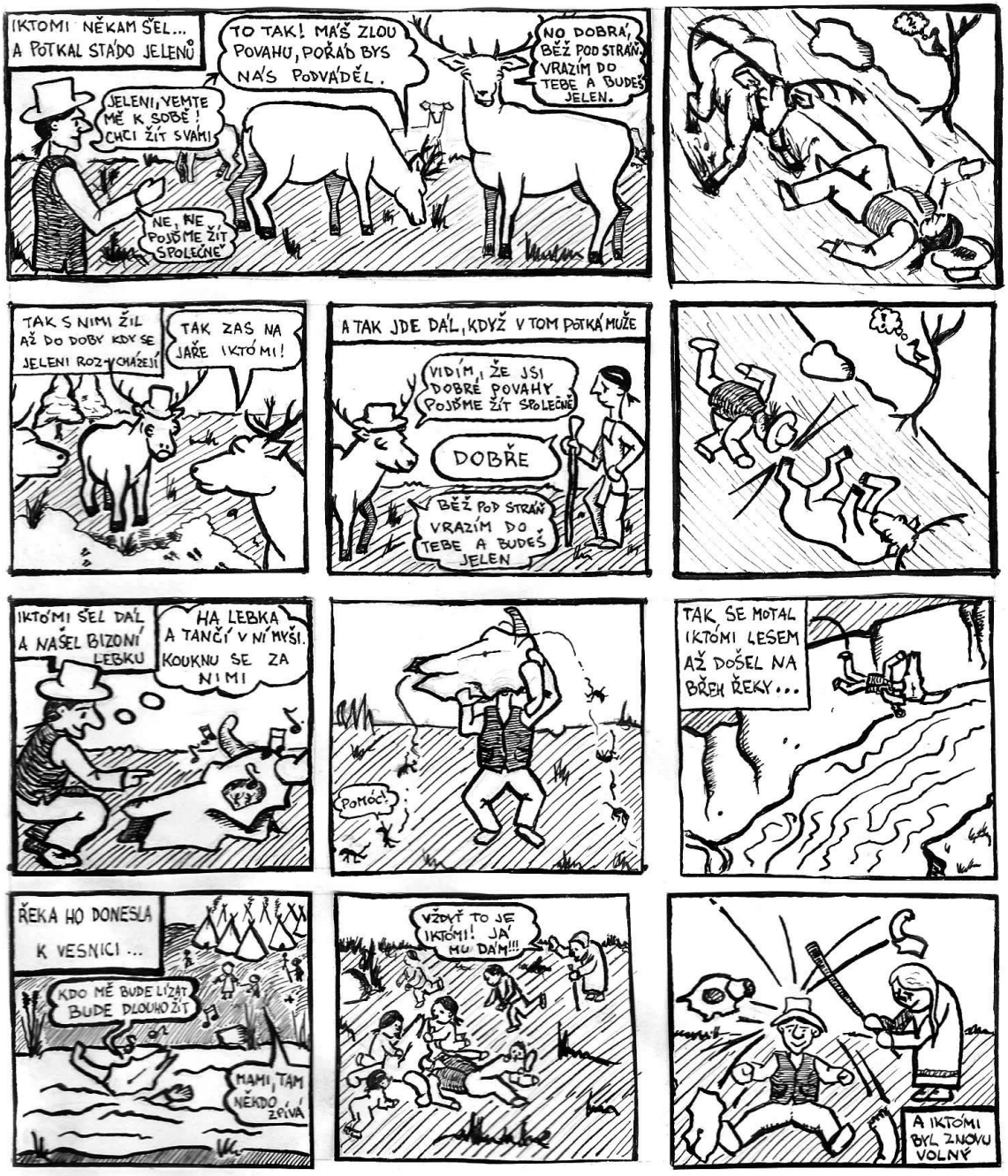

IKTOMI ŠEL ZAS DÁL, AŽ DORAZIL NA VYSOKOU HORU, KDE SEDĚL VELIKÝ BALVAN
KAMENNÝ DĚDE POJĎME SI TROCHU ZAZÁVODIT!
NE NE, JÁ KDYŽ SI NĚKAM SEDNU, ZŮSTANU TAM I MNOHO LET
NAKONEC BALVAN PŘESVĚDČIL
PŘIDEJ STAROUŠI!
KAMENNÝ DĚD NABÍRÁ RYCHLOST
PROSÍM ZPOMAL!
SLITUJ SE NADE MNOU KAMENNÝ DĚDEČKU SLEZ ZE MNE
NE, KAM SI JEDNOU SEDNU TAM ZŮSTANU MNOHO LET.
LELKU! SLITUJ SE NADE MNOU! KDYŽ SE SLITUJEŠ, NASADÍŠ SI NA KRK KOVOVÝ NÁHRDELNÍK A OBLÉKNEŠ SI KRÁSNOU POKRÝVKU*
DOBŘE
LELEK JE NENÁPADNÝ NOČNÍ PTÁK. IKTOMI KO SLIBY JSOU JEN DALŠÍM Z JEHO ŠPRÝMŮ A PODFUKŮ.
LELEK NARÁŽEL DO BALVANU, AŽ HO CELÝ ROZKLOVAL A IKTOMI BYL OPĚT VOLNÝ
IKTOMI ŠEL DÁL A DOŠEL K VODOPÁDU
JAK TEN VODOPÁD HEZKY TANČÍ! BUDU S NÍM ZÁVODIT
ŠŠŠ
ŠŠŠ
TANČIL 4 DNY A 4 NOCI
PÁTÝ DEN ZCELA VYČERPANÝ SPADL DO VODY
STUDENÁ VODA HO VŠAK PROBRALA
A TAK SE ZACHRÁNIL A ŠEL ZAS DÁL
MOKROUŠ M.

Valná hromada Ligy lesní moudrosti

Nocleh jsme strávili v příjemném domě dětí, vzdáleném od místa jednání co by kamenem dohodil. Valná hromada započala kolem deváté v pěkném sále úřadu kraje Vysočina. Nutno poděkovat Martinovi Paclíkovi – Coodymu z Rady dětí a mládeže kraje Vysočina, který nám pomohl sál za výhodných podmínek zajistit. Jednání se odehrávalo podle schváleného programu, a i přesto, že se diskuse nad vnitřním řádem protáhla, podařilo se zakončit bez psychických a fyzických následků pro přítomné.

Valná hromada vyslechla zprávu náčelnice Trnky – Kateřiny Faůové, hospodářky Marky Řezáčové, ohnivce Ablákely – Josefa Porsche, Divouse – Jana Bejčka,, Waštélaky – Jiřího Plška, Tokaheyi – Aleše Sedláčka a zprávu Revizní komise. Čiko – Jan Klement, náčelník Malé lóže, seznámil přitomné s projektem „Velkých her“, které mají zvýšit počet účastníků na každé z her a hlavně přivést na jedno místo nové i staré známé. Čeyanala – Jana Kluiberová, činovnice pro zahraniční kontakty, sdělila, že v návaznosti na Táboření dobré vůle – 5. mezinárodní setkání woodcrafterů v srpnu 2008 – se Liga snaží co nejvíce rozšířit spolupráci s britským Order of Woodcraft Chivalry i ve tříletém mezidobí od jednoho mezinárodního setkání do dalšího. Jde hlavně o možnost reciproční účasti na akcích obou organizací a vzájemné poskytování informací a jejich šíření mezi řadové členy.

Valná hromada dále schválila návrh náčelnictva na změny ve znění Stanov LLM a přepracované znění Vnitřního řádu. Stanovy byly doplněny zejména o definice fungování rodů LLM, došlo ke korekci věku jednotlivých delgátů valné hromady a k drobným jazykovým úpravám. Původní VŘ byl zásadně přepracován a rozšířen o chybějící kapitolu „Základní organizační jednotky“. Valná hromada dále schválila účetní uzávěrku a příspěvky na rok 2009.

V diskusi zaznělo několik důležitých podnětů. Yučikala – Pavel Spálený prezentoval svoje náměty na úpravu ligových webových stránek. Do budoucna by mělo dojít ke zpřehlednění webu a ke zjednodušení postupů při přihlašování nových členů prostřednictvím webu. Otázkou nadále zůstává, jaké informace o sobě mají kmeny potřebu sdělit prostřednictvím ligových stránek.

LLM by měla coby dětská organizace mít 70 % členů ve věku do 26 let. Počet dětí a mladých lidí nicméně v LLM stále klesá. Pokud letos do Ligy nevstoupí žádní noví malí woodcrafteři, dostaneme se v tomto roce pod onen sedmdesátiprocentní limit. Tuto skutečnost je nutné vzít na vědomí při úvahách o dalším směřování LLM.

Stoupa – Pavel Merčák z kmene Tatankaska Břeclav informoval o stavu objektu v Břeclavi, který LLM získala bezúplatným převodem od Fondu dětí a mládeže. Objekt byl do června 2007 uzavřen kvůli soudnímu sporu o vystěhování s bývalým uživatelem. Od té doby probíhají drobné práce na jeho opravě, na kterou je nicméně nutno dále shánět finanční zdroje. Podle původního plánu měla budova sloužit jako prostor pro volnočasovou činnost mládeže.

Do LLM se přihlásil nový kmen – kmen Ohiyesa z Libiny na Šumpersku. Náčelnicí je Lenka Grygarová, kmen má dva dospělé a osm dětí.

Příští valná hromada se koná 17. října 2009 v Tuchlovicích.

Členům náčelnictva a Klokše – Evě Beránkové z kanceláře velké díky. Věřím, že plodnost a kulturu jednání ocenili všichni přítomní.

Aleš Sedláček – Tokaheya a Iva Hönigová – Awačin ve spolupráci se členy náčelnictva LLM

Valašské vlnění

Zájem o letošní vlněný seminář mne trochu zaskočil – třicetimístné přihlašovalo na webu téměř nestačilo. Valašskomeziříčský Domeček je naštěstí pořádný barák, a tak se tu v sobotu 10. ledna hravě vešlo všech asi 50 účastníků od pěti do „přespadesáti“ let.

Po úvodním povídání se početná skupina děcek přesunula do menší klubovny a zkusila si plstění – výrobu kuliček a různých obalů filcováním nespředené vlny. Starší účastníci se pak věnovali hlavně výrobě nezničitelných valašských papučí a rukavic. Pro zpestření si vyzkoušeli také předení a skaní na kolovrátku. S tím poradil odborník nejpovolanější, pan Václav Zbranek, který kolovrátky dokonce vyrábí. Vyzkoušet si bylo možné i kramplování (česání) vlny.

Aby toho nebylo málo, zajistil Toby pro děti i akční program – „zatáhli“ jsme je do Muzea valašských strašidel. Húkalky, světlonoši, Kudibal, ba ani čert a basrman však nesnížili jejich živost, a tak jsme se s nimi přesunuli do tělocvičny, kde si mohly vyzkoušet svou zručnost a odvahu na boulderovací i lezecké stěně, zaskákat na trampolíně a tak.

Velký dík za pomoc s organizací této akce patří hlavně Jitce ze SVČ Domeček, Tobymu a Benovi za tělocvičnu a program v ní, Áje za pomoc s filcováním i ubytováním vzdálených účastníků.

Jiří Lehký – Hočhóka

Mapování šelem

Legendární akce se, po dvou hubených letech, tentokrát uskutečnila!! Sešli jsme se třetí únorový pátek v plné síle asi 20 stopařů na chatě generála Hlaďa v Dolní Bečvě. Generál Hlaďo, válečný hrdina touto stavbou želbohu příliš uctěn nebyl, zato každý rychle po příjezdu na „obávanou Hlaďovku“ na vlastní kůži pochopil, v jakých podmínkách bylo tomuto muži dáno žít.

V pátek večer jsme absolvovali stopařský rychlokurs připravený Mirem Kutalem z olomouckého Hnutí DUHA, rozdělili se do tříčlených skupin a teoreticky nastudovali Hočhókou vytipované ambiciózní trasy. Sobotní kuropění nás už zastihlo na cestě k úbočím Radhoště, Kněhyně a Smrku. Sněžnice se ukázaly jako nad jiné užitečná pomůcka, protože sněhu bylo opravdu hodně a z toho horních 50 centimetrů prašan. Nedali jsme se odradit počasím a ani odpolední mlha neubrala ostrost našim zrakům pátrajícím v závějích po vlčích stopách, rysích bobcích, ba i chlupech. Prašan bohužel celkem spolehlivě zasypával cokoli, takže z nadějných důlků i koryt jako prase vyrytých v závěji se pokaždé vyklubalo prase, srnčí, zajíc, nebo v lepším případě liška. Morální sílu nám však dodávalo pomyšlení na další skupiny, které tam někde, nedaleko, v mlze, konají právě tak. Naše snahy o prokázání výskytu vlka a rysa se žel tentokrát minuly účinkem, byť v Beskydách jich pěkných pár kousků žít má a k tomu i jeden medvěd.

Neděle nás odměnila počasím a Hočhóka k tomu přidal trasy stopařských snů – přímo dolů ze svahů Radhoště. Scházeli jsme, téměř sbíhali oblastmi beze sněžnic stěží dostupnými. Navrch, skoro na posledním úseku trati, Wičanhpi s Jankem našli bobek, z jehož utroušení bylo možno podezírat rysa.

Akce byla pravou woodcrafterskou výzvou – díky sněžnicím, neznačeným trasám volným terénem, počasí, šelmám a jiné zvěři a koneckonců i podmínkám bydlení. Celkově – jakostní a doporučeníhodné.

Iva Hönigová – Awačin

Ples LLM

O víkendu 28. února – 1. března jste mohli rozhýbat své kosti, trošku se zamyslet, užít si nějakou legraci či si jen tak pokecat s přáteli. Konal se totiž tradiční ples LLM, nad kterým pro nás uronil nejednu krůpěj potu a prožil několik stresových chvil kmen Osmaka Opo.

Od sobotního rána běžel nabitý program: pokud jste se například chtěli trošku sportovně vyžít, byl tu připraven druhý mezikmenový turnaj v shiny, který se netradičně odehrával na asfaltu a trojnohu nahradila branka. Poté jste se mohli vrhnout na soubor her nazvaný Aktsok (patřící mezi velké hry) a změřit své taktické a postřehové dovednosti s ostatními. Dále zde byla možnost vyslechnout přednášku na téma indiáni a tanec. V případě absolutního vyčerpání sil přišla vhod putovní čajovna, v níž byl k dostání nejen čaj, ale například i výborný gulášek. V předvečer plesu nám byl promítnut film z vlastní produkce kmene Osmaka Opo, který stál rozhodně za náš čas. Každý musel ocenit kvalitu, za kterou stála i velká rizika aktérů, téměř smrtelná.

A to už se očekávaný okamžik naplnil. Průvod společensky oděných woodcrafterů začal zaplňovat místní sál. Po krátkém zahájení, připomínajícím vývoj tance do dnešní doby, jsme se začali pohybovat v rytmu hudby a užívat si tohoto večera. Následovalo už jen několik málo společných chvil jako předání symbolického občanského průkazu k patnáctým narozeninám kmene Osmaka Opo či předání nového auta šťastlivci Wasupimu, po kterém pár účastníků (včetně mě) získalo prima vohoz. Ples pomalu skončil a my jsme příjemně vyčerpaní začali ulehat. Pro vytrvalce, kterým se nechtělo spát, nebo nedokončili svá témata rozhovorů, byla ještě otevřená již zmíněná čajovna.

Nedělní ráno patřilo už jen loučení. Zájemci měli ještě možnost prohlídky krásného zámku v Mnichově Hradišti, čímž byl pořadatelský program vyčerpán.

Už zbývalo jen otočit se směrem k domovům a nechat za sebou nádherně strávený víkend a těšit se na další ligový ples kvalitní alespoň tak, jako tento v Mukařově.

Jaroslav Jonák – Wakišaka

Foto: Tomáš Koubek – Okeya

Čotokva Malé lóže

Zveme všechny náčelníky rodů, adepty na tuto funkci a i další členy ve věku asi mezi 14 až 18 lety, kteří mají zájem se nejen něco nového naučit, ale hlavně strávit hezký týden v horách v dobré partě a navázat nová přátelství, na Čotokvu pro Malou lóži.

Setkáme se 22. až 30. srpna 2009. První půlku týdne budeme putovat po horách na moravsko–slovenském pomezí. A druhou polovinu strávíme v horském srubu.

Čotokva je zaměřená na pobyt v přírodě, „primitivní táboření“, práci s rodem, vedení schůzek a akcí rodu, základní woodcrafterské znalosti a dovednosti, hry a soutěže v teorii i praxi. Je určena přednostně náčelníkům rodů Malé i Velké lóže či adeptům na tuto funkci ve věku asi 14 až 18 let. Pokud nebude příliš plno, můžeme vzít i ostatní zkušené členy v tomto věku, případně i trochu starší (mladší ne; 14 let je minimum!), nebo nečleny LLM. V každém případě však účastníci musí ovládat alespoň naprosté základy táboření a kmenových dovedností. Znalosti v rozsahu minimálně zasvěcovací stezky předpokládáme a nehodláme je znovu přednášet. Účastníky budou přihlašovat náčelníci jejich kmenů e-mailem Čiksikovi. Přihlášené potom sami zkontaktujeme.

Akci povede Čiko s pomocí Máji a Čiksiky. Pár dalších pomocníků (nad 18 let) a lektorů uvítáme!

Jiří Macek – Čiksika, Jan Klement – Čiko, Mája Nedvědová

Island

Listopad 1997: „Píšu seminárku o Islandu. Nemohl bys mi ji vytisknout na počítači?" O dva dny později: „Tady máš tu seminárku. Je to hrozně zajímavá země. Mohli bychom se tam podívat!" „Je to tam pro nás moc drahé. To tak na svatební cestu…" Červen 2007: Svatba. O dva dny později: Odlet na Island.

Přechod mezi ledovci.

Island je evropská země. Vůbec byste to do něj ale neřekli, neboť leží blíž Grónsku než Evropě. Osamocený ostrov téměř na polárním kruhu, uprostřed oceánu. Jen díky Golfskému proudu je obyvatelný, tento mořský přívodník tepla ohřívá okolí ostrova o několik stupňů. I tak je to země jen pro drsné obyvatele. Jsou to potomci Vikingů a staronorských vystěhovalců, kteří se na Island vydali v 9. století a spokojeně zde žili přibližně do 13. století, kdy na ostrov dolehla řada katastrof, mezi něž patří citelné ochlazení klimatu, výbuchy sopek, hladomor a norská a dánská nadvláda. Koncem 18. století uvažoval dánský král o prohlášení Islandu za neobyvatelný a vysídlení všech jeho obyvatel do Dánska.

Narozdíl od Ingólfur Arnasona, který připlul v roce 872 se svými lidmi z Norska na člunech, my jsme se na Island dopravili letadlem. Nicméně přistáli jsme na

Þingvellir – místo zasedání prvního parlamentu na světě.

přibližně stejném místě, poblíž Reykjavíku. Přivítaly nás, pro Island příznačné, mraky a déšť. Hlavní město o 150 000 obyvatelích působí spíše jako zmenšenina maloměsta. Projdete ho za dvě hodiny, většina domů je tak dvoupatrových. Uprostřed města se rozkládá rybník, který je domovem vodního ptactva. Na jedné z hlavních tříd je i sídlo vlády – jednopatrový domek se zahrádkou. V něm je 8 místností pro 9 členů kabinetu. Žádný plot, žádné hlídající stráže – to je Island. Bez kriminality, bez ozbrojené policie, bez armády.

Opodál stojí dvoupatrová budova parlamentu – Alþingu („þ“ se čte přibližně jako „th“). Island má nejstarší parlament na světě, zasedá již od roku 930. Dříve to nebylo v Reykjavíku, nýbrž přibližně 30 kilometrů za ním, na planině Þingvellir. Tam se každý rok na dva týdny sjížděli zástupci „gódirové“ z celého Islandu, řešily se obchodní spory, recitovaly zákony, obchodovalo se, dohadovaly sňatky, vyměňovaly informace. Þingvellir není místo zajímavé jen svojí historií, ale také umístěním přesně na styku zemských desek (americké a euroasijské), které se od sebe každý rok vzdalují přibližně o 1–2 centimetry. Centrální část Þingvelliru je tvořena jakýmsi kaňonem, okolo jsou různé pukliny a vylitá láva. Celé místo má bezpochyby své kouzlo a zřejmě není náhoda, že Alþing zasedal právě zde.

Nedaleko Þingvelliru se nachází i jezero Laugarvatn. I toto místo je ovlivněno setkáním zemských desek – díky narušené zemské kůře zde na povrch vyvěrají horké prameny a výrony páry. Nad jednou takovou dírou u břehu jezera někdo postavil dřevěnou boudu s dřevěným roštem místo podlahy a sauna byla na světě. Na Islandu nic není příliš okázalé, a tak jsme ji těžko hledali, vypadala spíše jako kůlna. Sebevědomě jsem vešel dovnitř a málem okamžitě vyběhl ven. Horká pára „vonící“ po síře prostupovala skrze podlahu, někde v hloubce pod sebou jsem slyšel bublání a všude po zdech a stropě kondenzovaly kapky vody. Otevřené okno zdaleka nestíhalo odvádět teplo ven a na lavice se prakticky nedalo sednout.

Třetí den jsme opustili Reykjavík a vydali se do hor. Autobus na vysokém podvozku, mohutná kola, řidič oblečený v goretexu. První část cesty vedla po asfaltové cestě RingRoad, která spojuje celý Island po obvodu ostrova. Kromě této silnice, měst a hustěji osídlených oblastí se jezdí jen po zpevněných cestách. Později

Pseudokrátery u jezera Mývatn.

Reykjavík – miniatura hlavního města.

jsme však odbočili na štěrkovou a později kamenitou cestu. Projížděli jsme několik brodů, nezřídka byl autobus metr ve vodě. Takových cest je na Islandu většina a jsou označeny jako cesty pro terénní vozy. Existují i cesty přes vnitrozemí, ty jsou ale otevřeny jen přibližně dva měsíce přes léto a doporučuje se na ně jezdit jen s terénními vozy (náhon na všechna čtyři kola, zvýšený podvozek, GPS, doporučuje se jízda alespoň dvou aut pohromadě). Naše polní cesty jsou oproti nim luxusní dálnice. Náš autobus nicméně pár desítek kilometrů takovéhle cesty zvládl a vysadil nás v Þórsmörku. Odtud jsme podnikli několik menších výletů do zdejších hor. Nejsou nijak oslnivě velké, vlastně jen pár set metrů, ale tvoří spolu s širokými koryty ledovcových řek nádhernou, byť pustou krajinu. Je poetická a jakoby rozervaná. Prudké strže a kaňony, kameny a skály téměř bez porostu, různobarevné písky. Bylo-li pod mrakem, vypadala krajina ponuře, ale přesto se nám líbila a lákala nás. A pak, když se mraky roztrhly, a my viděli dál do nekonečných hor, hrajících překvapivým množstvím barev a tvarů, třpytící se ledovec a propletená ramena říčních toků v hlubokých údolích, Island si nás definitivně získal.

Část hor pro nás však zůstala uzavřená – museli jsme se vzdát cesty do Landmannalaugaru. Už v Reykjavíku nám milá slečna v informacích řekla, že trek je ještě zavřený, protože je ještě brzy (5. června!). Velmi mile nás překvapilo, že Islanďané byli vždy velmi ochotní, usmívali se, když s námi mluvili a snažili se nám pomoci. Pokud byli zrovna v hovoru, okamžitě ho přerušili a věnovali se nám. Slečna z informací nám dala i telefon na Bjarniho. Na Islandu se používají prakticky jenom křestní jména, například telefonní seznam je řazen podle křestních jmen. To proto, že příjmení se tvoří ze jména otce a přípony „-son“ (syn) či „-dóttir“ (dcera). Takže například to mohl být Bjarni Olafsson – „Bjarni, syn Olafův“. Manželé ani nemají stejné příjmení. Bjarniho jsme vyhledali v Þórsmörku. Okamžitě zanechal večeře a šel nás ubytovat. Ukazoval mi v knize přechod mezi ledovci Eyjafjallajökull a Mýrdalsjökull, kterým jsme chtěli přejít hory k jižnímu pobřeží.

Na cestu jsme se vydali druhý den ráno. Měli jsme strach z mlhy a špatného počasí, řada tyčí byla ještě pod sněhem a orientace jen podle mapy a buzoly by byla problematická. Nicméně štěstí nám přálo, překonali jsme převýšení přes 1000 metrů, vyšplhali na kluzké sněhové plotny a přešli jsme sněhové pole (jištěné sněhovými řetězy, ovšem zatím pod sněhem). Byli jsme jedni z prvních, kdo touto cestou letos šli. V sedle mezi ledovci jsme byli odměněni nádhernými výhledy. Na většině plochy byla stále vysoká vrstva sněhu, ten přecházel v ledovec a ledovec jakoby přecházel v oblohu – někdy bylo těžké vidět přesnou hranici mezi zemí a nebem. V optické půli cesty jsme byli až v 16 hodin. Na Islandu to ale v létě není žádný problém, protože slunce zapadá jen na krátkou dobu a to se ještě ani pořádně nesetmí. Běžně jsme si ve stanu kolem půlnoci četli bez baterky. Cesta ze sedla už byla s kopce a až na nějaké to hledání spadlých tyčí byla příjemná. V polovině sestupu jsme sešli k řece Skóga, na které je jeden vodopád za druhým. Na útesech hnízdí ptáci a hlasitě křičí. Řeka Skóga je zakončena nádherným mohutným vodopádem Skógafoss. Není možné se k němu přiblížit, už 50 metrů od něj je člověk promočený jako za

silného deště. Vodopádů je na Islandu mnoho, ale ta krása se neokouká.

Ve Skógaru je také malý skanzen, ukazující domečky, ve kterých se na Islandu žilo ještě ve 20. století. Na Islandu prakticky nejsou lesy již od 13. století a jako stavební materiál se tedy používala hlavně hlína, částečně kámen a dřevo vyplavené z moře. Typický domek byl velmi malý, tmavý, částečně zasazený v zemi, začouzený. Obývala ho celá rodina i s hospodářskými zvířaty. Z tohoto pravěku Island přeskočil rovnou k betonovým stavbám kolem 2. světové války. Staré časy a pozvolný a opožděný průnik vynálezů a techniky dokumentuje právě muzeum ve Skógaru. Většímu rozvoji a pokroku bránily těžké přírodní podmínky a neustálý boj o obživu a přežití. Dánská nadvláda využívala Island jako levný zdroj ryb a ovčí vlny – výkup za levný peníz odměnila předraženým importovaným zbožím. Loď připlula k Islandu dvakrát do roka a někdy ani to ne.

Opustili jsme Skógar a jeli autobusem po RingRoad do městečka Vík. „Letovisko jihu“ bylo spíše vesnicí než městem. Leží na pobřeží, kde jsou jak pláže tvořené černým pískem, tak strmé útesy, na kterých sídlí obrovské kolonie racků, buřňáků a papuchálků (některé knihy uvádějí jako český název „papuchalky“, jiné „papuchálci“).

Na jižním a jihovýchodním pobřeží jsou místy několikakilometrová pole písku, štěrku a kamení. Jsou to pozůstatky neuvěřitelně ničivé síly zdejší přírody. Nad pobřežím se tyčí obrovský ledovec Vatnajökull (největší evropský ledovec), pod kterým je, jako ostatně na Islandu všude, tenká zemská kůra a sopky. Čas od času tak dojde k erupcím pod ledovcem, které nataví led. Vytvořená voda vytváří podledovcové řeky, které sebou unášejí kry a kameny. Řeka se může ucpat a vytvořit tak obrovskou přehradu. Několik dní, ale i měsíců poté, co sopečné erupce ustanou, se hráz prolomí a voda se v silném mohutném proudu vyřítí zpod ledovce a smete domy, pastviny, mosty a vše, co

Staré domky (ale ne zas až tak moc).

Þórsmörk.

jí stojí v cestě. Naposledy se tak stalo v roce 1996 a toto nebezpečí může přijít vždy znovu.

Zpravidla však ledovec ukazuje svou milou tvář a umožňuje expedice po něm nebo výlety ke splazům a do jejich okolí. Jedna z nejoblíbenějších atrakcí je laguna Jökulsárlón. Je to malé ledovcové jezírko u pobřeží moře. Na jedné jeho straně se odlamují kusy ledu z čela ledovce, pozvolna tají v jezírku, a když se dostatečně zmenší, odplavou do moře. Pro turisty je zde nachystané obojživelné vozítko, na které se nastoupí na souši, ono odjede ke břehu, tam sjede do vody a začne plavat mezi krami. Průzračná modrá voda, průsvitně modré kusy ledu, modrá obloha a ledovec tvoří dokonalou scenérii. Mohlo by to být krásnější? Ano, když ještě uvidíte tuleně, jak plavou ve vodě a vyvalují se na krách!

Jedním z nejoblíbenějších míst na Islandu je jezero Mývatn na severu. Kromě samotného modrého jezera se v okolí nabízí činná sopka Krafla, malebné pseudokrátery, velké množství ptáků co do druhů i počtu, rychlá a průzračně modrá lososová říčka Laxá, nečinný kráter Hverfjall, ztvrdlá a částečně zvětralá láva, nebo bublající sirné a bahenní výrony v Námafjallu, ze kterých se line pára a smrad. Antiotužilost jsme museli prokázat u nenápadné jeskyně Grjótagjá, ve které vyvěrá horká voda – museli jsme se chvilku osmělovat a přivykat si, než jsme se dokázali do vody ponořit celí. Většina Islandu používá teplou vodu z termálních pramenů a také jimi vyhřívá domy. K relaxaci slouží nedaleké termální lázně Járðbaðshólar („ð“ se čte přibližně jako „d“). Taky přemýšlíte, jak je to možné, že islandské názvy jsou takové „snadné“ na výslovnost a zapamatování? Islandština je unikátní v tom, že se nezměnila od dob prvního osídlení, kdy vznikla na základě staronorštiny. Lidé tedy dodnes mohou číst ságy prvních cestovatelů a obyvatelů v originále a také tak činí. Dodnes si chrání jazyk a vymýšlí islandská slova místo mezinárodních, včetně slov jako telefon, auto, televize. (Zpravidla jako opis pomocí existujících slov, např. „tölva“ vzniklo ze slov „věštec“ a „číslo“ – my tomu říkáme počítač.)

Sever Islandu je osídlen méně, a to jak Islanďany, tak i turisty. Díky tomu je možné ráno zajít k benzínové pumpě, dát si zdarma kávu a prolistovat dnešní noviny. Místní se tu potkávají a vyměňují informace. Jsou statní a usměvaví, hodně se baví o počasí. Všude vládne pohoda, protože se vlastně mají dobře, ne?

Island nás oslovil už před tím, než jsme se na něj vydali. Přečetli jsme si několik knih o Islandu a jednu z Islandu. Napsal ji Thórbergur Thórdarson a jmenuje se „Kameny mluví“. Vypráví o svém dětství na statku na jihu ostrova, které prožil ještě jako mnoho Islanďanů staletí před ním – mezi horami a mořem, uprostřed rodiny a ovcí, při svíčce.

Více o naší cestě i o knížkách o Islandu, další fotografie, stejně jako i pár rad pro cestovatele najdete na našich stránkách http://hendl.cz/photo/island.

Petr Hendl – Wanigiska

Islandské znaky
þ thorn, například Alþing
Þ THORN (velké písmeno), například Þingvellir
ð eth, například Járðbaðshólar

Jarní květinová výprava na Karlštejnsko

Vyprav se tedy příští neděli za květinami. Botanická expedice nemusí mít vzdálený cíl. Zamiř na nejbližší místo v okolí, kde roste hodně různých květin. Neplodná stráň, kamenitý úhor v polích, mez nad vsí, úvoz, louky u řeky – to bývají skutečné botanické zahrady. Vyber si jednu z nich a vracej se tam i v dalších týdnech. Uvidíš, že ti to místo přiroste k srdci a začneš ho brzy považovat za svou soukromou botanickou zahradu.

Miloš Zapletal – Výpravy za dobrodružstvím

Vášnivý botanik v zajetí vzácné orchideje (vstavač nachový).

Takovou naší milou botanickou zahradou se brzy stalo Karlštejnsko (přesněji území mezi Srbskem a Karlštejnem). Začali jsme sem pravidelně jezdit už na škole se skvělým průvodcem a botanikem docentem Petrem Dostálem, potom už sami a dnes sem Tuky vozí zase své studenty.

Každé jaro nás tu vítaly polštáře sasanek, orsejů a jaterníků a my se těšili, že se nám i tentokrát podaří objevit vzácnou lilii zlatohlávek, třemdavu bílou nebo sasanku lesní. Těch šest kilometrů nám vždycky vystačilo na celý den – bylo totiž potřeba všechno nakreslit, vyfotit, očuchat a ochutnat.

A tak, až ve vzduchu ucítíte jaro, které vás bude lákat někam ven, nebo až si budete chtít splnit některý z botanických činů, můžete vyrazit třeba právě sem…

Popis cesty a okolí

Ze Srbska se můžete vydat po žluté značce ke Kubrychtově boudě, kde se napojíte na červenou Cestu Vojty Náprstka. Ta vás povede až do Karlštejna. Ze značených cest však budete pravděpodobně často scházet – kvůli různým zajímavým místům, která neleží přímo na značce (přitom právě můžete objevit spoustu nových květin – třeba těch suchomilných). Nenechte si proto ujít například krásné Bubovické vodopády, zatopené lomy Malou a Velkou Ameriku a Mexiko, památný 350 let starý Dub sedmi bratří, neopomenutelný Karlštejn (kde si můžete dopředu domluvit prohlídku kaple svatého Kříže – což je podle Ablákely excelentní zážitek, ale pozor – kapli je možné navštívit jen od června do října!) nebo zkamenělinami prošpikovanou Budňanskou skálu. (Všechna tato místa jsou vyznačena v mapě.)

Mapy

Pro tuto výpravu vám dobře poslouží mapa z edice Klubu českých turistů č. 36: Okolí Prahy – západ (1:50 000).

Kdy se na výpravu vydat

Asi nejlepším obdobím pro pozorování jarních květin je polovina dubna až polovina května. (V tomto období byste měli zastihnout nejvíce rostlin v květu.)

Atlasy a klíče

Naším oblíbeným atlasem byl vždy prostě „Dejl“ (Deyl, M., Hísek, K.: Naše květiny I, II. Praha, Albatros 1973.). Tento skvělý atlas nedávno vyšel znovu – už jako jedna knížka. V knihovně ale jistě naleznete i další kvalitní atlasy a klíče k určování rostlin.

Krásnou výpravu vám přejí
Tuky – Pavel Vávra
a Štíťa – Jana Porschová

Více fotografií na zadní straně obálky.

Lom Malá Amerika.

Když ztratili jsme rytmus světa, ztratili jsme svět

Slunce, měsíc a pole. Střídání dne a noci, měsíčních fází, ročních období, čas setí, růstu, sklizně a úhoru. Rytmus života našich předků.

Velikonoce na Ploučnici.

Foto: kmen Osmáka Opo

Tvrdá a vyčerpávající každodenní práce je odměněna uvolněním a zábavou ve chvílích svátečních. Celý rok je protkán významnými dny, k nimž se pojí zvyky, z nichž mnohé mají své kořeny ještě v době předkřesťanské. Tyto tradiční zvyky, obyčeje a zábavy jsou pokladem, který naši předkové uchovávali a užívali. Poznali jeho pohádkovou vlastnost: čím víc se z něj ubírá, tím víc ho přibývá. Kde se o něj nedbá, tam se postupně ztrácí, až zmizí navždycky. Minulé generace si život bez něho nedovedly představit, proto ho střežily a rozmnožovaly.

Tradiční zvyky lze rozlišit na rodinné a výroční. Do rodinného cyklu řadíme svatbu, křtiny a pohřeb. Dědictvím věků je též pevný pořádek v jídle a prostá, rychlá úprava bez znehodnocování

Pletení košíků.

Foto: Bedřich Homola – Bobr

potravin. Snídalo se až po obstarání dobytka, kdy byl žaludek již připraven k příjmu potravy. Byly to většinou polévky jako oukrop, couračka, kalamajka, kaše nebo chléb s tvarůžky. Od r. 1925 byla polévka vytlačena kávou. Hlavní potravinou k přípravě oběda v bramborářské oblasti bylo zelí a brambory, v obilnářské oblasti převládala jídla z mouky, jinak se vařily jáhly, pohanka, fazole, čočka, kroupy. Vařily se různé omáčky, pekly se vdolky, lívance, toče, některá jídla mají až tajuplné názvy jako varmuže, netyja, uhlířina, kucmoch, pražma, pučálka, švec, kočičí svatba, kuba, bác atd. Večeře sestávala opět z polévky nebo z mléka (sladkého, kyselého), případně kaše nebo z toho, co zbylo od oběda.

Výroční zvyky udržovali už staří Keltové. Keltský rok začínal svátkem Samhain, připadajícím na úplněk kolem 1. listopadu, následoval Yule (zimní slunovrat, období úhoru), Imbolc, slavený kolem 1. února, Ostara (jarní rovnodennost, období setby), Beltaine kolem 1. května, Coamhain (letním slunovrat, období růstu), Lughnasadh připadající na úplněk kolem 1. srpna, Herfest (podzimní rovnodennost, období sklizně). Slovanskou tradici převzalo křesťanství. Výroční zvyky se odvíjejí v souladu s církevním kalendářem od Nového roku přes Tři krále, masopust, ostatky neboli fašank, Velikonoce, Boží tělo, hody, obchůzky Mikuláše až po zvyky vánoční. Zvyky v průběhu kalendářního roku se nesou v rozdílném duchu. Masopust neboli fašank je rozverný a nevázaný, provoněný koblihami, slaninou a pálenkou, nutnou pro zahřátí při celodenním obchůzce v mrazivém vzduchu. Boží tělo je slavností klidnou, důstojnou, plnou zbožného zpěvu povznášejícího mysl, obřadních krojů a něžných květin. Mikuláš je předzvěstí toužebně očekávaných Vánoc a dětem přináší radost a překvapení.

Jaro

Kdo z nás by se netěšil na jaro! Sníh v nížinách opustil stráně a na povrch se derou první jarní byliny. Ptačí zpěv zní den ode dne bohatěji. A co my lidé? Skoncujeme se zimou vynesením Smrtky ze vsi a přinesením „líta“. (Námět můžeme čerpat např. z Babičky

Boženy Němcové, kapitola XII.). Tento obřad připadá na 5. neděli postní před Velikonocemi. O následující neděli (Květné) se můžeme vypravit do kostela a nechat si pokropit svěcenou vodou (posvětit) svazeček kočiček (narašených jívových větviček), které doma uložíme ke svatému obrázku na zdi, máme-li jaký.

Velikonoční pomlázku jistě všichni znáte. Ale kolik z nás si umí uplést svou vlastní? Způsob pletení si oživíme na poslední předvelikonoční schůzce. Z osmi nebo devíti prutů, s ozdobnou rukojetí nebo bez, ale hlavně co nejdelší. A pokud se na to sami necítíme, poprosíme některého dědečka, určitě nás neodmítne a tajemství splétání vrbových proutků nás naučí. A nezapomeňte, že k pomlázce patří koleda. Můžeme ale také zkusit „chození za klepáče“ neboli zvoníky, zvyk dosud udržovaný např. na Chodsku. Na Zelený čtvrtek odletí zvony do Říma a jejich službu nahrazuje až do jejich návratu (na Bílou sobotu ráno) parta kluků s řehtačkami obcházející celou ves, aby připomněli lidem ranní, polední a večerní čas na modlitbu.

Na den sv. Jiří se, milí Slované, vypravíme k rybníku a stejně jako naši dávní předkové, vykonáme obřad Prvního jarního koupání. Dáme při tom volný prostor své fantazii a pokusíme se navodit atmosféru dávnověku.

Svatojakubská noc (z 30. dubna na 1. května) je odedávna ve znamení ohňů pálících čarodějnice. Určitě se přidáme, neboť i my máme chuť skoncovat se zlem jednou provždy.

Naši prapra…dědové si velmi vážili pramenů řek a potoků. „Byli tehdáž pohané, obětujíce jezerům i studénkám a hájům“ (Nestor). „Též i pověrečné zvyky jež vesničané, ještě napolo pohané, zachovávali v úterý nebo ve středu o letnicích tím, že přinášeli dary, u studánek zabíjeli oběti a zlým duchům obětovali...“ (Kosmas). Nám však nejvzácnější poklady této země, křišťálové studánky a hluboké lesy, hynou před očima. Co s tím? Vzkřísit o Letnicích (padesát dnů po Velikonocích) obřad Otvírání studánek (Na Slovensku prý říkají Letnicím Rusadlnie sviatky). Kdo by si nevěděl rady, najde inspiraci na internetu. Znáte tu báseň přece všichni:

Vždyť každá studánka v lese
na hladině nebe nese,
kdyby jí nebylo,
o zem by se rozbilo! …
(M. Bureš, B. Martinů)

Posledním jarním svátkem je Svatojánská noc. Neboť „na svatého Jána otvírá se k létu brána.“ Svatojánská noc patří k nejkratším v roce a říká se o ní, že je nejmocnější. Vydáme se proto do lesa a při troše štěstí spatříme kapradinu, která právě o půlnoci vykvete červeným květem. Do bílého šátku a kapradinového listí zabalíme tři přání. Přání, která se nemají splnit nám samotným, ale někomu z našich blízkých. Vyzkoušejte, jsou-li to přání dobra a lásky, funguje to.

Neztraťme rytmus světa!

Josef Sokol – Škarman

Použitá literatura: Soukalová Marie – Náš poklad, 1998

Jaro v Beskydech.

Foto: Tomáš Koubek – Okeya

Co se děje v trávě aneb přehlížené mechorosty

Možná jste už někdy očima zabloudili na OP z mechů, ale přišlo vám to nad vaše síly – když jste se rozhlédli v přírodě kolem, přišly vám všechny mechy naprosto stejné. To není nic divného, i mně to tak kdysi přišlo, ale věřte mi, že když se člověk začne dívat pozorně, brzy dokáže mechy od sebe snadno rozpoznat.

Každý druh těchhle malinkých rostlinek má nějaký znak, podle kterého se nakonec dobře pozná. Takže jak na to? Nejdřív potřebujeme vědět, jak takový mech vypadá. Obyčejný mech sestává z lodyžek (a) a lístků (b). Zdrobnělin se používá proto, že mají jednodušší stavbu, než lodyhy a listy vyšších rostlin. Někdy mívají i kořínky (c), sloužící k uchycení nebo k zadržení vody, ne však k jeho nasávání do rostlin. Voda prostupuje do mechu odevšud, a tak když ho utrhnete a později někde položíte do vlhka, skoro mu to nebude vadit. Pokud se zrovna rozmnožuje pomocí výtrusů, má i štět (d) a na něm tobolku (e) s víčkem (f) a čepičkou (g). Většina mechů má ráda vlhko, které ostatně nutně potřebují k rozmnožování. Občas můžete v lese na vlhkých místech vidět povlak z hustě propletených zelených vláken – to je prvoklíček – základ budoucího mechového polštáře. Ten právě vyklíčil z výtrusu. Mladším tohle určitě zatím stačí, ale ti starší by si na čin měli ještě zjistit něco o rodozměně a rozmnožování mechů a čím se vlastně liší mechy od ostatních rostlin. A teď už k samotným zástupcům.

Játrovky

Jsou to jednodušší příbuzní mechů. Mají tělo buď lupenité (1,2) nebo listnaté (3,4). Lupenité játrovky jsou podobné jazyku, který se větví, a na okrajích je zprohýbaný. Dříve lidem připomínaly také játra a tak se věřilo, že pomáhají na jaterní choroby. Listnaté játrovky jsou dost podobné některým mechům – třeba měříkům, ale v lístku nikdy nemají žebro. Mohou mít též lístky břišní – menší (jako u rohozce). Pro úplnost – lupenitým játrovkám podobné jsou příbuzné vzácné hlevíky (s šípovitou výtrusnicí), ty ale běžně neuvidíte

Mechorosty

- Mechy (Bryophyta)
  - Pravé mechy
    - Vrchoplodé
    - Bokoplodé
  - Rašeliníky
- Játrovky (Marchantiophyta)
  - J. lupenité
  - J. listnaté
- Hlevíky (Anthocerophyta)

1. Porostnice mnohotvárná (*Marchantia polymorpha*). Naše nejčastější lupenitá játrovka roste na vlhkých stinných dvorcích nebo v lese na vlhkých cestách

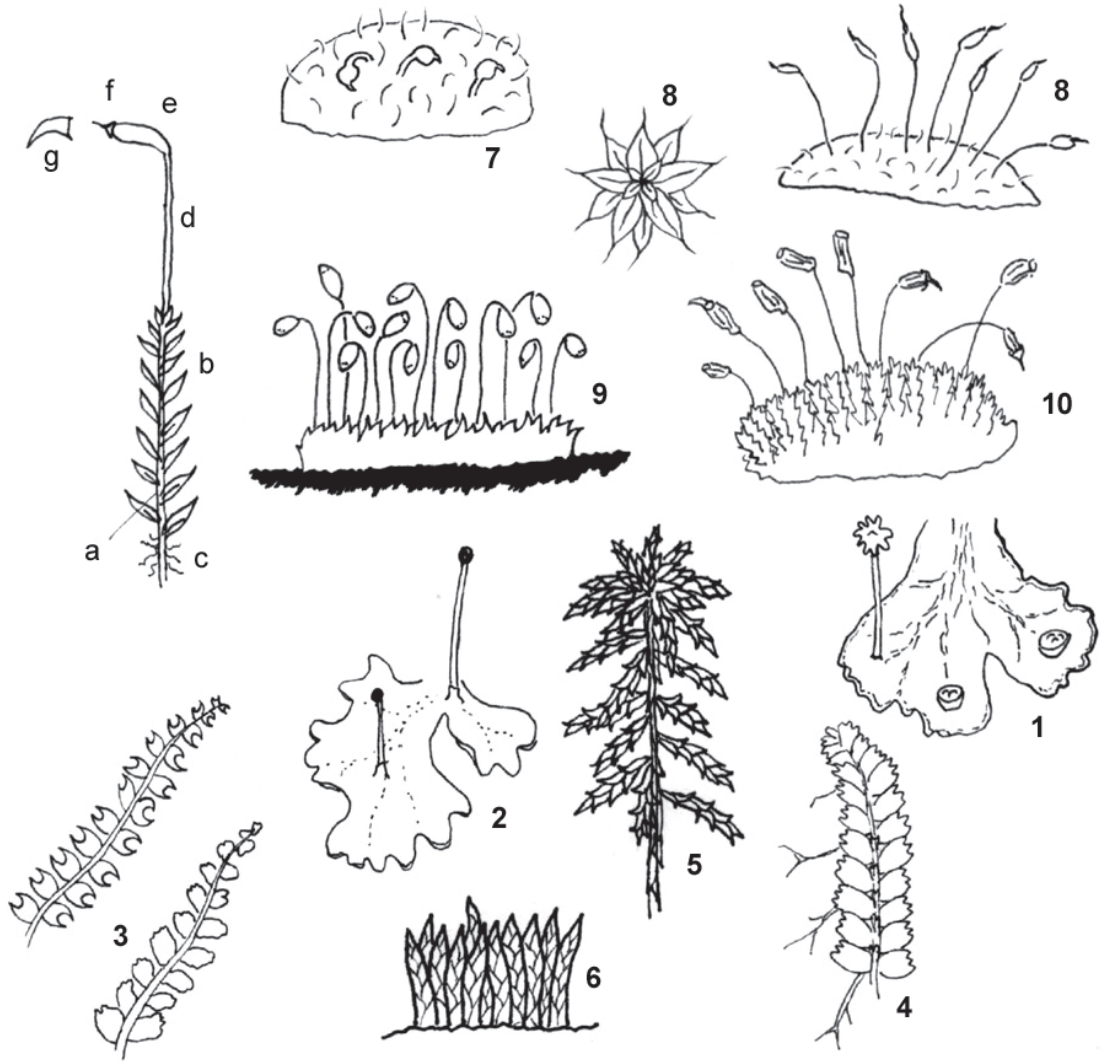

a spáleništích. Má deštníčkovité výtrusnice a zelené kalíšky s rozmnožovacími tělísky.

2. Pobřežnice obecná (*Pellia epiphylla*). Vypadá hodně podobně jako porostnice, ale nemá kalíšky s tělísky. Má zato dlouhý bílý štět s černohnědou kulovitou výtrusnicí, která vypadá trochu jako větší špendlíková hlavička. Roste v lese na vlhkých cestách a na stinných kamenech a na hlíně u potoka.

3. Křehutka (*Chiloscyphus, dříve obhřebenka*). Listnatá játrovka s vykrajovanými lístky. Různé druhy rostou buď na ztrouchnivělém dřevě (s malými laloky křehutka různolistá Ch. profundus) nebo v trávě (se dvěma výraznými zuby křehutka dvouzubá *Ch. coadunatus*). Je drobná a světlounká. Mezi játrovkami však rozhodně není nejmenší.

4. Rohozec trojlaločný (*Bazzania trilobata*). Tato játrovka se vyznačuje několika (obvykle třemi) zoubky na lístku, dlouhými kořínky a břišními lístky. Konec lodyžky – 'hlavička' – bývá zahnutý. Tvoří husté porosty, podle vzhledu spíš mechové. Roste ve vlhkých roklích, například v pískovcových oblastech je hojný.

Mechy

Mechy se dělí na rašeliníky a pravé mechy (vzácné štěrbovky ponecháme stranou). Pravé mechy se pak dělí na více skupin, ale pro nás bude jednodušší pamatovat si jen obecné rozdělení na mechy vrchoplodé a bokoplodé. U prvních štět vyrůstá z konce vzpřímené lodyžky (jako například u ploníků), zatímco u těch druhých vyrůstá z boku lodyžky, jako třeba u baňatky.

Rašeliníky rostou na velmi vlhkých místech, kde mohou vytvářet vrstvy s rašelinou (i několik metrů silné) – těm říkáme rašeliniště nebo vrchoviště. Rašeliníky se vyznačují tím, že dokáží zadržet velké množství vody pomocí dutých buněk v listech. Je poměrně těžké je určovat, a tak bude stačit, když poznáte, že jde o rašeliník.

5. Rašeliník kostrbatý (*Sphagnum squarrosum*). Má lístky odehnuté od větviček a charakteristický vzhled rašeliníku se dvěma druhy lístků – dlouhé na lodyžce a kratší na větvičkách. Vrchní větvičky jsou kratší, takže vytvářejí na konci lodyžky šešulku. Tenhle můžete vidět i v normálním lese v nějakém vlhčím příkopě.

Městské mechy

Rozdělení dál už neodpovídá systému, ale spíše místům, kde mechy žijí. Tak pro vás bude jednodušší zjistit, který mech by to mohl být. Městskými mechy myslím ty, které nerostou v trávě, ale na asfaltu, ve škvírách a na zídkách. Mnohé městské druhy (6,7,8) rostly nejspíš původně na vápencových výchozech a druhotně se přizpůsobily životu na betonovém podkladu.

6. Prutník stříbrný (*Bryum argenteum*). Malý mech se stříbrnými lodyžkami rostoucí ve spárách a u chodníků. Vypadá jako kobereček z krátkých stříbrných ocásků. Plodný bývá před zimou, tobolky jsou někdy červené. Je častý a má mnoho příbuzných, s kterými se naštěstí nesplete.

7. Děrkavka podušková (*Grimmia pulvinata*). Tvoří malé šedé polštářky na betonu, má dlouhé chlupy na koncích lístků a krátký štět – kulatá tobolka je dolů (kloní hlavičku). Oproti kroucenci nikdy netvoří větší porosty, vždycky jen takové chlupaté ježečky.

8. Kroucenec. Rod má dva časté druhy. Oba mají delší chloupky a za vlhka vypadají svrchu jako hvězdičky. K. zední (*Tortula muralis*). je menší a roste všude na betonu; je velmi podobný děrkavce, ale má dlouhý štět. Kroucenec nebo také rourkatec obecný (*Syntrichia ruralis*) je větší, má červené žebro a žije na střechách a na hlíně.

9. Zkrutek vláhojevný (*Funaria hygrometrica*). Roste skoro pouze na spáleništích a starých ohništích. Samotný mech je malý a živě zelený, ale má spoustu dlouhých štětů s velkými oválnými tobolkami (nejdřív zelené – pak oranžové až hnědé). Navlhčený štět se kroutí – je to skvělé divadlo, jen ho olíznete, hned se točí.

10. Rohozub nachový (*Ceratodon purpureus*) Nejčastější městský mech, který ale najdete často i na skalách a vůbec v přírodě. Tvoří rozsáhlé zelené polštáře, někdy i dost tlusté, od spodu hnědnoucí. Má nafialovělý štět a charakteristickou hluboce vroubkovanou tobolku. Jeho lístky se za sucha trochu kroutí – svrchu vypadá trochu jako zelené hvězdičky s dlouhými paprsky.

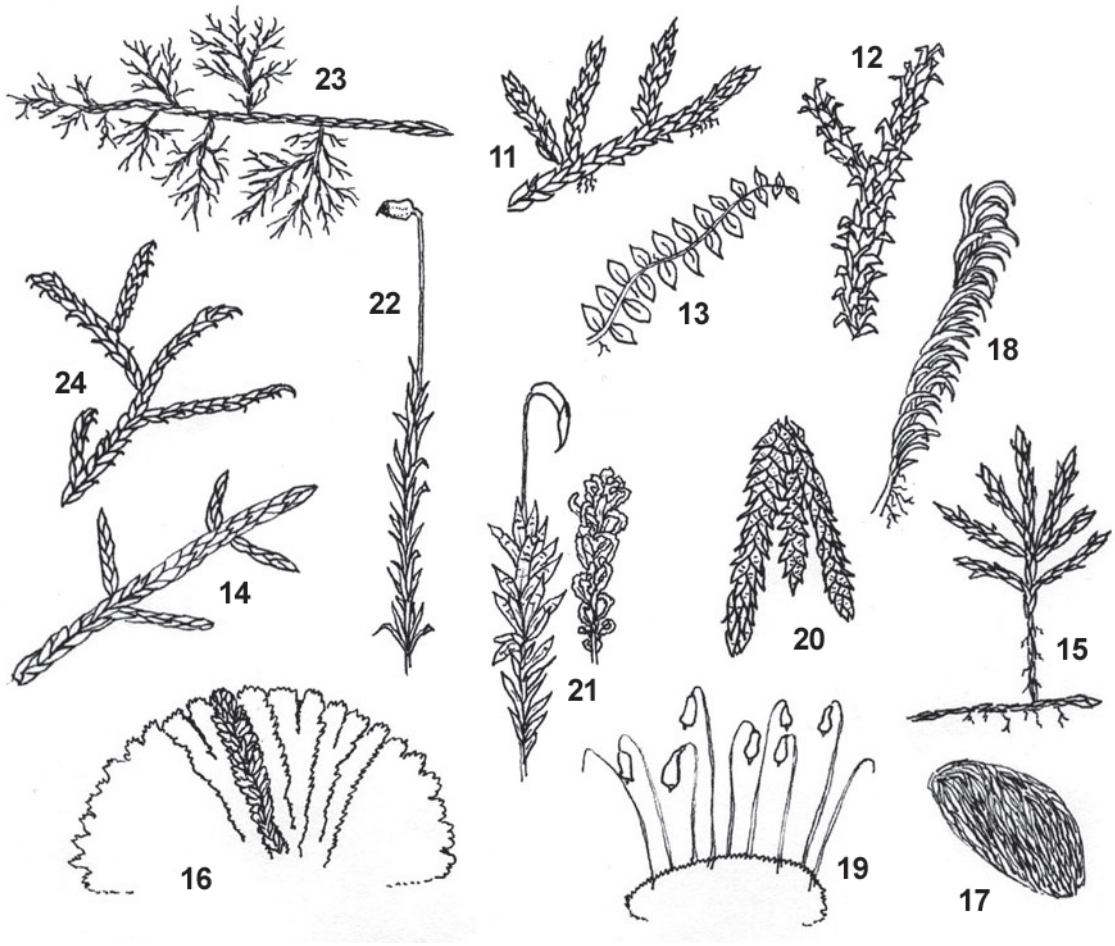

Luční mechy

Na louce je pro mechy docela příhodné prostředí, pokud není moc zarostlá. Většinou zde nenajdeme velké druhové bohatství, pouze se opakuje několik častých druhů. Jsou to například:

11. Baňatka obecná (*Brachythecium rutabulum*). Je to úplně obyčejný mech s oválnými zašpičatělými lístky rostlými kolem dokola lodyžky, které jsou jakoby rozčepýřené – nepřiléhají většinou těsně k sobě. Má zelenou, nepravidelně rostlou lodyžku a najdete ji nejčastěji na loukách a v pěstovaných trávnících.

12. Kostrbatec zelený (*Rhytidiadelphus squarrosus*). Tenhle mech se narozdíl od předešlého pozná úplně lehko. Oproti všem ostatním mechům má lístky jakoby zalomené – nejdříve rostou podle lodyžky nahoru a asi v půlce odstávají dolů nebo do strany. Tvoří husté porosty a v trávě je někdy hojnější než tráva samotná.

13. Měřík příbuzný (*Plagiomnium affine*). Měříky se vyznačují velkými průsvitnými lístky a tento druh není výjimkou. Jeho lístky jsou kulaté, na okraji mají drobné zoubky (jsou vidět pod lupou) a na konci špičku. Lístky jsou rozložené do plochy. Roste nejen na loukách, ale často i ve světlých lesích.

14. Travník Schreberův (*Pleurozium schreberi*). Jak napovídá název, travník roste v trávě – většinou však nejde o osluněné louky, ale o lesní paloučky. Je poměrně podobný baňatce, i když méně rozčepýřený, ale má červenou lodyžku a větve celkem pravidelně rozložené okolo hlavní lodyžky.

Lesní mechy

V lese roste mnoho druhů mechů, a to zvláště kvůli tomu, že les zadržuje vlhkost, kterou mechy potřebují k růstu a rozmnožování. Mechy na oplátku vodu v lese dál zadržují ve svých polštářích, a tak si se stromy vzájemně pomáhají a zajišťují vyrovnaný odtok vody z krajiny. Je tedy vidět, že i ty malé mechy mají své důležité místo v přírodě.

15. Drabík stromkovitý (*Climacium dendroides*). Tenhle mech dávám na začátek, protože se lehko pozná – jak říká název – vypadá jako stromek. Dole má tmavší část bez větví a nahoře hodně světlejších větviček.

16. Bělomech sivý (*Leucobryum glaucum*). Další mechík určitě znáte, je to ten krásný polštářkový mech, co se najde v každém smrkovém lese. Když je vlhký, má barvu do zelena, a když uschne, je skoro bílý. Dřív se používal na vysoušení ran a na jiné užitečné věci. Zajímavostí je, že u nás netvoří tobolky a množí se jenom dělením lodyžek.

17. Dvojhroteček různotvárný (*Dicranella heteromalla*). Tenhle mech je jeden z nejmenších v lese. Má malé a úzké lístky, které jsou přilehlé k sobě a tvoří nízké hebounké polštáře, obzvláště na hlíně a u pat stromů.

18. Dvojhrotec chvostnatý (*Dicranum scoparium*). Je to blízký příbuzný předešlého mechu a roste na suchých lesních místech. Dobře se pozná podle toho, že na lodyžce jsou všechny úzké lístky srpovitě zahnuté v jednom směru.

19. Paprutka nící (*Pohlia nutans*). Tenhle mech už je na poznání trochu těžší, zvlášť když neplodí. Když ale plodí, má velkou spoustu oranžových štětů s oranžovými tobolkami, které mají všechny zahnuté (nící) hlavičky dolů. A podle toho se nedá splést s ničím jiným.

20. Lesklec čeřitý (*Plagiothecium denudatum*). Je to typický lesní mech, který roste na hlíně nebo rozloženém dřevě a má lístky jakoby spláclé k lodyžce v jednom směru. Navíc u tohoto druhu jsou lístky příčně vlnkované (zčeřené).

21. Bezvláska vlnkatá (*Atrichum undulatum*). Tenhle mech se pozná docela snadno. Za prvé, vždycky ho najdete na lesních cestách a místech, kde je obnažená surová hlína. Za druhé, když kousek mechu vyrýpnete a necháte trochu uschnout v ruce, krásně se vám zkroutí a zkudrnatí, jak je vidět na obrázku.

22. Ploník ztenčený (*Polytrichum formosum*). Ploník je jeden z nejtypičtějších lesních mechů vůbec. Je vrchoplodý (štět roste ze špičky) a má tmavě zelené šídlovité lístky, které se za sucha „připaží“ k lodyžce. Tvoří velké polštáře v kyselých lesích a jeho tobolka je za sucha krásně hranatá.

23. Rokytník skvělý (*Hylocomium splendens*). Krásný mech suchých lesů, kde dělá velikánské porosty a dobře se pozná podle toho, že každý rok udělá jedno výrazné „patro“ lístků a lodyžek. Lodyžka je navíc lesklá a mnohokrát zpeřená, jak je vidět na obrázku.

24. Rokyt cypřišovitý (*Hypnum cupressiforme*). Ten nejčastější mech jsem si nechal na úplný konec povídání. Roste v trávě, v lese na hlíně, na kmenech stromů a na kamení. Problém je, že na každém z těchto míst vypadá trochu jinak. Je ale několik znaků, podle kterých se vždycky pozná. Za prvé, z vrchní strany vypadá většinou trochu jako vánočka (nebo copánek řekněme) a za druhé, na konci lodyžky má lístky drápkovitě zahnuté. Někdy to nemusí být dobře vidět, ale když se budete dobře koukat, vždycky ho poznáte.

Tak vidíte, že se od sebe pomocí jednoduchých znaků dá odlišit víc než 25 mechorostů a to jsem vzal jen ty nejjednodušší. To vám bohatě stačí na čin i velký čin. Pokud vás celá věc ještě dál zajímá, leccos se dá přečíst a najít v knížce Lišejníky, mechorosty, kapraďorosty z edice Průvodce přírodou. Na většinu dalších mechů už ale budete potřebovat alespoň silně zvětšující (15× a více) botanickou lupu. Klíč na určování mechorostů vyšel u nás bohužel naposledy v roce 1960, takže už v něm leccos neplatí, ale pro nadšence s mikroskopem je stále použitelný (Pilous Z. & Duda J.: Klíč k určování mechorostů ČSR). Nějaký český klíč vzniká také na http://botanika.bf.jcu.cz/bryoweb/klic/index.php, ale zatím je neúplný. Přeji hodně úspěchů při objevování skrytého světa mechorostů.

Tomáš Koubek – Okeya

Ze starých Vater

Snad každý, kdo někdy nahlédl do některého článku o prvopočátcích LLM a zachytil informaci, že v roce 1922 vznikla Zálesácká liga československá, narazil na větu: „Byl vydáván časopis Vatra, v té době jeden z nejlepších časopisů pro mládež."

Inu, nedalo mi to a se zatajeným dechem jsem otevřela zažloutlé stránky starých to výtisků, abych nasála něco z tehdejší nálady generace mladých lidí, kteří vstřebávali čerstvé zážitky z pustošivé války i první krůčky mladičké samostatné republiky.

Otěže woodcraftu tehdy zcela neochvějně třímal v rukou její zakladatel, E. T. Seton, a u nás k němu s bezmezným obdivem hleděl tehdejší náčelník ZLČS Miloš Seifert, který ve woodcraftu viděl (snad jediný?) možný způsob, jak vychovat novou generaci, které budou války cizí, generaci, která si bude uvědomovat nezastupitelnost přírody kolem nás včetně její křehkosti…

Časopis Vatra vycházel jednou za měsíc, někdy i dvakrát, a najdete v něm informace o dění v kmenech, o proběhlých táborech, o činnosti náčelnictva, různé poetické povídky i básně, povídání o přírodě i návody na vyrábění věcí… a v neposlední řadě i mravoučné úvahy náčelníka Miloše Seiferta, osobnosti snoubící v sobě přírodovědce, pedagoga, člověka skromného i náročného zároveň, náročného až na hranici utopistického očekávání, že woodcrafter = člověk, který svojí pílí, vědomostmi a dobrotou může změnit svět…

Ač jsem měla v plánu vybrat do ligového časopisu na počátku 21. století pár zajímavých nápadů pro činnost či článečků o tehdejším dění v lize, neodpoustila jsem si do prvního čísla nového časopisu přetisknout prohlášení redakce časopisu, tedy zejména Miloše Seiferta, z prvního čísla tehdejšího nového časopisu a dopis samotného ETS, kterým reaguje na založení Zálesácké ligy československé.

Nadšení a přesvědčení tehdejších woodcrafterů, že woodcraft může pomoci léčit tehdejší neutěšený svět, bychom jim dnes mohli závidět...

Kamila Lunerová

Deset let našeho junáctví

Oslavili jsme dne 3.–5. června t.r. v Plzni desetiletí Psohlavců sněmem, závody a výstavkou. Můžeme býti plně spokojeni s výsledky své práce…

Jsme šťastni že cestou zálesáckou jdeme už deset let. Za starého Rakouska jsme se skrývali v lesích, abychom nemusili zraditi své přesvědčení české a lidské. Bylo to krásné býti kacířem. Zatím rostlo v srdci našem poznání, které nám zjevilo naše nové evangelium: Setonova „Kniha Lesa". „Děti Živěny" v Berouně od svého počátku hledali pro svůj život motivy staroslovanské a od r. 1913 vědomě sáhli k primitivním prvkům, které jim Seton ukázal. Tak zde vytvořil se zárodek zálesáctví českého, který nikdy nepodlehl vlivům kompromisního skautingu anglického. Roku 1915 spojili jsme na sjezdu ve Zbirohu český západ, Plzeň,

Příbram a Beroun s Prahou a založili „Psohlavce“. Psí hlava stala se naším totemem, jsouc symbolem věrnosti a poctivosti. Pracovali jsme pak zase za útisku válečného, každá jednota tiše a nehlučně, nikdo skoro o nás nevěděl. O prázdninách v lesních táborech a putováním po českých horách nabírali jsme dechu. A přece troufali jsme si změřiti své síly r. 1917, když válka běsnila nejhůře, ale kdy z Ruska už růžověly červánky, na velkém demonstračním táboře svém v Praze – Žižkově, prvé přehlídce svých šiků. A obstáli jsme znamenitě. Osvobození přišlo. Psohlavci stali se Dětmi Svobody a vše bylo tak mnohoslibné. Začalo se horečně pracovati. Měli jsme svůj časopis „Děti Svobody“. Rostli jsme do šíře. Bohužel, český národ byl příliš chorý, než aby osvobozený jeho život byl hned zdravý. Začalo štěpení skautingu českého a propukávaly demagogické vášně. Šli jsme mimo to svou cestou, nevšímajíce si toho. Nepředložeností jednoho z našich lidí přišli jsme o mnoho kmenů. Ale jádro naše zůstalo stále totéž, a to nás těšilo. Bylo vidět, že zde je přesvědčení, jež nic nezlomí. A tak, když vstoupili jsme do „Svazu“ v jeho stavu zrodu r. 1919, stalo se to, abychom dokázali svou dobrou vůli. Ale brzo bylo nám odejíti, poněvadž nám přesvědčení bylo dražší, než výhody hmotné. Nemohli jsme zradit svůj program a stotožňovati skauting s výchovou pro brannost. Od té doby jsme samotni a pracujeme vnitřně. Postaveny byly základy junácké výchovy příručkou „Přírodou a životem k čistému lidství“, která na sněmě v Berouně 1. listopadu 1921 byla uznána zákonníkem Obce. Nastala persekuce, o jaké se nikomu nikdy nezdálo. Nepřátelé jásali. A my zatím v té chvíli jsme se vztýčili a proti úskokům a polovičatosti svolali svůj revoluční sněm 12. února t.r., kterým jsme založili „Zálesáckou Ligu Čsl.“. A v tomto znamení zapalujeme dnes svou „Vatru“.

Pravda vítězí!

Miloš Seifert

Panu Milošovi Seifertovi, náčelníku zálesáckých kmenů v Československu.

Drahý příteli,

když jsem byl na Západě, došel mne Váš krásný a nadšený dopis s pozdravem od Zálesáckých kmenů Vaší vlasti. Jsem velmi šťasten, představím-li si Váš zájem…

— —

Zdá se mi, že není všeobecně známo, že Zálesácká Liga se datuje již od r. 1902 a že jenerál Baden-Powell byl v jejím poradním sboru několik let před tím, než mne opustil a založil Chlapce Skauty (Boy Scouts). Vykonal nádherné dílo a já pomáhám Chlapcům Skautům, kde mohu.

Myslím však, že se dopustil při nejmenším jednoho velkého omylu, kterého vy se musíte vystříhati.

Uvidíte z literatury, kterou posílám, že jsme přesvědčeni, že člověk se musí vyvíjeti ve čtyřech směrech – tělem, myslí, duchem, službou. Baden-Powell vyloučil oblast ducha a ve skutečné praksi omezil duševní činnost takřka na nulu. Zavedl též vojenské termíny, výcvik a organizaci, a sám jistě nevěděl proč a sotva kdo jiný. Můj instinkt mne vždy učil vystříhati se těchto věcí a nyní vím, že instinkt můj byl správný.

Jeden následek vyloučení věcí duchovních jest tento: že všichni hoši opouštějí Chlapce Skauty, když dospějí šestnáctého roku, poněvadž se jim nedostává činnosti, jež by odpovídala dalšímu jejich vývoji. My máme v Zálesáctví mnoho kmenů, které jsou složeny celé z dospělých mužů a dospělých žen. Ve velkém Americkém Museu v New-Yorku jest kmen složený jenom z vědeckých profesorů. V Newarku jest kmen celý složený z učitelů, v Bridgeportu jest kmen, jenž se ke mně připojil, když bylo jeho členům osmnáct let, nikdy mne neopustil, a dnes se skládá z dospělých lidí, z nichž někteří mají rodinu a jeden či dva z nich jsou dědečky; poznali, že věci duchovní jsou trvalé, trvají aspoň tak dlouho jako život.

— —

Je mi potěšením, že k Vánocům mám příležitost poslati všem do Československa, kdož milují Zálesáctví a Skauting, své srdečné pozdravy a přání zdaru.

Jsem Váš upřímný

Ernest Thompson Seton

Poznámka – dobový překlad původních textů.

Janek

Není členem Ligy, přesto je pro její chod v současné době velice důležitý. Od Vánoc pracuje jako správce naší ubytovny na Filipově Huti. Zajímavý člověk s neotřelými nápady a názory. Janek. (Jiříček.)

Kdo jsi a co jsi dělal před tím, než ses ocitl na Filipce?
Jsem Janek. Jejda, jak jsem rád, že mám tohle jméno. Člověk nemusí vymýšlet složité odpovědi a je hned jasno.

No a co jsem dělal? Všechno možné. Můj děda z Moravy sepsal rodokmen a v něm jsem objevil nějakého prapraprapra… strýce, který byl snad 14 let na vojně a potom neměl práci, jelikož byl švec a boty se tehdá nosily jen v zimě. Tak dělal hrobaře, hlídače obecního býka apod. Říkal jsem si, že to je něco. A tak už jsem, co se týče práce, také vyzkoušel kdeco. Například grafický designér na volné noze, kameraman a střihač pro Evu a Vaška, barman v hotelu v Reykjavíku, sítotiskař tamtéž...

A co se netýče práce za účelem obživy, dělal jsem už také ledacos a těším se, že mě ještě ledacos čeká.

Jak jsi došel ke správcování?
Pohyboval jsem se v posledních letech převážně v městském prostředí a začal jsem cítit, že potřebuju někam blíž přírodě a klidu. Chvíli jsem se tomu bránil, byl jsem zrovna v Plzni, našel si práci kameramana a střihače, kvůli tomu jsem si i pořídil svůj první vlastní počítač... ale najednou tam tak sedím a říkám si, tohle je přece přesně to, co jsem nechtěl. Zase sedět v nějakém velkém městě u počítače. A teď se do toho znovu vrhám a odsouvám změnu. Můj taťka mi kdysi řekl „Tyhle dny ti už nikdo nikdy nevrátí.“ Tak jsem se rozhodl, že to změním, že už nebudu čekat. Vzpomněl jsem si, že jsem v létě zaslechl, jak Liga shání někoho na Filipku. Napsal jsem a k mému překvapení bylo místo ještě volné. Pak už to šlo vcelku rychle.

Co jsi očekával a co tě lákalo?
Když jsem se sem v listopadu přijel na jednu noc podívat, bylo tu ticho a nikde živáčka. To mě lákalo. Já, lesy, měsíc...

Také to, že budu pracovat pro nějakou smysluplnou organizaci, že to není práce od osmi do pěti, že budu v kontaktu s fajn lidmi a že budu mít čas na výlety a jiné věci.

A jaké to doopravdy je?
Mám za sebou teprve tři měsíce a řekl bych, že pro mě zrovna ty nejkritičtější. Musel jsem se zaučit do role správce, zabydlet se, najít si svůj prostor. Do toho zima, která na mě nepůsobí úplně nejlépe, a navíc jsem si, nešikovně, nepořídil, nebo nezařídil, běžky, tak jsem docela omezen v pohybu. Navrch ten největší nával z celého roku. V podstatě je dneska snad po dvou a půl měsících první den, kdy jsem tu sám a ne s partou alespoň čtrnácti lidí. Takže tohle byl pro mě docela nápor a těším se, jak si teď vydechnu.

Obecně by se dalo říct, že mě překvapilo, že sem jezdí i jiné typy lidí, než jsem u chaty LLM čekal, nemálo z nich nemá ani tušení, co to LLM je. Nicméně to se díky tomu, že je to chalupa otevřená i veřejnosti dalo čekat.

Každá skupina zásadně ovlivní náladu v chalupě, na týden s těmi lidmi bydlím. Musím říct, že někteří se už zapsali na příští rok a dvakrát mě ta představa, že tu s nimi budu zase týden žít, neláká. Na druhou stranu, zrovna dneska odjel dětský domov, a s nimi jsem si to užil. Naučil jsem je pár nových her, stavěli jsme živé sochy, smáli jsme se. Takhle jsem si to vlastně nějak představoval.

Jinak Filipka není klasická horská vesnice, je to turistická vesnice. To je také něco, co jsem si hned neuvědomoval.

Nicméně když člověk brzo ráno vstane, zatopí a vyjde před chalupu odházet sníh, nebo jen tak juknout na teploměr a podívat se kolem a slyší to ticho, nebo v posledních dnech zas vydatný zpěv ptáků, je to báječné. A když jsem dneska ráno koukal na tu mlhu, co se válela v lesích, v tom nade mnou začal pomalu přelétávat havran a občas zakrákal, v tu chvíli to byla chvíle s velkým Ch.

Jak to vidíš do budoucna?
Těším se na jaro a na léto, až budu Šumavu objevovat pěšky, v teple slunečních paprsků. Rok tu vydržím a budu se snažit to tu o kus posunout. Dál uvidím. V tuhle chvíli mám pocit, že zas půjdu o dům dál. Na jaře to asi rozhodnu, aby bylo kdyžtak dost času shánět nástupce.

Je pravda, že ses mezinárodně proslavil?
Vím, kam ta otázka směřuje. Celé se to odehrálo před rokem, v období před Olympijskými hrami v Pekingu, kdy se v Tibetu zvedla vlna demonstrací, násilně potlačovaných. Byli hlášení mrtví lidé. Na demonstraci před Čínskou ambasádu (která se konala hned po demonstraci proti válce v Iráku na které byly spousty lidí) přišlo ani ne deset lidí, půlka z nich byli mí přátelé. Přes noc jsem tedy napsal prohlášení a druhý den po poledni jsem se vydal k ambasádě a polil její schody symbolicky červenou barvou. Právě od toho uplynul rok. A brzo bude mít celá věc dohru u soudu v Reykjavíku. Jsem obviněn z veřejného zneuctění národa či státu, nebo minimálně ze znečištění prostor velvyslanectví. Připravuji obhajobu, trochu jsem nervózní a trochu zvědav. Zkušenost.

Nejsi členem Ligy. Jsi členem nějaké jiné organizace?
Momentálně jsem asi totálně „neorganizován“. Někde vevnitř se ve mně usadila jakási nedůvěra v organizace. Asi je to spojené s pocitem ztráty části osobní svobody. Organizace, to už mi evokuje uniformu.

K Lize mám respekt, jako k jakémukoliv jinému sdružení, které dává lidem pozitivní náplň. Myslím, že by pro mne mělo smysl do Ligy vstoupit v případě, že bych začal vést kmen. Ale jinak jsem raději jenom člověk.

Nicméně jeden ústupek jsem udělal a jsem členem velmi volného hnutí Kadíme za mír.

Co na závěr vzkážeš čtenářům Woodcraftu?
Kmenům chystajícím se na Filipku, že jim budu rád nápomocen s přípravou programu. Na druhou stranu by zas bylo skvělé, kdyby tu občas proběhla nějaká aktivita od Ligy zapojující veřejnost. Ukázky nějakých dovedností, přednáška, trocha té kultury by taky neškodila... Ať z tohoto místa jen nebereme, ale také něco vracíme zpět. Ta zákonitost, že energie, jakou vydáváš, se ti vrací, podle mě funguje. Šiřte zprávu o Filipce dál mezi dobré lidi. Mějte pěkné dny a dobré sny. Těším se na vás. Howgh.

Kateřina Benešová – Wičanhpi a Janek Jiříček

Tuto část, po čárkované čáře, můžete odstřihnout a začíst si skládat malou knížečku plnou dobrých receptů a písniček.
Uvařte si něco dobrého a přitom si krásně zaspívejte.

v otevřeném pekáči asi 30 min. Posledních 8 minut maso a vrchní kůži necháme zlahodnit politím černým pivem (světlé nepoužíváme, protože maso zhořkne) a zvýšením teploty na maximum. Závěrečné opečení častěji hlídáme a maso přelíváme výpekem, případně doplňujeme vývar, aby maso bylo lehce podlité. Na závěr s masem necháme rozpéct jablíčko ve slupce, které servírujeme s masem.

Jako přílohu doporučuji chléb, hořčici, smetanový křen a chlazené světlé pivo.

V přírodě: Kolena jsem vařil v Osmakáčském šeltru na Silvestra a zapékal pod kotlíkem v Jestřábím týpí. Proces byl zrychlen do jednoho dne. Vývar byl použit na čočkovou novoroční polévku.

Bezpečnost práce: Pokud vaříme v papiňáku, zamezíme ucpání otvoru pro unikání přebytečné páry tím, že koření dáváme do gázy. Já osobně používám vajíčko na čaj.

Tak, doufám, že jsem vás pěkně namlsal...

Václav Svoboda – Kotlík

KOTLÍKOVO VEPŘOVÉ KOLENO

Suroviny: 2 ks vepřových kolen nejlépe zadních (je na něm více masa a jedno se nevyplatí pro energetickou náročnost vařit), česnek, ocet, sůl, grilovací koření, bobkový list, nové koření, pepř, cibule, mrkev, 2 dcl černého piva

Postup: Maso omyjeme, šroubovicově nařízneme kůži, potřeme utřeným česnekem se solí a necháme 1–2 dny uležet v chladničce. Poté vaříme 1 hodinu v papiňáku nebo přes 2 hodiny v hrci s bobkovým listem, novým kořením, pepřem, celou cibulí a mrkví v jemně osolené vodě s 1 lžící octa. Pokud chceme vývar dále použít, ocet nedáváme. Jeho použití má výhodu v naleptání tvrdších šlach a chrupavek při vaření. Maso je měkčí. Že je maso uvařené, zjistíme tím, že se kost dá volně otočit v mase. Uvařené maso necháme přes noc odstát ve vývaru, do kterého zamícháme utřený česnek. Kosti můžeme vyndat nebo z estetických důvodů ponechat k finálnímu servírování.

Další den vyhřejeme troubu na 200 °C. Kolena vložíme do pekáče, podlijeme vývarem, posypeme grilovacím kořením a pečeme

Touha

Daniel Landa

F
Je to jak nic, to totiž neváží víc.
C
Je to něco jak dech, jak přání na křídlech.
Dmi **A**
Je to nemožnej cíl, kterej jsi vymyslil.
F
Je to jak sen, co ráno rozpustil den.
C
Nic není dost velkej cíl, aby ses nepokusil.
Dmi **A**
Volej k nebi přání, a všechno bude k mání.

Ref:
F **C**
Touha je zázrak, kámo, zázrak
Dmi **A**
Touha je zázrak, kámo, zázrak

Je to jak žár, pořádně velikej dar.
Je to jak letící drak, naprosto přesnej prak.
Je to hukot moře, je to pramen v hoře.

Touha je žít, zůstat a neodejít.
Touha je padnout a vstát a rány nevnímat.
Je to tlukot srdce, je to poklad v ruce.
Je to jak třpyt, jako sluneční svit,
úžasná měsíční zář, je to jak boží tvář.

Je to skrytá síla, je to zlatá žíla.
A **F**
Touha je zázrak, takže přej si co chceš.
C
Probouzej sílu, s ní už nikdy neklopýtneš.
Dmi
Touha jsou čáry, v hloubi duše je máš.
A
Touha je zázrak, kámo, zázrak,

vždyť už to znáš!

Touha je krám, kde mají všechno a hned.
Fakt je tam k mání i ten pitomej svět.
Touha je brána, ke všemu o čem jsi snil.
Touha je cesta i cíl.

Touha je zázrak, kámo, zázrak! (3x)

Kamenný oheň

Nebudu psát o moderním sousoší, ale o pravěkém umění rozdělání ohně křesáním dvěma kameny. Tuto techniku znali snad již naši předkové v mladším paleolitu (40–10 tisíc let př.n.l.).

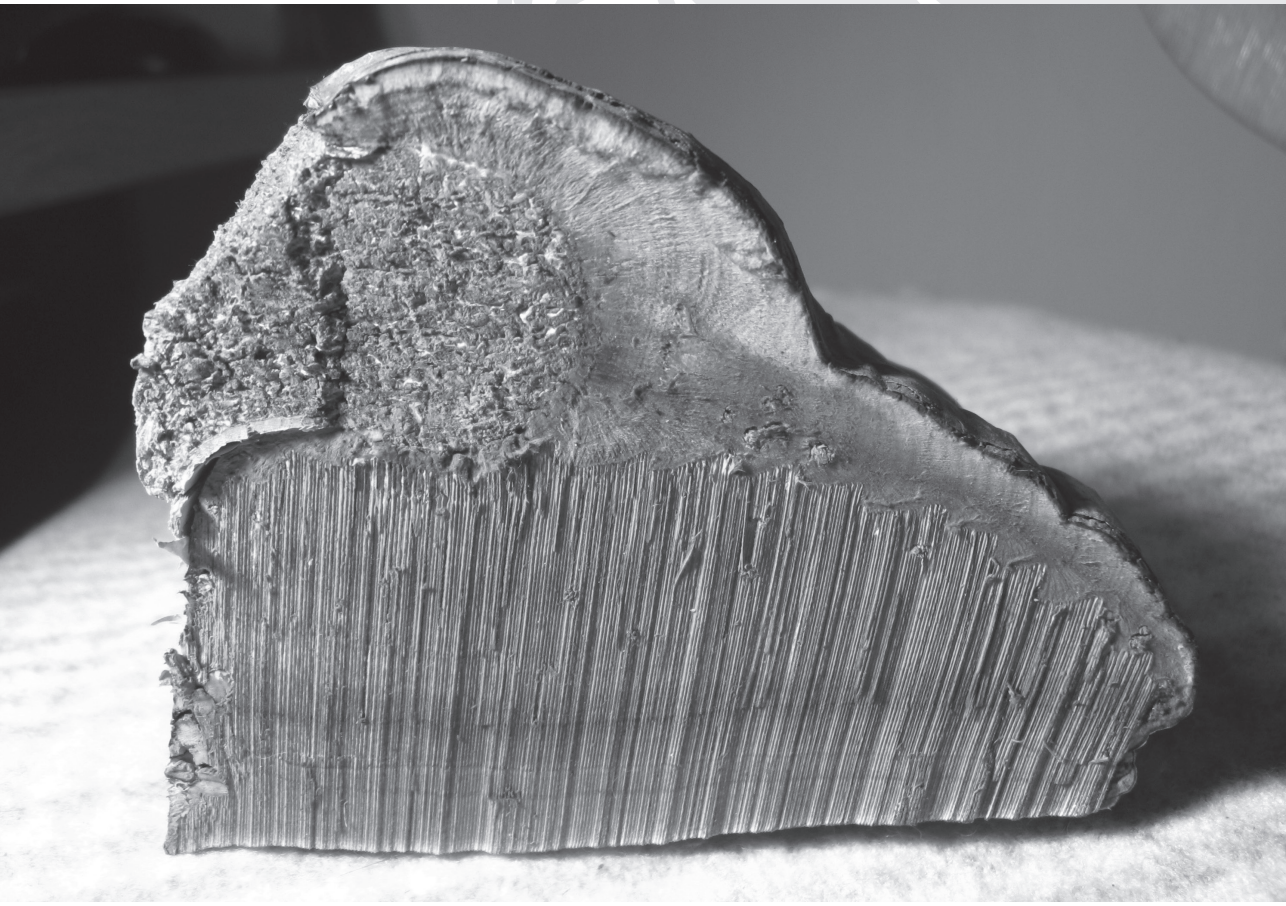

Nejstarší nález, dokazující křesání kameny z jeskyně Vogelherd v jižním Německu, je datován na 33 tisíc let př.n.l.[4] Také muž z doby bronzové, nalezený v ledovci Ötztalských Alp, zvaný Ötzi, byl vybaven náčiním dokládajícím křesání ohně. Vedou se spory o tom, který způsob zažehnutí ohně je starší, zda křesáním, nebo třením dřev. Myslím si však, že ač jsou nálezy kamenných artefaktů starší než dřevěné soupravy, je obtížné tvrdit, že je nejstarší.

Do dnešních dnů se snad tento způsob zažehnutí ohně používá mezi domorodci ve třech oblastech světa – v Patagonii, v Severní Americe (eskymáci) a v oblasti jižní Austrálie a Melanésie[1].

Jak lze roznítit oheň tak jednoduchým náčiním, jako je kamení? Nejde to jakýmikoli kameny. Je známo, že vzájemným křesáním křemeny nebo pazourkem dochází k vývoji jisker, které jsou snad příliš chladné[1] na to, aby dokázaly roznítit troud. Vhodné kameny k založení ohně jsou pazourek a markazit nebo pyrit. Markazit (je snad vhodnější) a pyrit mají shodné chemické složení FeS_2 a liší se od sebe pouze krystalickou strukturou. Pyrit dostal své jméno podle řeckého slova pyros – oheň a dále budu mluvit pouze o něm i když se dají použít oba minerály. Další nezbytnou součástí k rozdělání ohně je troud zhotovený z dřevokazné houby zvané troudnatec kopytovitý (latinsky *Fomes fomentarius*).

Tyto informace jsem nosil v hlavě déle než pět let, přesto se mi nedařilo tímto způsobem oheň rozdělat. Z okruhu svých přátel mohu jmenovat Brka a Kennyho, kterým se to podařilo přede mnou, prakticky jsem se to ale musel naučit sám. Dosti mi pomohly dvě knihy francouzských autorů[1, 2], s jejichž překladem mi pomohly Klára Neumannová

a Aťka Mašíková. Chci jim touto cestou velmi poděkovat. Zde předkládám způsob, jak na to mojí cestou.

Vhodné kamení můžete sehnat v různých obchodech, které se zabývají prodejem minerálů pro sběratele a na mineralogických burzách. Já osobně jsem za pazourkem vážil cestu na pobřeží Baltského moře a hezký kus pyritu jsem dostal darem od kamarádky Hoty. Pokud máte nějaké zkušenosti s křesáním ocílkou a pazourkem, zapomeňte na elegantně lehkou křesací soupravu. Dle mého názoru je lepší pořídit si oba kameny tak velké (asi velikosti dětské pěsti) aby se daly pevně sevřít v dlani.

Pazourek by měl mít nějakou nepříliš ostrou hranu, kterou snadno vyrobíte tím, že jej rozbijete kladivem a nebo úderem o jiný vhodný kámen. Pyrit by měl být jemně zrnitý a je to i výhoda při jeho pořizování. Takové minerály sběratelé nepovažují za cenné a dají se pořídit za lidovou cenu. Jemně zrnitý pyrit je také výhodnější proto, že při křesání dochází občas k vylomení krystalů z hroudy a tak mnohem méně ubývá. Součástí křesací soupravy je také troud z houby zvané troudnatec kopytovitý. Pokud ji neznáte a nechce se vám listovat odbornou literaturou, hledejte houby rostoucí na stromech, které mají tvar koňského kopyta. Podle toho dostala houba také svůj název. Plstnatá vrstva, kterou potřebujete, se nachází mezi vrchní krustou a trubičkovitými vrstvami ve spodní části houby (obr. 1). Tuto vrstvu vyřezejte opatrně nožem z čerstvé houby (později to jde podstatně obtížněji) a pak ji střídavým namáčením a vyklepáváním upravte do tvaru tenké placky, která má vlastnosti podobné vydělané kůži.

Máte-li soupravu kompletní, začneme s pokusy zapálit oheň jak to dělali lidé doby kamenné. Na základě údajů z různé literatury[1, 2, 3] nebo z videosekvencí na www.youtube.com[5], vím, že lze křesat nejméně třemi způsoby. Mně osobně se z praktických důvodů nejvíce líbil způsob, popsaný ve francouzské literatuře[1, 2]. Kus placky z troudnatce velikosti asi 5×5 cm oškrábejte na povrchu špičkou nože nebo ostrým úštěpem pazourku. Vznikne hezky chlupatý povrch, do kterého se budou snáze zachytávat jiskry. Hroudu pyritu a troud sevřete současně v levé ruce tak, že většina troudu vyčnívá pod pyritem. Křesejte stále na stejném místě hroudy pyritu, používaná plocha se tak uhladí a bude vhodnější pro účel vývoje jisker (obr. 2). Pravou rukou, která svírá vhodný kus pazourku, pak shora dolů křesejte šikmými údery tak dlouho, až se jedna jiskra zachytí v jemných chloupcích troudu a rozšíří do okolí. Nebude to patrně okamžitě a také to nebude tak snadné jako při křesání ocílkou. Když ale vytrváte ve svém úsilí, tak se vám to nakonec povede. Možná, že nakonec zjistíte, že takto rozdělat oheň ani není obtížné. Chce to jen mít vhodný materiál a trochu trpělivosti.

Při křesání je vhodné se uchýlit do prostor, které jsou někde ve stínu (přístřešek, ústí jeskyně), nebo křesat za soumraku, abyste mohli lépe pozorovat vznikající jiskry a korigovat vzájemnou polohu pyritu a troudu. Jiskry jsou mnohem slabší než při křesání ocílkou a za světla obtížně pozorovatelné. Troud držený pod pyritem je občas zasažen křesajícím pazourkem, čímž dochází k částečnému očištění jeho povrchu od prachových částeček z obou vzájemně otloukaných kamenů. Nedochází tak k pokrytí troudu tímto prachem, který je nehořlavý a mohl by zabránit zachycení jiskry. Domnívám se, že při jiných způsobech křesání, kdy troud leží na podložce, nad kterou probíhá křesání, může právě tato skutečnost znesnadňovat zachycení jiskry.

Když se na troudu podaří zachytit jiskru a žhavá skvrna se postupně rozšiřuje, je další postup již shodný s ostatními způsoby rozdělání ohně. Žhavý uhlík vložte třeba do chomáče suché trávy a rozfoukejte do plamene. Domnívám se, že podrobnější popis by byl již nošením dříví do lesa. Přeji vám dobrý pocit ze znovuobjevení dávno zapomenuté dovednosti a také z toho, že nejste zajatci dnešních moderních instantních technologií.

Albert Minář – Hrom

Použité prameny:
1. Jacques Collina-Girard: Le feu avant les allumettes
2. Bertrand Roussel, Paul Boutié: La grande aventure du feu
3. Andy Müller: Feuer, von der Steinzeit bis zum Brennglas
4. Jürgen Weiner: Friction vs. percussion – Bulletin of primitive technology 26/ 2003
5. www.youtube.com – několik videosekvencí – do vyhledávače zadat např.: fire marcasite

Lezení na umělých stěnách

Není tomu tak dávno, kdy lezci čekali na první jarní sluneční paprsky, až trochu osuší skály a ztuhlé prsty zase budou mít cit. Sem tam se objevila zpráva či fotografie v zahraničních časopisech, kde byli nafocení svalnatí chlapíci na umělých stěnách v tělocvičně. Záhy vznikly první stěny u nás. Dnes rostou jako houby po dešti a hala, která nemá lezeckou stěnu, není in.

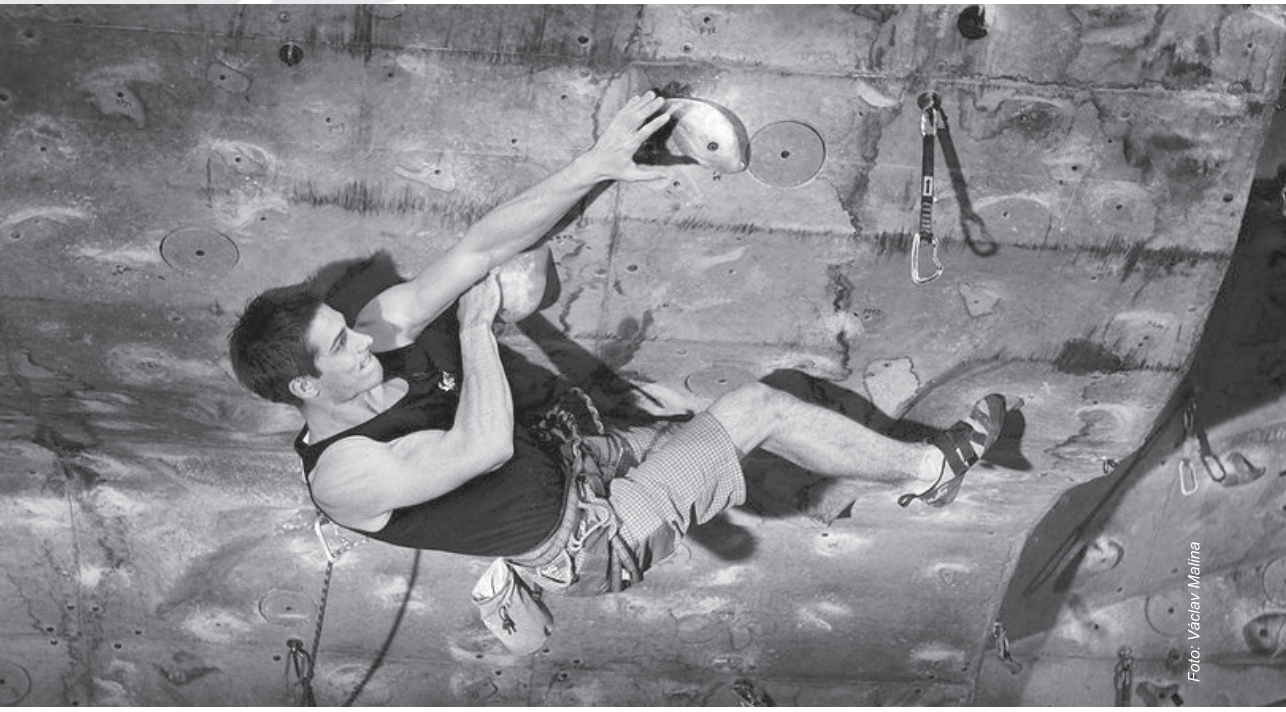

Foto: Václav Malina

Setkáváme se s nízkými stěnami pro boulderování, kde vám hrozí pád z výšky maximálně tří metrů do duchen, nebo s velkými stěnami, na které potřebujete mimo jiné také parťáka na jištění. Pro ty, kteří milují lezení na skalách, je to dobrá příležitost k tréninku, a pro spoustu lidí, kteří venku nepolezou, je to relax a sport.

Tak než bude venku krásně, pojďte to zkusit na umělé stěně i vy. Na boulderovku potřebujete jen lezačky (speciální obuv), případně pytlík s magnéziem. Lezačky vám ve všech centrech zapůjčí za mírnou úplatu. Pokud máte rádi vrcholy, musíte zamířit na vyšší stěnu. K tomu potřebujete spolulezce – jističe, nejlépe nějakého zkušenějšího borce, lezačky, sedací úvazek (sedák) a také dynamické lano. Vše se dá půjčit na stěnách. Mimo parťáka. Také se můžete přihlásit do kurzu lezení.

Foto: Václav Malína

Závody v lezení na obtížnost Ruzyně.

Lezení je komplexní pohyb a není to jen o síle. Je to o přemýšlení, volbě pohybu, postupu. Pokusím se shrnout zkušenosti, které vám pomohou, a popsat chyby, které je dobré vůbec nedělat.

1. Přeneste váhu na nohy

Začátečníci se často snaží vše urvat rukama a nohy za sebou jen táhnou. Síly rychle ochabují. Snažte se co nejvíc váhy přenést na nohy. Dívejte se, kam stoupáte.

2. Nevystrkujte zadek

V přikrčené pozici rychle ubývají síly. Břicho tlačte ke stěně, ale ramena přesně naopak. Nezůstávejte dlouho v pokrčených pažích.

3. Promýšlejte postup

Ještě před nástupem si cestu prohlédněte a promyslete dopředu postup. Ušetříte si tak tápání a zkoušení chytů, a tím i síly.

Pokud vyrazíte na stěnu, je třeba dbát několika hlavních zásad, aby zůstalo jen u adrenalinových prožitků a nedošlo na zkoušku z první pomoci.

1. Základem je se dobře navázat. Jediným doporučeným uzlem je osmičkový protisměrný uzel UIAA viz obr. Před cestou si zkontroluji uzel i sedák.
2. Jestliže lezu s horním jištěním, nechám vždy zapnuté poslední dvě expresky.
3. Nikdy necvakám dvě lana do jedné karabiny, hrozí přepálení lana.
4. Vždy cvakám všechna postupová jištění.
5. Nekoukám po holkách (chlapech) a jistím!
6. Při jištění stojím u zdi, ale ne pod prvolezcem, aby mi „nepřistál“ na zádech.

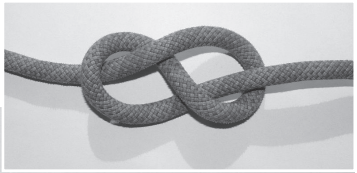

Protisměrný osmičkový uzel UIAA.

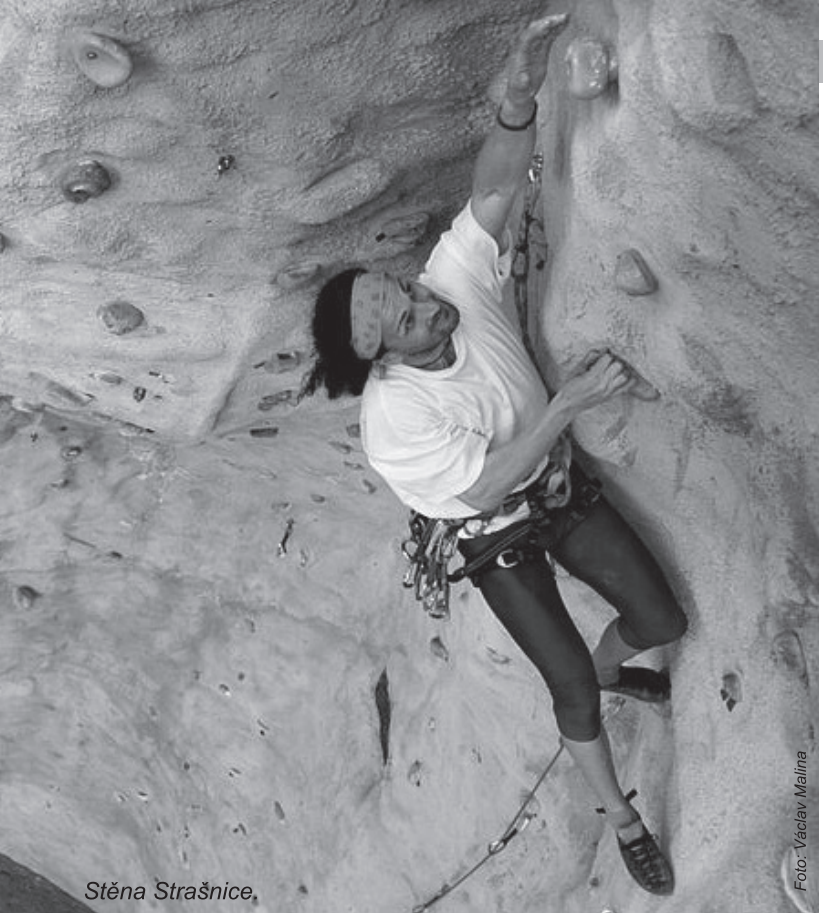
Foto: Václav Malina

Stěna Strašnice.

Na závěr jsem se zeptal svého spolulezce: „ Aki, co bys řekl k lezení na umělé stěně?“

„Ve skutečnosti je tohle lezení jen takový nějaký druh gymnastiky. Dá se tu nacvičit cvakání lana do expresky, zachycení pádu s prokluzem, pozornost při jištění, technika pohybu po stěně, zlepšení fyzičky. Ale chybí tu nácvik citu ke skále (všechny chyty jsou dobře přišroubovány). Takže nebrat vše zbytečnou silou, pokud možno zatěžovat chyty jen na „střih“ a ne vytržení. Rozhodně tu chybí praxe zakládání jištění. Blízkost jištění dává pocit bezpečí a připravuje tak lezce o rozvoj „morálu“, neodmyslitelnou podmínku pro lezení na skále. Ale je to fajn a stojí za to to vyzkoušet.“

Přehled lezeckých stěn např. na www.lezec.cz.

S modrou oblohou Divous a Aki

Stěna Mamut Holešovice.

Foto: Václav Malina

Vstávej, semínko!

Konečně tu máme jaro. Říkáme, že se probouzí příroda. A opravdu všechno roste a ožívá. Přemýšleli jste někdy nad tím, co se odehrává v takovém čerstvě probuzeném semínku? Jak to všechno funguje? Co malá rostlinka opravdu potřebuje? Ale co se stane, když jí něco z toho chybí?
Pojďme to společně prozkoumat. Bohužel, neumím nikoho zmenšit, abychom se mohli ponořit do světa, kam obyčejně dohlédne jen mikroskop. Máme ale štěstí. Někdy totiž úplně stačí věci, které máme doma, a můžeme vyzkoušet, jak to všechno funguje. V našem případě si vystačíme se semínky řeřichy, využijeme i fazole (když je předem necháte na noc namočené, budou potom lépe klíčit), hodit se budou nádoby na pěstování a někdy vata, někdy zem. No a v neposlední řadě se neobejdeme bez chuti poznávat, jak věci kolem nás fungují.

„Jedí“ i rostliny?

Nejprve si vyzkoušíme, jaká půda je pro pěstování fazolí nejlepší. Připravíme si 4 menší květináče, 8 fazolí a 4 různé půdy: písčitou, jílovitou, hlinitopísčitou („obyčejná“) a humusovou (se spoustou zetlelých listů, slupek, větviček apod.). Do každého květináče dáme jeden typ země a dvě semínka. Květináče označíme, abychom i na konci pozorování věděli, ve kterém je která půda. No a teď už je jen postavíme na světlé teplé místo a pravidelně zaléváme. Po dobu přibližně měsíce rostlinky sledujeme a zapisujeme, co jsme viděli. Rostly fazolky v některém květináči daleko rychleji než v jiném? Rostly vůbec všechny fazolky? Myslíte, že některá půda je pro pěstování vhodnější? A čím to je?

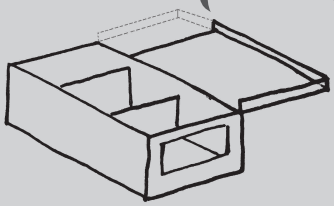

Potřebuje semínko sluníčko?

Určitě se shodneme, že nejen vhodná půda je pro růst semínek nutností. Květináče jsme při předchozím bádání dávali mimo jiného na světlé místo. Je ale světlo pro klíčení semen opravdu potřeba? A co pro samotný růst? Nejsnazší bude vyzkoušet to. Takže tentokrát budeme potřebovat krabici od bot s víkem ve spodní části vylepenou igelitem, dva kartony, semínka řeřichy, vatu a nůžky. Podle obrázku připravíme tři řeřichová políčka. Do krabice nejprve na jedné menší stěně vyřízneme okénko. Potom vlepíme přepážky z kartonu tak, aby nám vznikly tři přibližně stejně velké části. Dno celé krabice vyložíme navlhčenou vatou a na ni rozesejeme semínka řeřichy. Nakonec z víka odstřihneme necelou třetinu a přiklopenou krabici dáme na světlé a teplé místo. Podle potřeby semínka zaléváme a pozorujeme, jak klíčí a v zápětí rostou. Řeřicha roste ještě rychleji než fazole, takže závěry můžeme dělat už po několika dnech.
Klíčila vám semínka v některé části rychleji? A jak to vypadalo, když už to nebyla semínka, ale malé rostlinky?

Dýchají semena a mladé rostliny?

Jistojistě jste slyšeli, že právě zelené rostliny vyrábějí kyslík, který potřebujeme k dýchání. Potřebují ale dýchat i rostliny? Vyrostou bez vzduchu? Bude jim stačit ten, který si vyrobí? Budou semínka klíčit? A pokud ano, jak porostou malé rostlinky?

Připravme si 2 stejně velké uzavíratelné sklenice, jedno víčko na sklenici, půdu, 4 fazole, asi 10 semínek řeřichy, 2 kelímky a vatu. Do každé sklenice dáme stejně zeminy a 2 fazole. Obě sklenice dáme na světlé a teplé místo. Otevřenou sklenici budeme zalévat. Uzavřenou zalijeme pořádně před zavíčkováním., poté víčko důkladně zašroubujeme. Tím budou mít fazole jen omezené množství vzduchu. Pokud si nejsme jistí vzduchotěsností, můžeme kraj víčka utěsnit modelínou.

Do kelímků nalijeme asi do dvou třetin vodu. Do jednoho hodíme půlku semínek řeřichy a ohlídáme, aby se ponořila (tak zajistíme, že nebudou mít přístup ke vzduchu). Do druhého položíme na hladinu kus vaty a na ní dáme druhou polovinu semínek. Tak budou mít dost vody, ale i vzduchu. Fazole budeme pozorovat 2-3 týdny, řeřiše bude stačit přibližně 8–12 dní.

Tak co jste zjistili? Jak klíčila semínka s omezenou zásobou vzduchu ve srovnání s „kolegy“ z otevřené sklenice? A co ponořená semínka?

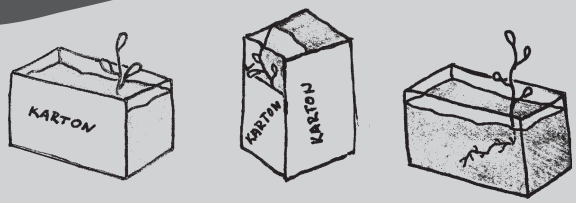

Pozná kořen kudy růst?

A je před námi další záhada rostlinného světa. Všimli jste si, že kořeny rostlin rostou většinou směrem dolů? Možná už někteří z vás slyšeli o malých zrníčkách, které jsou ve špičce kořene a pomáhají určit, kde je dole. Ale opravdu to tak funguje? Co se stane, když se najednou rostlinka otočí a dole je najednou někde úplně jinde? Prokoukne to kořen? Nebo dál poklidně poroste tím původním směrem? Pojďme vyzkoušet, jak šikovné kořínky mají naše sazeničky fazolí. Kromě dvou malých rostlinek budeme potřebovat nejlépe malé akvárium (nebo nějakou jinou hranatou a průhlednou nádobu), zahradní zem, dva kartony a izolepu. Do akvária z větší části naplněného zemí zasadíme k jedné větší stěně kousek od sebe sazeničky. Stěnu, u které máme rostlinky, přelepíme kartonem (stejně jako na obrázku). Kořenům by se totiž nemuselo líbit světlo. Fazole umístíme na světlé a teplé místo a podle potřeby budeme pravidelně zalévat. Rostlinku necháme tak 4–5 dní růst, poté akvárium postavíme na bok. Ještě před překlopením ale spodní část otevřené stěny akvária překryjeme druhým kartonem. Jinak by se nám zem vysypala ven. Opět necháme 5 dní růst a akvárium vrátíme do původní polohy. Otáčení můžeme několikrát zopakovat.

Teď můžeme karton odlepit. Jak vám kořeny rostly? Vypadá to podobně jako na mém obrázku? Potvrdilo se vám tedy, že kořen pozná, kde je dole?

„Pijí“ také rostliny?

V minulém pokusu jsme si vyzkoušeli, jak kořeny rostou za normálních podmínek. Je jasné, že pokud roste rostlina třeba na skále, mohou její kořeny prolézat jen puklinami, takže tam to tak jednoduché, jak jsme si ukázali, nebude. Ale může směr růstu kořene ovlivnit třeba to, odkud můžou brát vodu? Na tohle zkoušení budeme potřebovat velkou ale celkem mělkou nádobu, kelímek od jogurtu ve spodní části plný malých dírek, zem a sazeničky fazolí. Do nádoby se zemí nejprve umístíme kelímek tak, aby děravá část byla pod úrovní země. Potom kolem vysadíme fazolky. Nejlépe tak, aby jejich vzdálenost od kelímku byla různě velká. Nádobu dáme na světlé a teplé místo. Ale NEZALÉVÁME. Potřebujeme, aby vodu mohly získat kořeny jen od kelímku. Takže zalévat budeme jen do kelímku. Tak necháme rostlinky přibližně 3 týdny růst. Poté rostlinky opatrně vyhrabeme, abychom zjistili, kterým směrem rostou kořeny.

Přitahoval kořínky kelímek s vodou? Rostly rostlinky blíž ke kelímku rychleji, pomaleji nebo stejně rychle ve srovnání s ostatními?

Jak voda proudí stonkem a kam jde dál?

A když se voda kořenem dostane do rostliny, jak po ní cestuje dál? Připravme si celerovou nať, skleničku a potravinářskou barvu. Do sklenice napustíme vodu asi tak do dvou třetin, přidáme potravinářskou barvu, aby byl roztok pořádně obarvený. Teď do skleničky postavíme celer a necháme asi hodinu v klidu. Potom poprosíme nějakého dospěláka, aby nám celer podélně a potom i příčně překrojil.

Vytáhl si celer obarvenou vodu? Jsou všechny části obarvené stejně? Nebo se nám obarvily jen některé části (rostliny mají totiž danou část těla, kterou postupuje voda s rozpuštěnými látkami nahoru)?

Napadá vás jak takové barvení využít? Dají se tak třeba obarvit květy. Zkusme to na karafiátu. Potřebujeme bílý karafiát, dvě skleničky a modrou a červenou potravinářskou barvu. Nejdříve je potřeba stonek karafiátu podélně rozříznout (ne celý, koukněte se na obrázek 3). Každou půlku stonku namočíme do skleničky s jinou barvou. Do jedné jsme si totiž rozdělali červenou, do druhé modrou potravinářskou barvu. Několik hodin necháme stát.

Probarvil se vám květ? Takové květiny jen tak v květinářství nepotkáte, co říkáte?

Víc toho už tentokrát, bohužel, nestihneme. I tak si myslím, že pokud jste se rozhodli některé pokusy vyzkoušet, máte teď nejen spoustu rostlinek, ze kterých při troše dobré péče můžete mít radost a užitek ještě dlouho dobu, ale hlavně už tušíte, co semínko potřebuje, aby se probudilo a vyrostla z něj silná a zdravá rostlina.

Budu moc ráda, když se s námi podělíte o výsledky svých zkoumání. Otázek, na které můžete najít odpověď, jsem, myslím, položila dost. A bylo by víc než zajímavé porovnat zápisy, fotky a nákresy jednotlivých badatelů. A tak tedy tímto vyhlašuji soutěž. Pošlete své zápisky, obrázky nebo třeba fotky z výše uvedených pokusů na adresu verahadravova@gmail.com a na konci roku potom vybereme nejšikovnější badatele. Účastnit se můžete jako jednotlivci, ale klidně i jako rodiny, kmeny, rody nebo jakékoli jiné skupinky (jen to ve svých odpovědích, prosím, jasně označte).

Věra Hadravová

Vzpomínkové kamínky

Také už se těšíte na léto – na táboření, na vodu, nebo na chatu?

Vím, jak si ukrátit dlouhé čekání. Až budete na táboře, nebo někde jinde, odkud si budete chtít odnést hezké vzpomínky, vezměte si na památku také nějaký hezký kamínek. A když budete mít potom doma dlouhou chvíli, namalujte si na něj to místo, kde jste byli, nebo věc, která vám bude prožité hezké chvíle připomínat.

Ideální je malovat temperami, ale použít můžete i obyčejné vodovky – jen musí být dostatečně husté. Namalovaný a uschlý kamínek potom raději přelakujte, aby déle vydržel pěkný. Na druhou stranu si napište, odkud vaše vzpomínka je a také, kdy jste tam byli.

Vždy, když si kamínek vezmete do ruky, určitě si připomenete ta místa a všechno, co jste tam prožili. Můžete si založit vlastní sbírku vzpomínkových kamínků. Na poličce nad vaším stolkem se budou nádherně vyjímat! Příjemnou zábavu u malování Vám přeje

Kačka Divousová

Co hraje kmen Kruh

Riziko

je hra, kterou hrajeme „u Stalina“ neboli u kyvadla na Letné. Hra vyžaduje alespoň pět hráčů, lakrosky a tenisák. Dva hráči podstupují riziko zásahu míčkem. Sbírají body z přeběhnutí po podezdívce (2) od jednoho rohu (3) mezi nižší stěnou a rizalitem k opačnému rohu (4). Ve chvíli, kdy se nižší stěny dotkne rukou, přičte se riskérovi bod. Zbylí hráči se snaží tenisákem zasáhnout riskéry. Smí házet z plochy pod schody (5), míček se musí odrazit od střední, vystouplé části zdi – rizalitu (1). Platí jen zásah pod ramena. Házet může ten, kdo chytí odražený míček. Nesmí ale házet dvakrát po sobě. Zasáhne-li střelec riskéra, vymění si s ním roli. Chycení míčku riskérem se nepočítá jako zásah. Hra skončí ve chvíli, kdy některý z hráčů dosáhne předem dohodnutého počtu bodů a tím zvítězí.

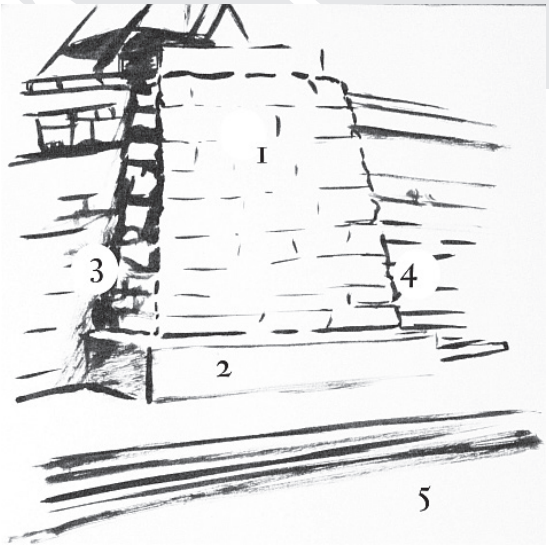

Otroubek

je další hra, která se hrává u podstavce někdejšího Stalinova pomníku. Potřebujeme tenisák a lakrosky. Hráči si určí potupnou přezdívku, kterou si vyslouží nejhorší z hráčů (třeba „prďola“) a losem pořadí. První si stoupne pod schody a z lakrosky hodí tenisák o přední část stěny. Musí hodit nad podezdívku, případně nad 1. řadu žulových kvádrů. Hrajete-li u jiné stěny, musíte si určit spodní hranici odrazové plochy. Další hráč musí do lakrosky odražený míček chytit buď hned nebo po jednom dopadu na zem. Chytí-li tenisák, opět jej háže o stěnu dalšímu v pořadí. Nechytí-li, je „písmeno“ – v našem případě „p“. Při další chybě je „pr“ a stane-li se někdo „prďolou“, hra tím končí.

Sardinky

hráváme většinou na Primaveře, naší horské chalupě. Není tam elektřina, proto se člověku hodí orientace v temné chalupě, sfoukne-li závan větru svíčku či petrolejku.

Při sardinkách si orientaci ve tmě výborně procvičíte! Před začátkem hry se sejdeme v jedné místnosti, určíme, ve kterých částech chalupy se smí schovávat (vynecháme místnosti s nářadím, lyžařskými hůlkami s hroty trčícími právě ve výšce očí...) a vyvolíme první sardinku. Ta má pět minut na schování se ve zcela temné chalupě. Potom ji vyrazíme, potichu jako ryby, hledat. Kdo ji najde, přitiskne se k ní, ani nedutá. Postupně se hejno sardinek zvětšuje o další hledače. Hra skončí buď shromážděním všech sardinek, nebo po dohodnutém čase. Kdo první našel sardinku, vyhrál, ti co ji našli po něm, také vyhráli a ti ostatní si alespoň užili legraci.

Viktorka

je kvízová hra pro takřka libovolný počet hráčů, ideální na dlouhé zimní večery. První z večerů zabere organizátorům příprava soutěžních otázek. Asi nejtěžší otázku si přitom musí položit sami pořadatelé: „Jaký je smysl této hry?“ Zní-li odpověď „propojit vědomosti hráčů a rozšířit je o nové“, vzniknou asi zajímavé otázky, hra bude smysluplná, ale jeden večer na přípravu bude možná málo. Bude-li odpovědí „bavit se“, bude hra příjemné ukrácení času, ale druhý den si na ni nikdo nevzpomene. A z odpovědi „soutěžit v encyklopedických znalostech“ vznikne stejná nuda jako „dnes večer – na Nově“.

Organizátoři vymyslí několik tématických skupin otázek, hádanek a výjimečně pro zpestření i úkolů.

Již jsme u druhého večera: hráči se rozdělí do 3 nebo 4 vyrovnaných týmů. Týmy se usadí kolem závaží, k němuž je přivázán za každý tým jeden provázek. V polovině délky provázků je cílová čára (vyznačit tužkou). Týmy zvolí své mluvčí. První tým si vybere téma otázky. Do minuty na ni musí ústy mluvčího odpovědět. Odpoví-li správně, je o dílek (určený třeba stranou krabičky od sirek) posunuto závaží k cílové čáře týmu. To znamená, že je zkrácen provázek odpovědšího týmu. Odpoví-li ale chybně, šanci dostávají další týmy, tentokrát bez času na přemýšlení. Pokud následující tým nechce odpovídat, otázka zůstává dále ve hře a další skupina si volí novou otázku.

Zvítězí skupina, která přitáhne závaží do cíle.

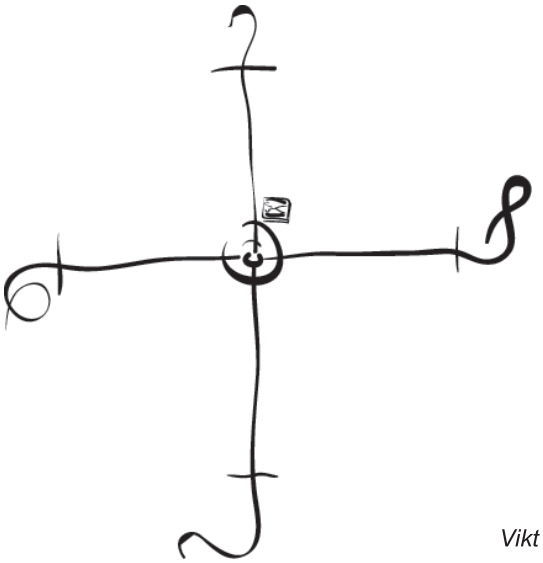

Vikt

Trojnožka

přijde vhod na výpravě. Stačí najít tři metr dlouhé klacky, zapřít je o sebe jako trojnožku a hra může začít. Hráči utvoří kruh kolem trojnožky. Drží se za ruce a obíhají trojnožku. Rychlost točení se stupňuje a původní kruh se proměňuje jako améba, jak se hráči snaží dotlačit se navzájem ke trojnožce. Ten, kdo shodí trojnožku, vypadává. Též ti, kdo rozpojí kruh. Po každém pádu se trojnožka postaví a hra pokračuje. Hráči ubývají, až dva borci dospějí do finálového kola, z něhož vzejde vítěz.

„Na povolání“

je varianta hry zvané „blázinec“, popsané v Zapletalových knihách. Představte si, že hraje Pat, Dan a Ren. Ren hádá jako první. Odejde za dveře, na výpravě za smrček, a Pat s Danem si zatím zvolí svou profesi. Zavolají Rena a ten jim klade různé otázky. Zeptá se Pata: „Co jsi měl dnes k obědu?“ „Dal jsem si bůček v té jídelně, co má poutač napsaný tím širokým groteskem“, odpoví Pat. Ren se pak táže Dana, co teď čte za knihu. „Nějakou detektivku, ale je vysazená petitem, asi si dočista zkazím oči.“ Ren již něco tuší a po pár vtipných otázkách uhodne, že jeho druzi jsou typografy. A tak se střídají a vymýšlejí nejrůznější profese, kromě dláždiče, jehož odpovědi by jakožto woodcrafteři nevyslovili.

S pomocí soukmenovců sepsal
Tomáš Macek – Netopýr